

APRIL, 2019

Vol. 15 • Issue 8 • ₹ 20/-

ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ

(Total Page 32)

VARTMAN HINDUSTAN

PUNJABI MONTHLY (NEW DELHI)

ਰਾਣੀਕ ਫੋਟੋ: ਪ੍ਰੋ. ਬਿਰਮਾਦ ਸਿੰਘ ਭਲੋਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਿਤਕੁ ਸਮਾਜੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮਾਜਕ ਕਮਿਟੀ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਸਮਿਤਕੁ ਵੱਖੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਾ ਕੁੰਧ ਮਹਾਦੀਪ ਸੰਗ ਮਾਨਯਾ ਬਿਲੀਤ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋ।

ਸੰਤ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ
(1908-1988)

ਡਾ. ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ
(1926-2004)

ਸ੍ਰੀ ਸੋਮ. ਸੋਮ. ਮਹਾਦੀਪ
(1929-2017)

ਪ੍ਰੋ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਲਾਹਾਣ
(1944-2018)

ਪ੍ਰੋ. ਬਿਰਮਾਦ ਸਿੰਘ ਭਲੋਲਾ
(ਜਨਮ 1988-ਅਪ੍ਰੈਲ 2018)

ਸਮਿਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ

SPS
HOSPITALS
Serving the community with excellence

*Rishita
Zindagi Se*

International Quality Affordable Healthcare

Centres Of Excellence

 DEPT. OF CARDIAC SCIENCES	 DEPT. OF NEUROLOGY, BRAIN & SPINE SURGERY	 DEPT. OF JOINT REPLACEMENT & ORTHOPAEDICS	 DEPT. OF OBS & GYNAECOLOGY
 DEPT. OF PULMONOLOGY & CRITICAL CARE	 DEPT. OF GASTROENTEROLOGY, GI SURGERY & LIVER TRANS PLANT	 DEPT. OF NEPHROLOGY, UROLOGY & KIDNEY TRANSPLANT	 DEPT. OF ENT, HEAD & NECK SURGERY
 DEPT. OF PERINATICS & NEONATOLOGY	 DEPT. OF ONCOLOGY (CANCER CARE)	 DEPT. OF PLASTIC & COSMETIC SURGERY	 DEPT. OF GENERAL & MINIMAL INVASIVE SURGERY
 DEPT. OF GENERAL MEDICINE, RHEUMATOLOGY & ENDOCRINOLOGY	 DEPT. OF PSYCHIATRY & BEHAVIORAL SCIENCE	 DEPT. OF ANESTHESIA & PAIN MANAGEMENT	 24x7 EMERGENCY

Benchmarked Higher Tertiary Care Hospital With State-Of-The-Art Infrastructure And Synergistic Medical Professionalism

- Region's 1st JCI Accredited Hospital Since 2009.
- 120⁺ Successful Kidney Transplants Since 2013.
- Centre of Excellence for Liver Transplants.
- Centre of Excellence for Trauma & Critical Care.
- Centre of Excellence for Cochlear Implants.
- Centre of Excellence for Bariatric Surgery
- Caring for International Patients Since 2013.
- Personalized Care for Visa Assistance.
- NABH Accredited Blood Bank
- Airport Transfers & Local Support.
- Lab, Radiology & Imaging Services

Complete Care For Your Baby Under One Roof

- Department Of Neonatology
- Department Of Pediatric Pulmonology & Critical Care
- Department Of Pediatric Neurology
- Department Of Pediatric & Fetal Cardiology
- Department Of Pediatric Hematology And Oncology
- Department Of Pediatric Surgery
- Department Of Nephrology

EMERGENCY 24x7

82 83 83 83 92

Associated With All TPA'S & Insurance Companies

SATGURU PARTAP SINGH HOSPITALS

Sherpur Chowk, G.T Road, Ludhiana - 141 803, Punjab, India.

T: +91 161 6617111 / 6617222 / 6617333 / 6617444 | E: info@spshospitals.com | www.spshospitals.com

ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ

VARTMAN HINDUSTAN

NEW DELHI (PUNJABI MONTHLY)

APRIL, 2019

Year : 15
Issue : 8
Total Pages : 32

Editor :
Serve Shaktiman Singh

Published & Printed by :
Serve Shaktiman Singh
WZ-1094 (15A) Basai Darapur
Gurdwara Bah Nagar Lane
New Delhi-110015
Ph. 25441674,
Mob.: 9853747776

Laseret at :
Vartman Hindustan
Ph. 25441674, 25448648
E-mail :
vartmanhindustan@gmail.com
Whatsapp: 9810631674

Printed at :
Ajanta Press
WZ-28, Tihar Village
New Delhi-110018

ਤਰਜਮਾ

ਸੋਲਸੀ : ਪ੍ਰੋ. ਗਿਰਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲਾ ਨਾ ਦੇਵਤ	-	ਦਿਵ ਕਿਸੇਵ	4
ਕਾਂਡੇਵਰ ਕਾਗੀਤਾ ਸੋਲਸੀ ਨਾ ਸੋਲਸ	-	ਘੋਰ, ਘੋਰ, ਮਾਧੀ	5
ਸਿਰਤੀ ਕਾਂਡੇਵਰ ਸੋਲਸੀ ਪ੍ਰੋ. ਗਿਰਮ ਸਿੰਘ ਕੋਲਾ	-	ਹਰਮਲ ਸਿੰਘ ਸੋਲ	7
ਹਾਧੀਵੀ ਦੇ ਹਾਧੀ ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਨੀ ਸੋਲਸੀ...	-	ਹਰਮਲ ਸਿੰਘ ਹੋਲਸ	10
ਸੋਲਸੀ ਨੀ ਸੋਲ	-	ਭਾ. ਕਾਗੀ ਹਾਧੀ	14
ਸੋਲਸੀ ਸੋਲਸੀ	-	ਦਿਵ ਕਿਸੇਵ	15
13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919 ਘੋਰਵਰ ਖੁਰੀ ਸਿਲ	-	ਸਰਮੀਵਰ	16
ਸੋਲ, ਸੋਲਸੀ ਤੇ ਸੋਲਸੀ ਨੀ ਮੁਹਾਵੀ	-	ਪ੍ਰੋ. ਹਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਗੀ	19
ਸੋਲਸੀ ਸੋਲਸੀ ਸੋਲ ਕੋਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਕਾਂਡੇ	-	ਦਿਵ ਕਿਸੇਵ	20
ਕੁਰੂ ਦੇ ਸੋਲਸੀ ਨੂੰ ਸੋਲਸੀਵਰ ਮਹੰਤ ਸਿਰਤੀ ਸਿੰਘ ਨੀ, ਘੋਰਵਰ	-	ਕੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਿਰਤੀ	22
ਹਾਧੀਵਰ: ਹੋਲਸੀ ਨਾ ਕਾਂਡੇ ਸਿਰਤੀ ਹਾਧੀ	-	ਸਰਮੀਵਰ ਹਾਧੀ	26
ਸੋਲਸੀ ਪੁਰਾਣਾ: ਕਾਗੀ ਦੇ ਸੋਲਸੀ ਸਿਰਤੀ 'ਤੇ ਕਾਂਡੇ ਸੋਲਸੀ	-	ਦਿਵ ਕਿਸੇਵ	29
ਹਾਧੀ :	-		
ਮਾਧੀ ਹੋਲ ਕੋਲ ਨੀ ਨੂੰ ਹਾਧੀ ਹਾਧੀਵਰ	-	ਸੋਲਸੀ ਮਾਧੀਵਰ ਸਿੰਘ ਹਾਧੀ	30
ਦਿਵ ਤੇ ਪੇਂਡ ਕਾਂਡੇ ਨੀ	-	ਸੋਲ ਮੋਲ ਸਿੰਘ ਸਰਮੀਵਰ	30

ADVERTISEMENT TARIFF

	B/W	Colour
Per Sq. Cm.	75/-	105/-
Full Page	30,000/-	42,000/-
Half Page	15,000/-	21,000/-
Qtr. Page	7,500/-	10,500/-

Print Area in a pages :
24 cm x 17 cm = 408 sq. cm.

No. of columns in a page	3
Length in column	24 cm.
Width of column	5.5 cm.

- ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣਾ ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਨੀ ਸਿਰਤੀ ਸੋਲ ਸਿਰਤੀ ਨਾ ਸੋਲਸੀ ਹੋਲ ਸੋਲਸੀ ਨੀ।
- ਸਿਰਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੀ ਹਾਧੀ ਨੀ ਕਾਂਡੇ ਹਾਧੀ ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਨੀ ਪੁਰਾਣਾ ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਨੀ।
- ਕਿਸੇ ਸਿਰਤੀ ਦੇ ਸਿਰਤੀ ਨਾ ਮੁਹਾਵੀਵਰ ਨਾ ਸਿਰਤੀਵਰ ਸਿਰਤੀ ਨੀ ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਨੀ ਹੋਲ ਨੀ ਕਾਂਡੇ ਨਾ ਸੋਲਸੀ।
- ਕਾਗੀਤਾਵਾਂ ਕਾਂਡੇ ਕਾਂਡੇ ਨਾ ਸਿਰਤੀ ਕਾਂਡੇ ਨੀ ਸਿਰਤੀ ਨਾ ਸੋਲਸੀ ਕਾਂਡੇ ਕਾਂਡੇ।

ਚੰਦਾ (ਭਾਗ ਮਹਾਰ ਸਹਿਤ)

ਚੰਦਾ :	ਸਰਮਲ	240 ਰੁਪਏ
	ਸਰਮਲ ਮੋਹਰ	20,000 ਰੁਪਏ
ਵਿਦੇਸ਼ :	ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰਪੀਨ ਚੰਦਾ :	
	ਸਰਮਲ	100 ਪੈਂਡ
	ਸਰਮਲ ਮੋਹਰ	1000 ਪੈਂਡ
	ਕਾਂਡੇ, ਮਾਧੀਵਰ, ਸਿਰਤੀਵਰ ਚੰਦਾ ਤੇ ਹੋਰ ਚੰਦਾ :	
	ਸਰਮਲ	200 ਰੁਪਏ
	ਸਰਮਲ ਮੋਹਰ	3000 ਰੁਪਏ

VARTMAN HINDUSTAN

CURRENT A/C. NO. 603300300000170

IFSC CODE: VIJB0008033

VJAY BANK, 23, Raja Garden, New Delhi-15

ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੋ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਦਾ 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸ਼ਾਮੀ 8:30 ਵਜੇ ਦੇਹਾਂਤ

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਬਾਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਐਮ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ 'ਚ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਵਿਦਵਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਜੀ ਦਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। 10 ਮਾਰਚ 1928 ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸੋਮੇ ਸਨ। ਨੌਜਵਾਨ ਜੀਵਨ ਦੇ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸਗੋਂ 50 ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੁਸਤਕਾਂ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਕੀਤੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਵੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਣਾ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਛਪਵਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਲਾਲ ਚੰਦ ਯਮਨਾ ਜੱਟ ਦੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ਵਾਨ ਰਾਹ ਬਣੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਯਮਨਾ ਜੀ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਤੁੰਬੀ ਦੀ ਤਾਰ ਤੇ ਤੁੰਬੀ ਦੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਵੀ ਕਸੇਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਤੋਂ ਲਗਾਵਾ ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਸਾਹਿਤ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਪਿੰਡ ਕਸੇਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਜੰਮਪਲ ਸਨ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ। ਸੁ. ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇਦਾ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਭਿਨੰਦਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵੀ ਸੰਪਾਦਤ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਡਮੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਵਿੰਦਰ ਭੱਠਲ, ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਜਨ ਗਿੱਲ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਐੱਸ. ਪੀ. ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਗੁਰਦਿਕਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ, ਤਰਲੋਚਨ ਲੌਂਗੇ, ਸਾਹਿਤਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਂਗਟ, ਮਨਜਿੰਦਰ ਯੱਠੀਆ, ਡਾ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਲਰਲ ਸਰੋਤਰ, ਡਾ. ਜਗਵਿੰਦਰ ਜੋਧਾ, ਗੁਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪਰਾ ਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁੱਟਰ ਨੇ ਵੀ

ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਤੇ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਦੀ ਅੰਤਮ ਯਾਤਰਾ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇ ਨੇ ਢੋਲਕ-ਛੋਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਗੀਰਤਨ ਕਰਵਾਏ ਸਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਦੀ ਦੇਹ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਫਸਾਸ ਕਰਕੇ ਅਲਨ-ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਦੇ ਅੰਤਮ ਸਾਥਕਾਰ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੇਖਕਾਂ, ਬੁਧੀਜੀਵੀਆਂ 'ਤੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂਗਰ, ਭਾਸਾ ਵਿਭਾਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੁਰਸਰਨ ਕੌਰ, ਰਿਟਾਇਰਡ ਸਹਾਇਕ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਭਾਸਾ ਵਿਭਾਗ ਸਤਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇਦਾ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵਲੋਂ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਆਸਟ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਬਾਬੂ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀ, ਡਾ. ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਜੱਟ, ਪੁਰਜੋਤ ਸਿੰਘ ਫੋਤਵਾਲ, ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਯਮਨਾ ਜੱਟ ਦੀ ਦੋਹਤੀ ਅਲੋਕ ਚਾਵਲਾ, ਗੁਰਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਤੇਜਵੰਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਬੁਆ ਸਿੰਘ ਸਿਖੋ, ਗੁਰਮੀਤ ਕੋਲਰ ਮਾਧਰੀ, ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ, ਪ੍ਰੋ. ਬਲਜਿੰਦਰ ਟੰਗਤਾ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਲੁੱਬੀ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਅਮਨ, ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ ਆਦਿ ਸਾਮਲ ਸਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਾਂਤਵਨਾ-ਸੰਦੇਸ਼ ਲੈ ਕੇ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੇਵਕ, ਮਾਸਟਰ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਾ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਕਵੀਸਰ, ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਠੀ ਅਤੇ ਕਸਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਸਾਮਲ ਹੋਏ। ■

ਆਤੰਕਵਾਦ ਅਮਰੀਕਨ ਨੀਤੀਆਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ

(12 ਅਪ੍ਰੈਲ 2017 ਨੂੰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਐਸ.ਐਸ. ਮਨਧੀਰ ਜੀ ਦਵਾਰਾ ਅਪ੍ਰੈਲ 2011 ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਛਪਿਆ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਭਾਇਰੀ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀ ਦਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਐਸ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵੀ ਸਰਬਕ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਉਹ ਲੇਖ ਸੰਪਾਦਕੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੈ। - ਸੰਪਾਦਕ)

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨੇਤਾ, ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਮਹਿਕਮਾ ਕੋਈ ਹਮੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭਰ ਰਿਹਾ ਕਿ ਚਿਸਮਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਛਿਪਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਕਰੀਬਨ 30 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਉਸਦੀ ਭਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਠੀਕ ਟਿਕਾਣਾ ਪਤਾ ਕਰਕੇ ਬਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦੋਸੇ ਚੁਪਕੇ ਨਾਲ 2 ਮਈ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੈਨੀਆਂ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਦੇਨ ਕੋਲ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਬਾਡੀ ਗਾਰਡ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੀਆਂ ਈਵੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਵਾਚਕ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਉਸਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਫੜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਜਰਿਮ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਮੁਕਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸਨੂੰ ਸਫਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਲਾਦੇਨ ਦੇ ਅਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੀ ਆਤੰਕਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਸਤੰਬਰ 2001 ਵਿੱਚ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਖੇ ਦੇ ਉਚੀਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਇਕ ਸੰਸਾਰ ਵਪਾਰ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਫੌਜੀ ਹੈਡ ਕੁਆਟਰ ਆਪਣੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਕੇ ਢਹਿ ਢੇਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਰੀਬਨ ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕੀ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਅਮਰੀਕਨ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਜਿਹਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਵੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਵਾਲ ਵਿੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ।

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਇਕ ਸਮੇਂ ਜੇ ਦੇਸ਼ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਸਮੇਂ ਦੁਸਮਣ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 1980 ਵਿੱਚ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਰਕਾਰ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਸੋਵੀਅਤ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਫੌਜ ਚਿੱਥੇ ਆ ਗਈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਰੂਸੀ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਤੇ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਲਾਦੇਨ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲਈ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਲਾਦੇਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਸਮਣ ਬਣ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਆਪਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਆਮ ਮੁਸਾਮਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੁਸਮਣ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਉੱਪਰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਇਸਰਾਈਲੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣਾ, ਈਰਾਕ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕਠਪੁਤਲੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ। ਲੰਬੇ ਲੰਬੇ ਦਾ ਕਤਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਆਪਣੇ ਲੰਬੇ ਫੌਜੀ ਉੱਥੇ ਬਿਠਾ ਦੇਣੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਅਜਸਰ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਨਤਾ ਤੇ ਕੁਝ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਬਿਨਾ ਦੋਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਸਮਝ ਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ। ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਜਨਤਾ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਵੇਖਕੇ ਤੇ ਅਪਾਸੀ ਸਬੋਧਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਯਤਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਸਹਿਜੇ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਜਿਹੇ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ, ਖੁਫੀਆ ਏਜੰਸੀ ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਮਹਿਕਮੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲਾਦੇਨ ਫਲਾਣੀ ਜਗ੍ਹਾ ਛਿਪਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ, ਈਰਾਕ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਫਸਿਆ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਉਸਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਉਸਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ। ਚਿਪਰੋਂ ਚੀਨ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਹਮਲਾ ਸਮਝੇਗਾ। ਚੀਨ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਚੀਨ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਿਗਾੜ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ

ਪਰ ਚੀਨ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਪ੍ਰਤੀ ਵਧਕੇ ਦੇਸ਼ਟੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਦੁਵੱਲੀ ਨੀਤੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਚੀਨ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਠੀਕ ਨਹੀਂ।

ਚਿੰਸਾ ਬਿਨ ਲਾਦੇਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਹਮਲੇ ਵਧ ਗਏ ਹਨ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਇਕ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੰਸਥਾ ਚਲੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਣਗੌਣਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਤਾਲਿਬਾਨਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਖਤਮ ਕਰਕੇ, ਉਸਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਹੈਸੀਅਤ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਬਲਪ੍ਰਤੀ ਸਚਕਾਰ ਬਣਵਾਈ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਲਿਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝਦੀ ਮੌਜੂਰ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਰੁੱਪ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਤਾਲਿਬਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਆਪਣੀ ਹਕੂਮਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸੇ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਤਾਬਤਰੀਤ ਹਮਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਊਦੀ ਅਰਬ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੰਦਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮੋਦਰਸੇ (ਸਫ਼ੂਲ) ਖੋਲ੍ਹੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਲਾਮੀ ਕਟਤਵਾਦਤਾ ਦੀ ਤਾਕੀਮ (ਸਿੱਖਿਆ) ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

9/11 ਦੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਆਤੰਕਵਾਦ ਨੂੰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਰਜਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਆਤੰਕਵਾਦ ਦਾ ਮਸਲਾ ਨਵਾਂ ਨਹੀਂ ਬੜਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਇਸਦੀ ਜਿਉਂਦੀ ਜਗਦੀ ਮਿਸ਼ਨ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਆਪਣੀ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਰਨ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦਾ ਸਿਕਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਕੈਰ-ਫੈਜ਼ੀ ਵਰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਫੈਜ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕਸਮੀਰ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੰਮੂ ਕਸਮੀਰ ਇਕ ਸਮਝੌਤੇ ਅਧੀਨ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਪਿਆਨ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮ ਫਸਾਦਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਉਸ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਉਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਹੈ।

ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਿੱਚ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਖਲੋ ਗਈ ਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ। ਦੋ ਕੌਮਾਂ ਦੀ ਬਿਉਰੀ ਕਰਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਉਸੇ ਬਿਉਰੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਿਕਾਇਤ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ। ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਸਰਦ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਣ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਇਹੋ ਸੀ ਕਿ ਕਸਮੀਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਇਸਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਮੁੱਖ ਮੰਗ ਸੀ ਕਿ ਹਮਲਾਵਰ ਜਿਥੇ ਚਲੇ ਸਨ ਵਾਪਸ ਓਥੇ ਚਲੇ ਜਾਣ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਹੋਰ ਪੱਕੇ ਕਰ ਲਏ। ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੇ ਕਨਤ ਫੈਸਲਾ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਆਤੰਕਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਕਸਮੀਰ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਅਜੇਕਰ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਕਰੁੱਪ ਬਣ ਗਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਮਲੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨੱਥਾਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਉਪਰ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਨਾਮ ਉਪਰ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਰਬਾਂ ਖਰਚਾਂ ਦੀ ਕਸਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਬਹੁਤੀ ਰਕਮ ਆਤੰਕਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦਾ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਕੌਣ ਹੋਇਆ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੈਸੀਅਤ ਅਜਿਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਹਿ ਨਾਲ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਲੀਅਤ ਅਮਰੀਕਾ ਪਾਸੋਂ ਛਿਪੀ ਹੋਈ ਨਹੀਂ। ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਯੂ.ਐਨ. ਓ. ਦੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਕਸਮੀਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਏ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਤੰਕਵਾਦ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ।

ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਆਤੰਕਵਾਦ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਟ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਚੇਤਾ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀ ਵੀ ਹਨ। ਦਾਉਦ ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਰਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਮਰੀਕਨ ਨੀਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। 9/11 ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ। ਉਸਦੇ ਨੀਡਰ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦਾਅ ਉਪਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਮਰੀਕਨ ਨੀਤੀਆਂ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੋ ਜਾਨੀ ਤੇ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ, ਉਸਦਾ ਕੌਣ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਸਵਾਰਥ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਜਾਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਤੰਕਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਰਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

ਸਿਰੜੀ ਅਤੇ ਅੰਤਰਜੋਤ ਸਖਸੀਅਤ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ

ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਸੇਲ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰ. ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ 10 ਮਾਰਚ 1928 ਨੂੰ ਮਾਝੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿੰਡ ਕਸੇਲ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਅਜੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੁਛ ਹੀ ਸਮਾਂ ਕਿ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਇਆ ਸਿਰ ਤੋਂ ਉੱਠ ਗਿਆ। ਮਾਤਾ ਨੇ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਵਿਸ਼ੀ ਨਜ਼ ਆਪ ਦੀ ਪਾਲਣਾ-ਪੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ। ਵਿਪਰੀਤ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਧੀ ਵਧਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲਗਨ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਦੀ ਕੋਟ 'ਓ' ਹੀ ਮਿਲੀ। ਕੁਝ ਪਿੰਡ ਕਸੇਲ ਦੇ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੇ ਸਿਫਾਰ ਆਪ ਦੇ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਕਰਮ ਯੋਗ ਛਾਣ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ। ਆਪ ਦੇ ਨਗਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਲਾਏ ਵਾਲੇ ਗਵਰੀ ਯੋਗ ਮਾਸਟਰ ਚੂੜਮ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਅਤੇ ਤਾਇਆਂ ਬਾਬਾ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸ੍ਰੋਤ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਹੀ ਸਮੱਤਾਵਾਂ, ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਸੰਕਲਪ ਕਰਦਿਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਵਧਦੇ ਛੱਡੇ। ਆਪ ਦੀ ਅਭਾਵਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ, ਅਧਿਆਪਨ ਕਾਰਜ, ਸਾਹਿਤਕ ਕਾਰਜ, ਮਨ-ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਯੋਗਦਾਨ ਅਦਿ ਹਾਂਓ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਲੱਗਦੇ ਤਾਂ ਆਪ ਦੀ ਸਮੀਖਿਤੀ : 'ਪੋਟੀ ਸਦੀ ਦਾ ਸਫਰ' ਅਤੇ 'ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ: ਅਭਿਨੇਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿਚ ਕਰੀਬ 80 ਲੇਖਕਾਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਆਪ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ ਅਨੁਰੇ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਆਪ ਦੀ ਸਰਬੋੱਚੀ ਸਮੀਖਿਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਡੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਸਭਤ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਮੁਕਾਮ ਸੂਰਜ ਵੱਤ ਰੋਸ਼ਨ ਹੈ। ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਹਰ ਵਿਧਾ ਤੇ ਆਪ ਦੀ ਕਲਮ ਦੀ ਛਾਪ ਅਮਿਟ ਹੈ, ਉੱਚ ਛੋਟੀ ਦੇ ਭਾਰੀ, ਸਫਲ ਗਲਪਕਾਰ, ਸੁਖਤ ਅਨੁਵਾਦਕ, ਸਾਹਿਤ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰੀ, ਜੀਵਨੀ ਲੇਖਕ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵਿਕਿਅਤਕ ਅਲੋਚਕ, ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਅਤੇ ਸਿਲਸਲਾਤਾਕ ਮੰਨਿਯ ਰਚਨਾਕਾਰ। ਤਥਾਕੀਯ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਛਦਰੀ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖ ਦੇ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਆਪ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲੋਕ-ਪੱਖੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸਨ। ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਹਰ ਮੋਰਚੇ ਤੇ ਜੂਝਣ ਵਾਲੇ ਨਿਰਬਲ ਸਿਪਾਹੀ ਸਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ 'ਬਾਬਾ ਬੰਹਤ' ਕਰਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰ. ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਠੋਂ ਦੇ ਸਾਗਿਰਦੇ-ਅਯਮ, ਪੰਜਾਬੀ ਐਮ. ਏ. ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੂਰ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਰਜੇ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਜੀਵਨ 'ਓ' ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਅਧਿਆਪਨ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ, ਤਿੱਖੀ ਚਾਲੇ ਚੱਲਦਿਆਂ ਆਪ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਭਾਗ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਚ ਛੇ ਫੁੱਟੇ ਦਰਜਨੀ ਲੁਧਿਆਣੇ ਅਤੇ ਮਨ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਗਲਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਸੇਲ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਨੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਮਜ਼ਾਕ ਕੀਤਾ, 36 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਆਪ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਨੇੜਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਝਲੀ ਗਈ। ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਹਾਥ ਨਹੀਂ ਮੋਟੀ। ਛੋਟੀ ਵੀ ਮੁਸੀਬਤ ਕਸੇਲ ਜੀ ਵਰਗੇ ਕਰਮ-ਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਕਰਮਾਤ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਸੁਨੇਤ੍ਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇੱਕ

ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਪਰ ਦੋਵਾਂ ਨੇੜਾਂ ਦੀ ਜੋਤ ਭੁੱਤ ਜਾਣ ਉਪਰੰਤ ਅੰਤਰ ਜੋਤ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਦਰਜਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾ ਕਰੀਬ 26 ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ 'ਅਤਮਾ ਦੀ ਕਵਿਤਾ' ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਟੈਗੋਰ' ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕ ਸਭਤ ਵਿਚ ਕਸੇਲ ਜੀ 'ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਿਲਟਨ' ਕਹਿ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ 'ਅਭਿਨੇਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੇ ਲੇਖ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵਿਚ ਛੋਟੀ ਲੇਖਕ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀ ਜੋਤ ਦਾ ਛਾਤਕਾਰ' ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਛੋਟੀ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸੂਰਜ', 'ਤੀਸਰੇ ਨੇਤਰ ਦਾ ਧਾਰੀ', 'ਕਰਮਯੋਗੀ', 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਕ', 'ਕਸੇਲ, ਮਿਲਟਨ ਹੋ ਗਿਆ', 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਜਾਹ ਸਵਾਰ', 'ਮੈਂ ਜਨ ਕੁਰਮ ਸਰੂਪ ਹੋਂ' ਅਤੇ ਕੁਹਤ ਕੁਤ ਹੋਰ, ਅਨੰਤ ਕੁਟ ਹਨ, ਇਸ ਕੁਰੂ ਨਿਜਾਜੀ ਸਮੀਖਿਤੀ ਦੇ। ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਸਭ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰੀ ਸਖਸੀਅਤ ਹੈ, 'ਸਭ ਕੇ ਮੇਰੇ ਹਮ ਅਯਾਸ਼ ਚੀਨ। ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਧਨ।' ਕੁਰੂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪ ਦੇ ਮਿਤਰ ਹੀ ਮਿਤਰ ਹਨ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਇੱਕ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਛਰ ਦੀ ਛਮਾਈ, ਰਾਮ ਅਸਰਮ ਦੇ ਪਾਸ 'ਕਸੇਲ ਨਿਵਾਸ' ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ 'ਕਸੇਲ ਸਿਖਿਆ ਆਸਰਮ' ਜਿਥੇ ਲੱਖਮੀ ਦੀ ਥਾਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਚੰਡੀਆਂ ਗਲੀਆਂ 'ਓ' ਲੇਖਕ ਪੁੱਠੇ ਦਿਲ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੋ. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਕਸੇਲ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਕਸੇਲ ਜੀ ਦੇ ਨਿਵਾਸੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਸਾਗਿਰਦ ਪ੍ਰੋ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਾਨੜਾ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਵਿਚ-

ਸਫਰ ਜਦ ਖੁਭਸੂਰਤ ਪਹਿਰਨ ਪਹਿਨੇ ਖਿਆਲ,
ਜੀਵ ਕਾਮ ਸਭ ਦਾ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਪਜੇ ਕਸੇਲ।
ਫੈਸਰੀਮਤ ਅਭਨ ਦੇ ਮੋਤੀ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੁਹ ਵਿਚ,
ਸੋਭ ਉਹ ਮੋਤੀ ਜਦੋਂ ਫਾਟੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਪਜੇ ਕਸੇਲ।

ਫੈਸਰ ਕਸੇਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਜਿੰਨੀ ਲੰਬੀ ਸੂਚੀ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਲੁਧਿਆਣੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਲੋਂ ਜੀਵਨ ਫੈਲੀ ਉੱਤੇ ਅਲੋਚਨੀ ਡਾਕਟਰੇਟ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਗੀਤਕ ਅਦਿ ਅਨੇਕ ਸਾਹਮਾਨ ਹਨ, ਪਰ ਕਸੇਲ ਜੀ ਸਭ ਸਾਹਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਸਤਿਕਾਰੂ ਜਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕੀਰਾਨੀ ਤੇ ਪ੍ਰਪਤ 'ਸਾਹਿਤ ਰਤਨ'।

ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਕੁਰਮਤਿ ਗਾਥੀ ਰਾਹ ਦੇ ਸਰਧਾਰੂ ਗੁਰਮਿੱਥ ਵੀ ਹਨ। ਇਸ ਪਖ ਨੂੰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਡਾ. ਐਸ. ਤਰਸਿਮ ਦੇ ਸਫਰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਰਥਕ ਜਾਪਦੇ ਹਨ:

" ਪ੍ਰੋ. ਕਸੇਲ ਦੇ ਮਾਂਝੇ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸ ਛੋਟਾ ਹੈ। ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ। ਉਸ ਦੀ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ ਸਤਿਕਾਰੂ ਜਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਥਾਪਤਾ ਹੈ। ਮਾਰਕਸਵਾਦ ਦੀ ਗੁਰੂਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਤਾਏ ਕਦਰੀ

ਬਾਬੇ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ। 1937-38 ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਗਤਾ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਸੰਧਾ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਫੋਸਲ ਸਿੰਘ ਠਠਕੜੂ ਅਤੇ ਬਾਮਨੋਂ ਤੇਜ ਸਿੰਘ ਨੁਤੰਤਰ ਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਅਤੇ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਸਾਹਿਤ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਢੰਗ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭੌਤਿਕਵਾਦ ਦੇ ਯੋਗ ਨਰ ਨਾਮਿਆ ਕਿ ਇਹ ਰੰਗ ਉਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ' ਵਿਚ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਲ ਪਿਆ। ਪੜ੍ਹਨ ਨਿਸ਼ਟ ਦੇ ਸਿੱਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਾੜੀ ਸਕਾਲਰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਹਿਤ ਅਲੋਚਨਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਿਰਮਾਣ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ।

ਪਾਠਕ ਸੋਚਣਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਮਾਰਕਸ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਭਲਾ ਕਿਵੇਂ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕੋ! ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਸੰਸਕਾਰ ਬਣੇ ਪੁਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਿਤਾ ਸ, ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਾਹਿਬਾ ਫ਼ੌਜਲ ਨੂੰ ਮਾਧਵ ਦਾ ਅਵਸਰ ਹੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਦੋ ਟਰੱਕ ਫਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿਛ੍ਹੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਜੋਂ ਮਾਤਾ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਤੋਂ ਮਿਲੇ। ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਕੀ ਫਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ। ਅਤੇ ਦਾਦੀ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਫਿਰਤੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਇਸ ਮਾਰਗ 'ਤੇ ਭੋਲ ਨਈਂ ਪੁਰਦੀ ਰਹੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਵੱਡਾ ਹੋਕੇ ਫਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੰਗੇਲ ਸਾਹਿਤ ਅਲੋਚਨਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਤ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਜਾ ਜੁੜੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਸਦੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਬਣ ਗਏ। ਹੁਣ ਭੈਣੀ ਵੀ ਕੰਮ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਬਣਨਾ ਹੋਵੇ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਫਿਰ ਉਸ ਨਈਂ ਇਹ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। 'ਜੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣੀਦਾ' ਅਤੇ ਚਾਲੀਸ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ' ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਕਾਵਿ ਪ੍ਰਚਲਨ ਹਨ। ਅੱਜ ਦੀ ਮਾਰਕਸਵਾਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ 'ਪ੍ਰਬੰਧ-ਕਾਵਿ ਰਚਨਾ, ਗੰਗੇਲ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਫਿਰਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਹੀ ਸਿੱਟਾ ਹੈ।'

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਾਮਵਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਦੇ ਮੁਆਜ਼ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮਵਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ ਬਣ ਜਾਣ ਦਾ ਲੰਮਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਅੱਖ ਨੇ ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਸਤੂਚਕੀਲੀ ਸਮਕਾਲ ਸਮੇਂ 10 ਸਤੰਬਰ, 1969 ਈ. ਨੂੰ ਅੱਖ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਮਵਾਰੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲ ਆਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਅੰਦਰੋਂ ਤਾੜਾਂ ਜੁੜ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਇੱਕ ਨਿਕਟਤਾ ਕੁਰੂ-ਸਿੱਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਈ, ਜਦੋਂ ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਸੀ. ਐਮ. ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਨੇੜ੍ਹ ਰੋਗ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਜੇਹੇ ਦਿਲਜ ਸਨ। ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ 'ਪੋਟੀ ਸਦੀ ਦਾ ਸਫਰ' ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-- 'ਸੰਨ 1964 ਵਿਚ ਡਾ. ਸਾਈਮਨ ਫਰੀਡਮਨ, ਜੀ.ਐਮ. ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਨੇੜ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ, ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁਆਇਨਾ ਕੀਤਾ, ਖਾਸ ਅਖੀਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਕਦਮ ਕੰਬੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, 'ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨਹੀਂ', ਪਰ ਕੁਝ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਦਿਲਜ ਚੱਲਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਫਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜੀ। ਬਸ ਇਹ ਸੀ ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਗ ਦਾ ਆਰੰਭ, ਜਿਸਨੇ ਮਾਹਿਰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵਜੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਿਲਜ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਵਾਨ ਤੋਂ

ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਨੇੜਰਹੀਣ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਮੇਰੀ ਨਿਕਾ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਘਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਮਸਤੀਸ਼ ਬੋਰ 'ਤੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੀ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਹੋਈ। ਉਹ ਸੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਮੇਰਾ ਹਾਲ-ਚਾਲ ਪੁੱਛਣ ਆਉਣਾ। ਹਾਲ ਭਾਲ ਕੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਇਸ ਰਣਭੇਤਰ ਵਿਚ ਲਿਜ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇੱਕ ਭੀੜਣ ਕੋਲ ਨਾਲ ਗੁਸਿਆ ਘੋਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਢਾਲ ਬਣ ਕੇ ਆਏ। ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਖੜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹ ਮਾਧਾ ਜੋ ਕਦੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਚਿਖੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਵਿਦਰੀਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਉਹ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਸੀ। ਮੈਂ ਅਕਲ ਕੀਤੀ, 'ਜੇਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਆਹ ਮਾਧਾ ਤਾਂ ਤੁਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਅਗਲਾ ਮਾਰਕਸ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿਉ।' ਅੱਖ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਆਏ ਇਕ ਸੁਭਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਪ੍ਰੋ. ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਨੂੰ ਬਜਲ ਦਸ ਦਿਉ। 'ਸੁਭਾ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦੇਵਾਂ ਕੀਤਾ ਵਿਚ ਕੁਰਮੇਰੂ ਦਾ ਨਾਮ-ਨਾਦ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਅੰਗੇਲ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸਦਾ ਵਰਨਣ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ:

ਜਿਉ ਮੇਰਹ ਕਉ ਢਾਮੀ ਚੰਮੁਰ

ਤਿਉ ਕੁਰ ਕਾ ਸਾਹਣੁ ਮਾਹਿਰ ਅਲਾਖੀਕੁਰ

ਕੁਰਮੇਰੂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਫੋਸਦੇ ਸਹਾਜ ਨੂੰ ਅੰਗੇਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਨਕਵਾਰ ਕੀਤੀ। ਦਿਲਜ ਭਾਵੇਂ ਸੀ, ਐਮ. ਸੀ. ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਉਸ ਭਾਗ ਵਿਚ ਮੁਝ ਮੁਝ ਪੁਨ ਦੇ ਗਲਾਟ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਦੂਜੀ ਅੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸੇ ਰੋਗ ਨੇ ਆ ਗੁਸਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੇਰੀ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਜ਼ਰ ਨੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਜੀ ਵੈਦ ਡਾਕਟਰ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰਾ ਕੁਦਰਤੀ ਦਿਲਜ ਪੁਣਾਈ ਦੁਆਰਾ ਦਿਲਜ ਲੁਕੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਡਾਕਟਰ ਕੁਦਰਤੀ ਦਿਲਜ ਪੁਣਾਈ ਕਾਰਨ ਮੇਰੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਕਮੀਰੀ ਆ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਮਸਤੀਸ਼ ਤੋਰ 'ਤੇ ਮੈਂ ਚੜ੍ਹਦੀ ਛਾਾ ਵਿਚ ਸਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਤਮਿਕ ਸਕਤੀ ਪੁਣਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਦਿਲਜ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਨਿਕਾ ਵਿਚ ਤਾਂ ਲੁਧਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਜਿਹਤਾ ਪੁਨ ਰਾਚ-ਰਾਚ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਦਿਲਜ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਲੁਧਿਅਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਿਆ।

ਇਹ ਸੀ ਇੱਕ ਸਭਾਸ਼ ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜੋ ਨਿੱਜੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਬਣਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸੱਤ ਫਿਰਪੇਲ ਨਾਲ ਵੀ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਸਾਂਝਾਂ ਦੀ ਤੰਦ ਨਾਭ ਹੀ ਜੈਂਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਸਚਾ ਤਾਦਾ ਪੇਟਾ ਹੀ ਸਾਂਝ ਦਾ ਸੀ-ਦੇਸ਼ ਭਗਤੀ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਮਾਂ ਭੈਣੀ ਦੀ ਸਾਂਝ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗੇ ਬਣ ਕੁਝੀ ਸੀ-ਆਤਮਾ ਦੀ, ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਸਾਂਝ। ਪ੍ਰੇਮ, ਭਗਤੀ ਸਰਧਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਜਦੋਂ ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚੋਂ ਕਵਿਤਾ ਬਣ ਨਿਰਮਲ ਕੁਹਚੇ ਵਾਂਗ ਫੁਟਿਆ ਤਾਂ 'ਜੇਹਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਣੀਦਾ' ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ।

ਗੰਗੇਲ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ ਕਹਿਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਸਭੀ ਜੀਵਨ ਫਰ ਬਣਦਾ ਹਰ ਵਰਜ ਜੀ-ਜਾਨ ਨਾਲ

ਨਿਭਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਸਿਖ ਕੇ ਦੇਸ ਭਰਤੀ ਦਾ ਕਰਜ ਉਤਾਰਿਆ। ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ, ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਗਿਆਨ ਜੀਵਨ ਭਰ ਦੌਰੇ ਹੱਥੀ ਵੰਡਿਆ। ਕਰੀਬ ਛੇ ਦਹਾਕੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਭੋਲੀ ਪਾਈਆਂ। ਹੁਣ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨੌਵੇਂ-ਦਸਵੇਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ 'ਤਵਾਰੀਖ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਹੁਣ ਇਤਿਹਾਸ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਰੀਬ ਚੋਵੀਂ ਸੌ ਪੰਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਜੋ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਹ ਕੋਈ ਕਰਜ ਨਾਹੁਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਗੁਰੂ ਭਰਤੀ, ਸਰਧਾ ਅਤੇ ਸਮਰਪਣ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। 'ਤਵਾਰੀਖ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੱਕ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਵੇਰਵੇ ਹਨ; ਅਠ੍ਹਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਗੋਰਵਾਣੀ ਸੰਘਰਸ਼, ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ, ਸਹਾਦਤ, ਦੇ ਘਾਟੂਘਾਰੇ, ਸਿੱਖ ਮਿਥਾਸਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ; ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪਸੀ ਭੁੱਟ, ਕਤਲੇਆਚਾਰ, ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ, ਪੋਜਾਬ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਕ਼ਾਮ ਹੋਣਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਲਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵੇਰਵੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਪੁਨਰ ਸਥਾਪਨਾ, ਜੰਗ-ਏ-ਆਜਾਦੀ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਅਰੰਭ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਸਹੀਦੀਆਂ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੂਹਿਆਂ ਦੀ ਜਲਾਵਤਨੀ-ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਦਮਨ-ਚੱਕਰ, ਅੰਤਿ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੁਫਲ ਅਗਵਾਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਸਮੁੱਚੇ ਪਾਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਪਹੁੰਚਣਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਆਉਣੇ ਅੰਦਿ 1906 ਈ. ਤੱਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਿਸ਼ਟ ਵਕਲਤ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਔਕਤ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਭਾਗ ਵਿਚ 1906 ਈ. ਤੋਂ 1959 ਈ. ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਤਾ ਕਾਲ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਅਤੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਸਮਕਾਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤੀਆਂ ਦਾ ਬਖ਼ੂਬੀ ਵਕਲਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਅਜਾਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਵਿਚ ਭਰਪੂਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼, ਅਮਨ ਅਤੇ ਸਾਂਤੀਵਾਨਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਅਮਨ ਕਾਲਾਂਗਰਾਂ, ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਕਾਲਾਂਗਰਾਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਯੱਗ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨਾ, ਹਾਵੀਓਂ ਪਾਚ ਹੋ ਜਾਣ ਲਈ ਆਖਣਾ, ਫਿਰਕੂ ਹਨੇਰੀ ਸਮੇਂ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦਾ ਜਾਨੀ-ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਸਗੋਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਾਫ਼ਲਿਆਂ ਦੀ ਜਥਾ-ਸਥਤ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ, ਉਜੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵਸਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਜਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਖੜੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਮਸ਼ਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ੁਲਤਾਉਣਾ ਅੰਦਿ ਸਾਰੇ ਵੇਰਵੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ 'ਤਵਾਰੀਖ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ-2' ਵਿਚ ਤੱਥ ਭਰਪੂਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

'ਤਵਾਰੀਖ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ ਭਾਗ-3' ਵਿਚ 1959 ਤੋਂ 2012 ਈ. ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਤਾ ਕਾਲ ਦਾ ਗੁਰ-ਇਤਿਹਾਸ ਕਸੇਲ ਜੀ ਨੇ ਭੜੀ ਸਰਧਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਭਾਵ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। 'ਅੰਦਿ ਬਾਬਨ' ਅਤੇ 'ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਵਿਅਕਤਿਤਵ' ਇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮੁੱਚੇ ਤੀਸਰੇ ਭਾਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸਾਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਵਰ੍ਹੇ

ਅਗਵਾਈ ਕਰਦਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇਦੀਆਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਸੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਕਸੇਲ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦਾ ਸਰਵਣ-ਦੁੱਗ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। 'ਤਵਾਰੀਖ ਸੰਤ ਖਾਲਸਾ' ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਸੇਲ ਜੀ ਨੇ ਕਰੀਬ ਚਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਭਾਗਾਂ ਸੌ ਪੰਨੇ ਭਾਗ ਤੀਸਰਾ ਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਕਸੇਲ ਜੀ ਵਰਗੀ ਸਿਰਤੀ ਸਾਧਸ਼ੀਅਤ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਜੋ ਆਇਆ ਸੋ ਚਲਸੀ

ਡਾ. ਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਪੁਰਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰ ਭਲਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸਵਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪੁੱਜੀ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ 12 ਫਰਵਰੀ 2019 ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਤਕਰੀਬਨ 11:30 ਸਵੇਰੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾ ਵਿਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਤ ਬਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਤਮ ਸਮਕਾਰ ਦਾ ਟਾਈਮ 14 ਫਰਵਰੀ 2019 ਵੀਰਵਾਰ

9 ਵਜੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। 9 ਵਜੇ ਘਰ ਤੋਂ ਸਬਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਕਰੀਬਨ 10 ਵਜੇ ਸਮਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। 15 ਫਰਵਰੀ 2019 ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ 2 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਸੂਬਾ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਘਰ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ। 17 ਫਰਵਰੀ 2019 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਡਾਕਟਰ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਠਮਸਾਲਾ ਸਕੂਲ ਬਜਾਰ ਵਿਖੇ 2 ਤੋਂ 3 ਵਜੇ ਤਕ ਸੂਬਾ ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਥੇ ਸਮੇਤ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿੱਤੀ। ਸੂਬਾਜੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁਰਤ ਨੂੰ ਦਸਦਾਰ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ ਉਪਰੰਤ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ।

...

ਜੋ ਜੋ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਤਿਵੈ ਤਿਓ ਹੋਵਣਾ

ਬੀਬੀ ਸਵਰਨ ਕੌਰ ਸੁਪਤਨੀ ਸੰਤ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਰ ਚੌਕ ਮੰਡੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬਖਸ਼ੀ ਆਰੂ ਭੰਗ ਕੇ 27 ਫਰਵਰੀ 2019 ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਮ 5 ਵਜੇ ਚੜਾਈ ਕੁਝ ਗਏ ਸਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨਮਿਤ ਪਾਠ ਦਾ ਭੰਗ ਤੇ ਮੇਲਾ ਮੰਡੀ ਸਕੂਲ ਬਜਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਖੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੰਤ ਹੀਰਾ

ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅਚਾਸ਼ਦੀਪ ਜੀ ਨੇ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਸੂਬਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕੀਤੀ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਗਿਆ।

- ਜ. ਸਾਧਾ ਸਿੰਘ, ਮੰਡੀ ■

ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੇ ਵਧਦੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਿਚ ਜਾਗਰੂਕ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ

ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ 2014 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਣਤੰਤਰਾਤਮਕ ਚੋਣ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਜਿਸ ਨਾਲ 30 ਸਾਲਾਂ ਬਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਭਰਮਾਤ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ। ਪਰ ਅਜੇਦਾਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ। ਇਸ 16ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪਿਛੇਤਰ ਵਾਲੇ ਜਿਤਾਏ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਅਨੁਸਾਰ 2014 ਵਾਲੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ 166 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਉਹ ਜਿੱਥੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿਲਾਥ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲੇ ਕਾਰਜਾਵਸ਼ੀ ਵਿਚ ਹਨ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 16ਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ 34% ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਗਿਣਤੀ ਪਿਛਲੀਆਂ 10 ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੱਥ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੁਨ ਜਾਂ ਹੱਤਿਆ ਕਰਨੀ, ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਪਿਲਾਥ ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਰਮ। 2014 ਵਿਚ ਬਣੇ 543 ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ 112 ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੰਭੀਰ ਕੇਸ ਸਨ। 9 ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਸਨ ਅਤੇ 17 ਤੇ ਹੱਤਿਆ ਲਈ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੇਸ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਕਾਰਜਾਵਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਭਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਗੰਭੀਰ ਜ਼ੁਰਮ ਵਾਲੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਲੋਕ ਮੈਂਬਰ 2004 ਵਿਚ 11% ਸਨ, 2009 ਵਿਚ 15% ਤੇ 2014 ਵਿਚ ਇਹ ਗਿਣਤੀ 21% ਹੋ ਗਈ।

2003 ਦੀ ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਇੱਕ ਹਿਦਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣੇ ਫੰਸਦਾਰੀ, ਆਰਥਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਰਿਕਾਰਡਸ ਦੇਸ਼ੇ ਜਗੂਰੀ ਹੋ ਗਏ। ਅਪਰਾਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ 2013 ਦੇ ਇੱਕ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਦੇਸ਼ਨੁਸਾਰ ਤਾਂ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ। ਕੁੱਝ ਸਿਆਸਦਾਨਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਤਾਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਦੇਸ ਮਾਫ਼ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਅਦਾਲਤ

ਵਜੋਂ ਫੌਜੀ ਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹਾਲ ਅਜੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ ਸਾਰੇ ਕਰਾਰ ਵਿਚ ਕਈ ਕਈ ਵਾਰੀ ਲਾਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਚੋਣਾਂ ਬਹੁਤ ਸਿਰਫ਼ੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ ਹੋਣ, ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣੇ ਲਾਜ਼ੇ ਹਨ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਮੋਢਾਂ ਭਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੋਟਰ ਵੀ ਜੋਰਦਾ ਹੈ ਅਪਰਾਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਜਾਣਿਹ ਨਾਜਾਣਿਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਜੋਰ ਜਾਗਰੂਕਤਾ ਤੋਂ ਭਰਾ ਕਰਾ ਕਰਕੇ ਸੋਧਿਆਂ ਕਰਾ ਜਾਣੇ ਹਨ। 2014 ਵਿਚ ਚੋਣੇ ਗਏ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਔਸਤਨ ਪਹਿਲਿਆਂ ਨਹੀਂ ਮਾਜਦਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਸਰਵੇ ਅਨੁਸਾਰ 2014 ਵਿਚ ਬਣੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਔਸਤਨ ਘੋਸਿਤ ਸੰਪਤੀ 14.61 ਕਰੋੜੇ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ 2009 ਵਿਚ ਬਣੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਔਸਤਨ ਸੰਪਤੀ 5.35 ਕਰੋੜ ਸੀ।

ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ 2018 ਦੇ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਖੁਣ ਵਾਂਗ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਦਾਖੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਕਾਰਜ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਅਪਰਾਧੀਕਰਨ ਇੱਕ ਕੋਰਾ ਸਿਰ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਲਈ ਲੋਜ਼ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ ਕਾਰਜ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਦਾਖੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਚੋਣਿਆਂ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਾਖੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਮਤੀ ਕਾਫੀ ਲਿਆਈ। ਚੋਣ ਲੜਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਰਿਕਾਰਡ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦਾਖੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਅਪਣੇ ਲਈ ਲਾਜ਼ਮੀ ਵੇਖਾ ਪਰਿਭਾਸਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਲਈ ਕੁੱਝ ਸੇਧਾਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ। ਜੀਵਿਹਾਸਕ ਚੋਣ ਨੇ ਸੰਸਦ ਨੂੰ ਇਹ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਕਤ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਦ ਅਜਿਹਾ ਕਾਰਜ ਬਣਾਏ ਕਿ ਅਪਰਾਧੀ

ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਕਰੇਗਾ। ਸਿਆਸੀ ਲੁਕਮ ਲੋਕਤੰਤਰ ਦੀ ਰਾਹ ਵਿਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹਨ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰੱਖਣਾ ਲੋਜ਼ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਕੁੱਝ ਸੇਧਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਤਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇਤਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇੰਟਰਨੈਟ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਤੇ ਦੇ ਟੀ ਰਾਹੀਂ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਲਾਥ ਮਾਮਲੇ ਕਾਰਜਾਵਸ਼ੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਹ ਅਪਣੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਕੇਸਾਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਟੇ ਸਕਦੇ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਣ। ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੋਟਰ ਦੇ ਹੱਕ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਕੁਲੰਦ ਕਰਦਿਆਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵੋਟਰ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇਤਰ ਕਾਰੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੱਕ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਸਭ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਤਕਸੀਲ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਲਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੁ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੁਣੇ ਕੀਤੇ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਇੱਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਤੋਂ ਨਹਿਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੋਢੀ ਜਾਗਰੂਕਤਾ, ਅੰਕਸ਼ਪੋਸ਼ਿਤ ਆਰਥਕਾਰ ਅਤੇ ਸਟੈਟਿਕ ਅਤੇ ਮੋਬਾਈਲ ਸਰਵੇਲੈਂਸ ਟੀਮਾਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਜ਼ਮੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਕਈ ਅਵ ਫਾਇਕ ਮਾਮਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗੈਰ ਕਾਰਜੀ-ਇੱਛਾ ਪੂਰਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਕੁਝ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਕਸ਼ਪੋਸ਼ਿਟ ਟੇਕਸੀਆਂ ਨੇ 26 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਗੈਰ ਕਾਰਜੀ ਪੇਸ਼, ਸਭਾ, ਨਜ਼ੀਏ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਸਿਨਾ ਚਾਦੀ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ 540 ਕਰੋੜ ਦਾ ਫਤਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨ-ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਿਦਾਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਹੁਣ ਅਪਰਾਧਿਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਵੇਰਵਾ ਵੋਟਰਾਂ ਤੱਕ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਿੰਟ ਅਤੇ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਰੀ ਸਹੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ। ਚੋਣ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਵੋਟਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਜੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ

ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਚ-ਵਾਚ ਸੋਚਣਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਆਪਣੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਭੇਜਦੇ ਹਾਂ। ਲੋਕ ਹੋ ਸਕਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸਾਥ-ਸੁਥਰੇ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਚ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੋਣ। ਅੱਜ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਰੂਣੇ ਸਾਰੇ ਮਾਸ਼ਰੇ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਜੇਕੋ ਤੇ ਸਰਲ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦੁਸ਼ਿਤ ਸਿੱਧ ਕਾਰਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ-ਛੋਟੇ ਮਾਸ਼ਰੇ ਵੀ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਫ਼ੌਜ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ 70 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਿੱਛੇ ਦੀਆਂ ਕਾਜਿਆਂ, ਨਾਜ਼ਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ, ਅਜੇ ਵੀ ਬਣੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਨ ਸਿਰਫ਼ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਕ੍ਰਿਸਟਵਾਚ ਹੈ। ਵੋਟਰ ਬਾਪੂਟ ਤੇ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫ਼ੀਰ ਕਿਸੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੇ ਸਹੀ ਤੇ ਸਾਥ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਜਾਣ। ਲੋਕ ਹੋ ਜਾਨਕਾਰਤਾ ਦੀ,

ਅਜੇ ਵੀ ਨਾਜ਼ੁਕ-ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋਣ-ਛੋਟੇ ਮਾਸ਼ਰੇ ਫ਼ੌਜ ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਟਵਾਚ ਭਰੀਤ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸੰਸਦ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਪੈਰੋਇਜ਼। ਇਸ ਸਿੱਧ ਤੇ ਕਿਸੇ

ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਦੁਕਾਣੀ ਬਾਤ ਚਲਦੀ ਪੁਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। 1985 ਵਿੱਚ ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਰੂਪਿਆ ਭੇਜਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਤੱਕ 15 ਪੈਸੇ ਹੀ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਸਾਇਰ ਅੱਜ 15 ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੀ ਪੁੱਜਦੇ ਹੋਣ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਤਾਂ ਜੋ ਸਹੀ, ਚੰਗੇ ਸਾਥ-ਸੁਥਰੇ ਅਸਰ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਮਾਂ ਲੰਗੇਗਾ। ਜੇ ਅੱਜ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਤੱਕ ਪੁੱਜਦਾ ਸਹੀ 70 ਸਾਲ ਲੰਗੇ ਹਨ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਲੰਗੇਗਾ ਹੀ।

ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਵਾਚ ਦੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਸੀ। ਪਰ ਅੱਜ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਵਾਪਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਈਆਂ ਤੱਕ ਫੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਕਤ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ? ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਨਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ। ਭਰੂਣੇ ਸਾਰੇ ਹੋਰ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਵੱਖਰੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਰੂਰ ਸਿਰਫ਼ ਕਰਵਾਏ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਹਾਕਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਫੋਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਜੋ ਕਰੋੜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੱਖਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਰਕਾਰ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂ? ਇਸੇ ਲਈ ਮੈਂ ਵਾਚ-ਵਾਚ ਸਿਰਫ਼ ਕਰਵਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਭਰੂਣੇ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ। ਵੋਟਰ ਇਹ

ਨਾਂ ਸੋਚੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਇੱਕ ਵੋਟ ਨਾਲ ਕੀ ਕਰਕਾ ਹੋਵੇਗਾ ਹੈ। ਇਹ-ਇੱਕ ਵੋਟਰ ਦੀ ਭਰੂਣੇ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਭਰੀਰ ਕਿਸੇ ਨਾਜ਼ੁਕ ਦੇ ਸਹੀ ਸਾਥ ਸੁਥਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਈ ਜਾਵੇ।

ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮਿਨੀਸਟਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਫੋਟਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੋਟੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੁਕਤਾ ਹੈ? ਫੋਟਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਹਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਵੇ ਲੋਕੀ ਤੁਹਾਡਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਤਣ ਬਾਅਦ ਵੋਟਰ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਹੋਵੇ ਜੇਕੀ ਪੱਕੇ ਸਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਲੋਕਦਾ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਫ਼ੀਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਰੂਣੇ ਚਰੂਰ ਹੀ ਮੇਰੇ ਹਨ। ਲੋਕਦਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕ ਅੱਜ ਸੋਚ ਲੈਣ ਤਾਂ ਫ਼ੌਜ ਹੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਇਸ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਵੋਟਿੰਗ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹੋਵੇਗੀ ਹੈ। 91 ਲੱਖ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਵਾਸਤੇ ਫ਼ੌਜ 1279 ਉਮੀਦਵਾਰ ਫ਼ੌਜ ਵਾਸਤੇ ਜਿਲਾ ਜਿਲਾ ਹਨ।

ਦੇ NGOs ਨਿਯਮਤ ਅਨੇਕਸਲ ਵਾਚ ਅਤੇ Association for Democratic Reforms ਨੇ 1266 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਸਵੈ-ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਸਰਵੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਐਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮੀਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਚਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭੀ.ਜੇ.ਪੀ ਦੇ 83 ਵਿੱਚੋਂ 30 (36%) ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ 83 ਤੋਂ 45 ਬਾਅਦ 42% ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨਿਜਾਤ ਮੁਕੱਦਮੇ ਫੌਜ ਕਰੇ ਹਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਤਾਂ ਕੰਡੀਰ ਮਾਮੀਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 27% ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਭੀ.ਜੇ.ਪੀ ਨੇ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੀ 19% ਉਮੀਦਵਾਰ ਕੰਡੀਰ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਮ ਅਨੁਸਾਰ YSJ ਕਾਂਗਰਸ, ਭੀ.ਜੇ.ਪੀ., ਟੀ.ਭੀ.ਪੀ ਅਤੇ ਟੀ.ਆਰ.ਕੇਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਵੀ 40%, 13%, 8% ਅਤੇ 18% ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਹੋਏ ਹਨ।

91 ਵੋਟ ਹਸਤਿਆਂ ਤੋਂ 37 ਵਿੱਚ 100-ਬੈਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵੋਟ ਹਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤੇ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਹੋਏ।

ਇੱਕ ਕਾਂਗਰਸ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਹੜਾ ਕਾਂਗਰਸ (ਕੋਰਿਸਰ) ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਵੋਟ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅਭੀਰ ਹੈ। ਉਸ

ਨੇ ਆਪਣੀ ਫ਼ੌਜ ਸੰਪਤੀ 895 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। YSJ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਵੀਰਾ ਪੇਟਨੂਰੀ ਦੂਸਰੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹੈ।

ਇਸ ਨੇ 347 ਕਰੋੜ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਸਦ ਵਿਜੇਵਾਰਾ (ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ) ਤੋਂ ਵੋਟ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਨ੍ਹਮੁ ਰਘੋਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਰਾਜੂ ਤੀਸਰੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਹਨ। ਆਪ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਸੰਪਤੀ 225 ਕਰੋੜ ਹੈ। ਇਹ ਵੀਸੂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੋਂ ਵੋਟ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। 32% ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਹੜੇ ਪਹਿਲੇ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਫੋਟਾਂ ਲੜ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਕਰੋੜਾਂ ਪਤੀ ਫੌਜ।

ਇਹਨਾਂ ਅੰਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਫੌਜੀ ਪੁਰਾਣਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਫੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵੋਟਰਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਰ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਧ ਸਭਾ ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਅਤੇ ਸਾਥ-ਸੁਥਰੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਤਾਂ ਜੋ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਫੌਜਾ ਸਹੀ ਫੌਜ ਤੇ ਤੁਰ ਸਕੇ। ਇੱਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ 2019 ਦੀਆਂ ਫੋਟਾਂ ਵਿੱਚ 10 ਕਰੋੜ ਨਵੇਂ ਚਕੂਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਵੋਟਰ ਸੁਫਲਕੇ ਜਿਲ੍ਹੇ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਇਹ ਅਰਥਪੂਰਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਸ਼ੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵਾਲੇ ਫੌਜ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜਾ ਫੌਜੀਆਂ ਸਭਾ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਪਹਿਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਤੇ ਵਾਹੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ਼ ਇਹ ਸਾਰੇ ਵੀ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਸੁਥਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਾਥ-ਸੁਥਰੇ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਜਿਤਾਉਣ ਤਾਂ ਫੋਟੀ ਹੀ ਫੌਜ ਸੁਧਾਰ ਵੱਲ ਤੁਰ ਸਕੇਗਾ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੇ ਲੋਕਤੰਤਰ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਲੋਕਤੰਤਰ, ਅਨੁਸ਼ਾਸਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਵੋਤਮ ਢੰਗ ਹੈ। ਪਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਜੇਕਰ ਪੱਖਪਾਤੀ, ਫੌਜਮਾਨੀ ਜਾਂ ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਲੋਚਨਯੋਗੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।"

ਅਤੇ ਸਰਵਪੱਲੀ ਰਾਧਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਨ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਲੋਕਤੰਤਰ, ਕੁਹਨੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਿਰਫ਼ ਫੌਜੇ ਜਿਹੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਧਿਕਾਰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਕੇ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਵਾਸਤੇ ਹੈ।"

ਕਿਸੇਲਿ. 9810000001

ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਚਿਣ ਤੋਂ ਉਤੀਰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ

ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਪੰਜਵੀਂ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਇੱਕ ਟਿੱਕਣ ਸਮੇਂ, 'ਨਵਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਸਿਹਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਪੱਤਰੀਕ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿਹਤਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਾਬਦ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੱਤਰਕਾਰੀ, ਬਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਭਾਵ ਸੋਧ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਅਤੇ ਬਹੁਵਿਧਿਅਤ ਭਰਾਤਾਂ ਅਮਰ ਭਰਤੀ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹੋਰ ਸੋਧੀ ਨਾਲ ਇਸ ਪਰਚੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਵੱਡੇ ਦੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਸੋਧੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਭਰਤੀ ਹੋਰ ਅਪਣੇ ਸੰਪਾਦਕੀ ਲੇਖਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਉਤਰੀ ਖਿੱਤੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਆਵਾਜ਼ੀ ਸੁਭੇ ਨੂੰ, ਸੋਧੀ ਅਨੁਸਾਰੀ ਵਾਸਤਵਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਸੁਧੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਤੇ ਫਿਰ ਹੋਰ ਪਾਠਕਿਆਂ ਭੀਤੀ ਪਰ ਸਿਮਾਏ ਦੇ ਅਖੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਪਾ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਰੁੱਖ ਦਾ ਫਲ ਅੱਜ ਹੱਥਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੀ ਵੀਸਰੀ ਅਤੇ ਇਉਂ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਭਰਿਣ ਵਾਲੀ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭਿਟਤੀ, ਓਥੇ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੈ। ਭੀਟ ਤਾਂ ਇਹ ਅਖਵਾਦ ਵੀ ਹੈ ਗਿਆ ਪਰ ਅਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯੋਗਦਾਨ ਸਮਾਜਕੀ ਪਰਸੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਦਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਮੈਸ. ਮੈਸ. ਮਨਜੀਰ ਹੋਰ (ਸਰਬ ਸਕਤੀਮਨ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾਂ) 'ਆਖਵਾ' ਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਪਰਚਾ ਸ਼ੁਰੂ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਪਣੇ ਪਿਤਾ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਨਾਮਵਾਰੀ ਪੱਥ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸਾਰੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਖਬਰੇ ਭਾਵਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਨਜੀਰ ਜੀ ਕਦੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨਿਸਟ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਸੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਵੱਡਿਆਂ ਜਿਉਂ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆਂ ਵੀ ਖਰੀਤ ਪਈ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਤਰੇਡੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ। ਰਾਜੀ ਕਰੀਬ ਦੀ ਮੁਕਤੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਂਝੀ, ਚਿੰਨ ਚਿੰਨ ਧਰਮ ਵਿਚਲੇ ਚੰਦ੍ਰਵਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮਵਾਰੀ ਪੱਥ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਚਿੰਨ ਸਨ। ਜਿਸਦਾ ਲਗ ਇਹ ਪਰਚਾ ਨਾ ਫਲ ਸਫ਼ਿਆ। ਪਿਛਲੇ 15 ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਪਣੀ ਪਰਿਵਾਰਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ,

ਸਰਬ ਸਕਤੀਮਨ 'ਵਰਤਮਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਨਾਂ ਦਾ ਮਹਿਸੂਸ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਯਾਸਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਉਹ ਇਸੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸਪੱਤਰੀਕ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਆਖਵਾਦ ਵੀ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਪੱਤਰੀਕ ਲੇਖੀ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੱਤਰ ਵਿਚਲੇ ਪਰਸੰਗਾਂ ਤੇ ਸਾਰ ਕੁਝਿਤ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕਰਨ ਲਾਗਾ, ਅੱਗੇ ਵਧੂ ਹਨਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਾਨਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਵਿਚਕਾਰ ਕੇ ਅਪੁਨੇ ਦੇ ਅਪੁਨੇ ਵਿੱਚ ਅਨੰਤ ਨਿੰਦਾ ਵਿਚ ਚਲੇ ਕਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਮਹਿਸੂਸ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਦੇ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣਾ ਜਿਥੇ ਚੰਗੀ ਪਰੰਪਰਾ ਤੇ, ਉਥੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਦੇ ਚਿਣ ਤੋਂ ਉਤੀਰਣ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਹੈ।

ਇਹ ਮਿਸ਼ਨੀ ਮੇਰਾ ਦਾ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਛੋਟੇ ਚੀਰ ਅਮਰ ਭਰਤੀ ਦਾ ਵੱਡੇ ਭਰਾਤਾ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਹੋਰ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਇੱਕ ਵੱਡੇ-ਅਖਵਾਦੀ ਲੇਖ, 'ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਭਿੱਟਾ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਜੀ ਨੂੰ।' ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਤਾਂ ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਵਿਚ ਕਦੇ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਮਾਓ ਦਾ ਪਿੰਡ ਲੇਖੀ ਸੀ। ਜਿਹਨੇ ਕੁਝ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਲਹਿਰ ਨੂੰ, ਕੁਝਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਕਦੀ ਪੁੱਸ ਕੇਟ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਭਰਿਣ ਵਾਲਾ ਅਖੀਤਾ ਪਰਵਾਜ਼ ਸੀ, ਜਿਸਦਾ ਕੋਈ ਪੁੱਤਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹਿਤਾ। ਭਾਵ ਇਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਆਖਵਾਦੀ ਉਤਮ ਦੇਵੀ ਦੇ ਸੰਤ ਪੁੱਤਰ ਜਦੋਂ ਸਦਾਨੀ ਬਹੁਦੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਹੋ ਕਦੇ ਤਾਂ ਮੇਰੀਆਂ ਮੁਲਾਨਾ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਉਸ ਮੁਲਾਨਾ ਸਿੰਘ ਬਣਾ ਜਿਸਨਾ। ਇਹ ਮੁਲਾਨਾ ਸਿੰਘ ਕੁਰੂ ਹਨੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਰੇਲੇ ਦਾਤਾਰਾ (ਜਿਸਦਾਕੋਟ) ਦੇ ਸੰਤ ਕੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨਾਮਵਾਰੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਰਾਜ ਦੇਵੀ ਜਾਂ ਰਾਜ ਕੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹੋ ਕਦੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝਪੁਣਾ ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਰਦਤ ਆ ਗਿਆ। ਦਾਦੀ ਉਤਮ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸਭਾ ਛੱਟੇਵਾਂ ਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਅਸਥਿਰ ਸਾਇਰ-ਲਾਜ ਯਥੇਰਮ ਚਾਤ੍ਰਕ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਜਿਉਂ ਨੂੰ ਹੋਟੀ ਕੋਲੀ ਲਈ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਤਰੇਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਵੇਸ ਦੇ ਉਥਲ ਰਹੇ ਰਾਜਕੀਤਕ ਪਾਟੀਆਂ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਵੀ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਾਮਵਾਰੀ ਵਿਚਲੇ, ਨਾਮਵਾਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ

ਨਿਰਪੇਖ, ਜਸਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਮੁਲਕ ਵਿਚਾਰ ਧਾਰਾ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਰਜੀ ਫਰਿਸਤਾ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਰੰਗ ਵਿੱਚ ਰੰਗਿਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨੇ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਣ ਜੋ ਮਾਓ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲੇਖੀ ਤੋਂ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਨਾਇਕਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਨਾਮਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਹਵਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਪਿੰਡ 'ਕੋਲੀ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ' ਆ ਵੱਸਣ ਕਾਰਨ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਿਰਜ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਚੋਲੀਨ ਕੁਰੂ। ਇੱਕ ਹਿੰਦੁ, ਲਗਨ, ਸਿਰਫ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਦਾ ਮੁਲਾਨਾ ਨਾਇਕਪੁਰੀ। ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਘਰ ਗੁਹਿਸਬੀ ਦੀਆਂ ਲੋਤਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਹੋਣ ਉਹ ਸਦਾ ਜਿਤਤੀਆਂ ਰਿਹਾ। ਉਸਨੂੰ ਅਪਣੇ ਸੋਧ ਵਾਲੇ ਰਾਹ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਬਾਧ ਤੋਂ ਕੋਲ ਨਾ ਸਕੀਆਂ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਅਖਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਨਾਮਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਰੂਪ ਜਾਂ ਰੰਗਵਾਰੀ ਕੁਰੂ ਵਾਲੀ ਪਹਿ ਪਹਿ ਵੀ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਅਤੇ ਭਾਵ ਸਿੰਘ ਲਗਦੇ। ਸਿਰਫ ਇਹਨਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ, ਲੋਕੀ ਧਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀ ਦੀ ਹਲਾਤ ਵਿੱਚ ਵਿਚਲਨ ਤੋਂ ਕੋਲ ਨਾ ਸਕੀ। ਲੋਕੀ ਪੈਰੀ ਲੋਕ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਰੋਤਾਂ 'ਤੇ ਪੇਲਜ ਤੁਰਨਾਂ, ਜਿਥੇ ਪੇਰ ਵਿੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੁਲਾਂ ਵੀ ਵਿਚਲੀਆਂ ਹੋਣ, ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਜੀ ਦਾ ਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਫਰ। ਭਰਤੀ ਜੀ ਮੁਰਾਬਕ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਰਾਈ ਸੰਤ ਨਿਰਪਨ ਸਿੰਘ ਆਜਮ, ਨਾਲ ਯਥੇਰਮ ਚਾਤ੍ਰਕ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਰਾਜ ਕੋਰ ਦੀਆਂ ਕੁਰੂ ਆਖਵਾਦੀ ਸਮਾਜੀਆਤਾਂ ਦੇ ਜਾਦੂਈ ਅਸਰ ਹੋਣ ਹੀ ਨਾਇਕਪੁਰੀ ਦੀ ਉਹ ਪੁਤ੍ਰੀਆ ਜਸਵਾਰਤ ਹੋਈ। ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਣਾ ਸਦਾ ਜੀਵਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਪਨ ਕੋਲੀ ਮੁਕਤੀ, ਕੁਲਾਮ ਕੋਲੀ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਅਤੇ ਟੋਟੇ ਟਿੱਬੇ ਚਾਹ ਕੇ, ਇੱਕ ਭਾਜ, ਕਾਦੀ ਵੰਡ ਚਾਹਿਤ, ਸਮਾਜਕ ਆਖਵਾਦ ਪ੍ਰਭੰਧ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਨਿਉਂਝਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਭਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨਿਰਪਨ, ਖੋਲਕਸ, ਕਰਮਕੰਡੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਚਰਿਤਰ ਨੂੰ ਜਿਸ ਕੁਲੰਦੀ 'ਤੇ ਖਾਸੀ ਚਿਤਰਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹਾਲੀ ਸਾਰੀ ਦੇ ਵਾਸ ਦਾ ਲੋਕ ਨਹੀਂ। ਨਾਮਵਾਰੀ ਪੇਰ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁੱਲੇਸ ਗਮਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਕੁਮੰਤਰਣ ਵਾਪਰਿਆ, ਕੁੰਤੀ ਮੁਖੀ ਧਾਰਾ,

ਕਿੰਨ ਭਰਤੀ ਮੁੱਖੀ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਈ ਇਹ ਸਭ ਆਪਣੀ ਪੈਨੀ ਨੀਤ ਦੀ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਦੀ ਵਾਹਸ਼ਿਨਕ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਵੀ ਵਾਹਸ਼ਿਨ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਯੁੱਗ ਦੇ ਸੱਜੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਵਜੋਂ ਕੁਝ ਮਹਾਂਵਾਹਸ਼ਿਨ ਦਾ ਇਸ ਦੇ 'ਉਤਰਾਸਟਰ' ਅੰਗੇ ਅਵਲੋਕਨ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਬੇ ਉਹਲਾ ਦਾ ਨਿਕਲਾ ਕਿੱਲਾ ਸਟੀਕ ਹੈ:

"ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਸਵਾਸ ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਲਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਸ ਰਾਹੇ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਹਿਣਾ ਮੇਰਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਹਰ ਸਵਾਸ ਵਿਚੋਂ 'ਨਾਮਾਹਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਧੁਣੀ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ- ਉਸ ਸਾਰੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਉਤਰਾਂ-ਬਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਮਨ ਪ੍ਰਧ ਦੀ ਸਾਂਝ ਜੋ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਸਨ। ਉਹ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਪੰਥ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਹੀ ਨਾਮਾਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਰੇਕ ਗੱਲ ਲਈ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਣ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਕੁਝ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਵੀ ਵਾਰਿਸ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਵੀ ਤੇ ਚੀਠੀ ਗਲਾ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵੀ"

"ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ

ਅਤੇ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਭਰੋਸੇ। ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਫਹਿਮੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਪਣੇ ਦੇ ਇਸ ਉਲਾਹ ਜਲਦੇ ਦੇ ਹਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਧਾਨਿਕ ਬਣਦੇ ਅੰਦੋਲੇ ਦਿਸਦੇ।"

"ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਮਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਸੁਭਾਵਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆਂ ਰੱਖਦੇ, ਜਿਸ ਕਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮਾਹਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭੈਣ ਭਰੋਸੇਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਫੈਸਲੇ ਆਪਣੇ ਵਿਵੇਕ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਸਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਭੋਂ ਪੱਧਰੇ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਅਸਲ ਭਾਰਤੀ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਭਾ. ਅੰਦੋਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਮਰ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੀ, ਇਸ ਮਹਾਂ ਮਲਾ ਨੂੰ ਜਿਸ ਦਾ ਬੁੱਧ ਵਿਵੇਕ ਵਿਸ਼ਿਸਟ ਸੀ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਵਧੀਆ ਉਪਾਯ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਵਿਚਾਲੇ ਤੋਂ ਚਲਦੇ ਵਧਾ ਕਾਜ਼ਮ ਸੀ, ਪੀ. ਆਈ. ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਧੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰੋ ਅਤੇ 1960 ਤੋਂ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਧ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਤ ਰਹੇ। ਫੈਸਲੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਅਨੁਕੂਲੀ ਰਹੀ। ਉਹ ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਮਾਛਾਸ, ਕਾਧੀ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਾਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਜੀਤ ਮਿਸ਼ਰ ਅਦਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਥ

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮੇਲਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਫੈਸਲੇ ਪ੍ਰਸਤੁਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਹ ਇਕ ਖੁਸ਼ਮੁਖ ਅਤੇ ਫੈਸਲੇ ਸੰਵਨ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕਿਸੇਨ ਫੈਸਲੇ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੇ ਰਾਤ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਟਿਕਦਾ ਸਾਂ। ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪਣੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵਰਥਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। "ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਕੁਝ", "ਸਤਿਨਾਮੁ ਤਿਸ ਕਾ ਲਹਿ", "ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਫੁੱਲਦੀ ਤੋਤ" ਜਿਹੇ ਕਹਿਰ ਕੀਰੀਰ ਰਚਾਵਾਂ ਹਨ ਉਥੇ "ਅਲਾਹ ਵਰਾਹਿ ਮੇਰੁ" ਅਤੇ "ਮੈਂ ਅਸੇ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਇਆ" ਫੈਸਲੇ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚ ਯਤਨਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਅਤੇ ਸੰਸਦ ਪੁਰਾਣ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਹਨ। ਅਸਲ ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਨਾਮਾਹਾਰੀਆਂ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਗਤੀਸ਼ੀਲ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ ਹਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚੋਤੇ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਦੇ ਇਕ ਧਰੁਵੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਮਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਂ ਵੀ ਧੌਸ ਪੈਂਦੀ ਵੀ ਸਿਮਰਤ ਨਾਲ ਟਿੱਟ ਖਤਕਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਮੰਗੀ ਦੇ ਧੰਨਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਕੁਲੀਆਂ ਵਰ ਦੀ ਵੇਲਤ ਅਪਣੀਆਂ ਤਿਲੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਹਨ, ਸਿੱਖਾ ਵਿਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਸਮੇਂ ਰਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ ਖੁੰਬਰ ਬਿਹਰੇ ਦੀ ਬਹੁਰਤਾ ਨੂੰ ਨਿਹਾਤ ਲੈਣ। ਬਹੁਰਤਾ ਜੋ ਕੁਲੀਆਂ ਦੇ ਸੰਤਰ ਵੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਪਿਆਂ ਮਾਰਨ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੋ।

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸ਼ਾਨੋਸ਼ੈਕਤ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ

ਸਤਿਨਾਮੁ ਨਾਮਕ ਵੇਰ ਜੀ ਦੇ 650ਵੇਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਾਣ ਸਤਾਹਦੀ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭਤਰਕਾਇਆ ਹੋਣ ਤ੍ਰਿਭੈਣੀ ਪੁਰਾਣ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਸਾਨੋ-ਸ਼ੈਕਤ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਪ੍ਰਸੰਨੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਚਲ ਰਹੇ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਦੇ ਸਮੇਦਰ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕੁਝ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਆਪਣਾ ਸੰਵਨ ਸਮਾਨ ਕੀਤਾ। ਸੇਵਕ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੂਰਾ ਕੁਝ ਜਿਥੇ ਕੁਝ ਨਾਮਕ ਵੇਰ ਜੀ ਦੀ ਸਤਾਹਦੀ ਮਨਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ 200 ਸਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਾਣ ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ 1969 ਨੂੰ ਸਿਮਰਨੀਟ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਏ ਮਨਾਵਾਦ ਹੋਏ ਸਿੱਖੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੁਸਾਨ ਖੁਸ਼ਮੁਖੀ ਦਾ ਵੇਰਾ ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਕੀਤਾ, ਉਸਦੀ 150ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਤੇ ਜੈਨਾਮਾਵਾਦ ਸਾਥੇ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਨਾਮੁ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਪਾ ਸਦਾ ਇਹ ਸਤਾਹਦੀ ਸਮਾਗਮ ਨਾਮਾਹਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੀ ਕੁਲੀਆਂ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੀ ਸਵਾਖਤਾ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀਰ ਰਸ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਕੀਰੇਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਦੇ ਪਤਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਿਨਾਮੁ

ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤਿਆਂ ਨਾਲ ਆਰੰਭ ਕਰਕੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਸਮਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਦੀਆਂ ਕੜ੍ਹਾਂ ਹਿਜਾ ਦਿਤੀਆਂ। ਕੁਪਹਿਰ ਦੇ ਨਿਕਰੇਮ ਦੀਵਾਨ ਸਤਿਨਾਮੁ ਸਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਉਪਲੇਸ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਯਹੂਰੀ ਵਾਲੀ ਕਲਾਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵਾਲੀ ਸਮਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੰਤੀ ਸਾਥਾਂ ਰਾਹੀਂ "ਮੂਲ ਨਾ ਕੁਝਹਿ ਆਪ ਨਾ ਸੁਜਹਿ ਨਾਮਕ ਤਰੀਅਹ ਕੁਝ ਰਚਾਈ" ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਭਿਦ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ, ਹੋਲੇ ਵਿੱਚ ਉਨ ਦੀਆਂ ਮਲਾਵਾਂ ਕੁਝ ਕੇ ਲਮ ਨਿਮਕਲ ਕਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਮਾਤਾ ਕੁਰਾਸ਼ਨ ਫੈਰ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਰਹਿਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਦੇਸੀ ਕਿਚਿ ਦੀ ਚੁੰਦੀ, ਖੀਰ ਕਟਾਰ ਦੇ ਅਰੁੰਟ ਲੰਗਰ ਵਰਤ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਸ਼ਵ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸੁਭਾ ਭਾਵਿਦਰ ਸਿੰਘ ਭੈਣ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮੁ ਦਾ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਕ ਹਿਲੀਕ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਸੰਤ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੇਵਕ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਮਾਹਾਰੀ, ਸੁਭਾ ਭੈਣ ਸਿੰਘ, ਸੁਭਾ ਹਰਾਜਨ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪੀ.ਏ. ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਰੋਧਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਇਸ ਮੇਲੇ ਦੀ ਖਰਚ ਸੇਵਾ ਸੁਭਾ ਭੈਣ ਸਿੰਘ ਕਰਕੇ ਵਾਲੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖੇ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ

ਅਪਣੇ ਇਹ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪੁਰਖ ਦਾ ਮੇਲ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸੰਤਾਂ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਨੇੜੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਬਿਸਮ ਪੰਛਾਸ ਅੰਦਰ ਸਜੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਬਿਦਵਾਨ ਸਿੱਖ ਬਾਸਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ- "ਅਸੀਂ ਦੇਹਧਾਰੀ ਹੁਰੂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ। ਬਾਈ ਸਾਥਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਭਦ ਸਾਥਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ..."

ਉਹ ਸਿੱਖ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵਜੋਂ ਇਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ 'ਗੁੱਥ ਗੁਰੂ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਾਦ ਲਈ ਜੀਅ ਸਾਲ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਲੁਟ ਕੇ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਕੀ ਫੈਲ ਹੋਈ? ਕੋਈ ਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ ਅਵਤਾਰ ਵਿਚਕਾਰ 'ਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਾਂ'।"

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਇਹ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਗੁੱਥ ਆਪ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਹ ਠੀਕ ਵੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁੱਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਹੀਂ-ਸਭੀ ਉਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦੀ ਦੇ ਸਿਹਤੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਮ। ਏਸੇ ਲਈ ਇਹ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਵੀ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦੇਹ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਵੀ-ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦੇਹ ਧਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਿਰੁੱਧ ਬੈਠ ਰਹੇ ਨੇ।"

ਮੇਰੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਿਹਾ- "ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਅੰਦਰ ਗੁੱਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਅਈ ਬਾਈ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ?"

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਮਨਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਹਰੇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸਬਾਪਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਵਕਾਲਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸਲਾਮ ਕੌਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਦਰ ਗੁੱਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬਾਈ ਹੀ 'ਗੁੱਥ ਗੁਰੂ' ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਰ ਇਹ ਕੌਲ ਤਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਤੇ ਉਹ ਇਹ ਕਿ 'ਰਾਜਨੀਤੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਮਾਧਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ 'ਧਰਮ' ਨਿਵਿਰਤੀ ਮਾਧਰੀ। ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਬਹੁਕਿਰਤੀ' ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਧਰਮ ਖੋਟ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਲੁਖ ਲੁਖੀਆਂ ਕਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਜਾਂ ਤ੍ਰੇਲੁਟੀ ਮਾਇਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ- 'ਧਰਮ' ਨੂੰ ਖੋਟ ਵਜੋਂ ਕੋਝੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ- ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰੇਲੁਟੀ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠਦੇ ਚੁੱਕੇ ਪਰ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ-ਉਹ ਸਭਾ ਗੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਉਸੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਸਿਹਤਾ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਤਿਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਉਪਰ ਉਠਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰੇਲੁਟੀ ਪਰ ਵਿੱਚ ਨੇ ਜਾਂਦੇ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੋਟ ਵਜੋਂ ਕੋਝੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਸਭੇ ਸਤਿਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖ ਦੀ ਫਿਟਤੀ ਫਿਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ ਰਹੀ, ਸਿਰਫ਼ ਕੋਲੇ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਭਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅਧੀਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾ ਵਿਅਕਤਿਅਤਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਲਗਾਉਂਦੇ ਆਏ ਹਨ। ਦਰਕ ਸਿਰਫ਼ ਏਨਾ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਿਰਫ਼ ਲੁਖ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਇਹੋ ਸਿੱਖੇ ਲੋਕ ਨਾਲ ਹੀ ਲਗਾਉਂਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਆਪ ਆਪਣੀ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੋਥੇ ਲੁਖ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇਵਲ-ਆਤਮਕ ਗਿਆਨ ਵਜੋਂ ਪਾਸੇ ਸਦ ਤੋਂ। ਪਰ ਇਹ ਧਰਮ ਤੋਂ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਸਿਰਫ਼ ਲੁਖ ਉਪਾਸਤਾ ਕਰਦਾ ਕੇ ਠੀਕ ਉਸੇ ਰਹੇ ਹੀ ਨੇ ਜਾਣਕੇ-ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦਾ ਮਾਧਰੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਇੰਨ, ਇਹ ਬਹੁਤੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਖੋਟ ਵਜੋਂ ਕੋਝੇ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਗੁੱਥ ਜਾਂ ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਚਲੀ ਹੈ-ਉਦੋਂ ਤੋਂ-ਉਸ ਦੇ ਚਾਅ ਦੇ ਸਮੇਂ ਉਪਰ ਜਰਾ ਤਾਤੀ ਮਾਰ ਕੇ ਵੇਖੋ-ਆਤਮਕ ਉਨਤੀ ਵਧੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਰਾਜ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਿਛੋਂ ਤਾਤੀ ਮਾਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਅੱਜ ਉਪਰ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੀ ਤੁਲੀਰ ਸਮੇਸ਼ ਹੀ ਜਾਣਦੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਦੇ ਹਧਾਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਗੁੱਥ-ਪੰਥ ਗੁਰੂ ਦੇ ਫਰਕ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਜਾਣਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਧਰਮ ਭੀ ਦਾ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਦੱਸਿਆ ਮਾਧਰੀ ਅੱਜ ਹੈ, ਉਹ ਤਿਆਨ ਦਾ ਮਾਧਰੀ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜ ਦਾ ਵੀ ਤਿਆਨ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਵੀ-ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਲਈ ਮੁਕਤੀ ਵੀ 'ਬਪਤੀ'। ਵਿਚਾਰੀ। ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੀ ਉਸਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਆਪਾ ਧਾਪੀ ਵੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹੋਈ ਕੇਵਲ ਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਨੂੰ ਬਦਲਾਅ ਕਰਨ ਤੇ ਇਸਲਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ-ਸਭੀ ਉਹ ਪ੍ਰਾਈ ਮਾਧਰੀ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵੇਖਣ ਵਾਲੇ ਹਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਇਕੱਠ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਤੇ ਫੇਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਤੇ ਉੱਛਰੇਖਲ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਹਾਂ, ਉਸ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਲਗੂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ-ਸਿਹਤੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਸਾਤੀਕਤਾ ਨੂੰ ਉਛਰ ਕੇ ਲੁਭ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸਦੀ ਵੱਲ ਲਗਾਉਂਦੀ ਹੋਏ।

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਰਾਜ ਤੋਂ ਲੁਭ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਪਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਿਆਂ ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਫਿਟਤੀ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਲਗਾਤਾਰ ਖਟਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਧਦੀ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਏਨਾ ਤਾਕਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੌਲ ਗੁਰੂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਜਲ ਕੰਦਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿਸ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸਿੱਖ ਵਿੱਚ ਜਰਾ ਮਨਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ- ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਸਲ ਅਸਲ ਫੈਲਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਸਾਰਾ ਜੋਰ ਇਸ ਕੌਲ

ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ 'ਤੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ:ਕੇਂਦਰੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸੰਮੇਲਨ, ਦਿੱਲੀ ਵਜੋਂ ਆਯੋਜਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰਤ ਨਾਂ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਮੁਖ ਮਹਿਮਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੁਝ ਵੇ. ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਸਾਹਿਤ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦਾ, ਦੇਵਿਦਰ ਕੋਰ ਨੇ ਬਖਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਸਮਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸਟੇਜ ਸਮੇਤਰ ਦਾ ਕਾਰਜ, ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਥੇ-ਪਛਾਦੇ ਸਾਹਿਤ-ਚਿੰਤਕ ਪ੍ਰੋ. (ਡਾ.) ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁਸ਼ਮੂਰਤੀ ਨਾਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜ ਸਭਾ ਸਕਤੀਮਨ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਪੇਂਡੂਕਾ 'ਵਰਤਮਨ ਹਿੰਦੁਸਤਨ' ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ ਵਿਧੀਵਿਤ ਰਿਲੀਜ਼ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਮਾਜ ਦਾ ਆਚਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਚਰਚਿਤ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਂਧਰਾ ਨੇ 'ਅਦਤ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਬਿਕਾਸ ਨੂੰ, ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਬਖਸ਼ੀ ਗੁਪਤਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਦੇ ਮਾਰੂ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਨੂੰ, ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਗਰੋਂ, ਸਾਹਿਤਕ ਮਾਤਾ ਕੁੰਜਰ ਕੌਰ ਦੀ ਸਭ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਤੇ ਬਹੁਮਾਨੀ ਸਾਹਿਤਕ ਨਿਰਦੇਸ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸ਼ਨ ਨੇ ਦੋ ਕਹਾਣੀਆਂ ਤੇ 'ਵਿਨਤੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਮੁਖ ਵਾਚ ਵਾਚ ਖੋਲੀ। ਸਾਹਿਤਕ ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਨੇ 'ਨੀ ਮਾਏ', 'ਖਰ ਦਾ ਦਰਖਤ' ਤੇ 'ਅੰਤਰ ਅੰਤਰ' ਸੰਸਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੁਣਾ ਕੇ, ਕਵਿ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਠੰਡਾ, ਸੰਜੋਗ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੀ ਕਾਲ ਕੈਪਟਨ ਦੇਵ ਸਰੋਤਾ ਨੇ 'ਅਭਿਸ਼ੇਕ', 'ਲੁਕ ਕਾਜਰ ਹੋਤੀ ਹੈ' ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਲ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਿਮਰ ਕਹਿੰਦੇ ਅੰਗ ਦਿੱਤੀ। ਸਮਾਜ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤਕ ਚਰਚਿਤ ਨੁਸ਼ਤਰ ਨੇ 'ਕਵਿਤਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ' ਅਤੇ 'ਮੈਂ ਸਾਹਿਤ ਹਾਂ' ਸਿਰਲੇਖਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਖੁਸ਼ਮੂਰਤ ਸਾਹਿਤਕੀ ਦਾ ਪਰੀਓ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੇਂ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਿਤਕ ਲੁਕਮਣ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਪੁਸ਼ੀ' ਅਤੇ 'ਪਿਲੇਰੇ ਦਾ ਪੇਸ਼' ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਸੁਣਾ ਕੇ ਅਹਿੰਸਾ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨੀ ਰੰਗ ਵਿਚ ਰੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਿਤਕ ਦੇਵਿਦਰ ਕੋਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਦਾਜ਼ ਤੇ

ਖੁਸ਼ਮੂਰਤ ਤਰੱਕਮ ਵਿਚ 'ਇਸ ਰਾਤ ਬਣੇ, ਬਰਸਾਤ ਬਣੇ...' ਗੋਲਾਂ ਵਾਲੇ ਗੀਤ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਮੁਖ ਰੰਗ ਕੀਤਾ। ਨਵੇਂ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੀਤੀ। ਬਹੁਮਾਨ ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਚਿੰਤਕ ਅਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰ ਹੁਕਾਂ ਨੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਕਵੀ ਨਵੇਂ ਸਾਹਿਤਕ ਨੁਕਤੇ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉੱਥੇ ਫਿਰਨ ਦੇ ਭਵਿੱਖਕਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕੂਰਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਗੀਤਾ ਗਿਆ। 'ਮੁਖੰਤੀ ਉੱਥੇ ਜੀਉ' ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰ ਕੂਰਜੀ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਮਾਜ ਹਾਸਿਲ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। ਡਾ. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੂਰਜੀ ਹੁਕਾਂ ਨੇਤਾਵੇ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਵੁੰਟ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਭਾ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਾਲੀ ਅਹਿੰਸਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦਾਂ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਕਰਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਜ ਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਮਨੀ ਕੁਸ਼ਟ, ਡਾ. ਬੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਪਾਠਾ, ਸਿੱਖ ਵਿਰਾਸਤ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਚਰਚਿਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਕਵਿਤਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਨੀ, ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮਚੰਦ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੋਢੀ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ 'ਚਤਰ', ਡਾ. ਰਜਵੰਤ ਕੌਰ 'ਚਤਰ' ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ, ਪੰਜਾਬੀ, ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਨੁਕਤੇ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ਼ ਕੀਤੀ। ਅਖੀਰ ਤੇ ਡਾ. ਸਮਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕ ਕਵਿਤਾ ਵੀ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਕਵੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਭਵਿੱਖਕਾਰਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਅਰਥ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਭਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਗੋਸ਼ਟੀਆਂ ਵਿਚ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਮੌਕਾ ਦੇ ਕੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਨੀਤ ਹੈ। ਅੰਤ 'ਚ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਸਮੇਤਰ ਸਮਾਜ ਸੰਮੇਲਨ ਸਿੰਘ ਕੌਰੀ ਨੇ ਸਾਹਿਤਕ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸਭ ਕਰਕੇ।

ਉਪਰ ਲੇਖ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਸਾਰੀ ਕੁਰਕੁਆਰ ਪ੍ਰਧਾਨਕ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਸੁੰਦਰੀ ਅਭਾਜੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਨਹੀਂ।

ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 'ਕੁਰਕੁਆਰ' ਦੇ ਵਾਚੇ ਦਾ ਕੁਮ, ਕੁਰਕੁਆਰ ਤੇ ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਦੇ ਹਰਾਸ ਦੇ ਕੁਮ ਵਿਚ ਭਰਦਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਹਰਾਸ ਲਗਾਤਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖ ਸੁਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਥਾਨ ਨਹੀਂ-ਕਿਉਂਕਿ ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਆਖ਼ਰਾ ਤੱਕ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਸਾਥੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦੀ ਭਾ ਅੱਜ ਪੈਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੇ ਲੈ ਲਈ ਹੈ। ਨਤੀਜਾ ਸਾਫ਼ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। -ਕੁਰਕੁ ਗੁੰਝ ਦੀ ਤਰੀਕਾ ਪੱਥ ਕੋਲੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਦਾ ਮੰਤਰ ਨੇ ਕੇ ਕੋਈ ਨਵਾਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਜਸਦਾ - ਕਿਉਂਕਿ ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸਰਤ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਰਾਣਾ ਕੋਈ

ਨਹੀਂ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ-ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਵਿਚ ਅਭਾਜ ਪੁਰਖ ਦੀ ਨੇਤ ਅਹਿੰਸਾ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਅਦਰ ਅਦ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਿਸਤਾਨ ਤਿਆਜ਼ ਦਿੱਤੀ ਕਦੀ ਹੈ।

ਜੇ ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਵੀ ਅੱਜ ਅਧਿਆਤਮ ਦੀ ਚਾਹ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਾਥ ਸੰਤ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਭਨ ਕਰਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਕੁਸੇਮਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਤਰੀਕਾ ਪੱਥ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਦੇਹਾਵਾਲੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮੱਧ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਵਧੀ ਹੈ। ਅਜੇਕਰ ਸੰਤ-ਸਾਥ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਧੌਸ' ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮ ਨੁਕਤੇ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਿਆ ਤੇ ਜੋਤਿਆ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਵਿਚ ਇਕ ਤਰਕਾ ਅੱਜ

ਉਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਰਕੁਆਰ ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਰਵਾਸਰ ਮੱਧੇ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਵਰਤਾਰੇ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਨਵੀਂ ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਦੀਆਂ ਰਾਜਵਿਤਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਸਾਹਿਬੇ ਹੀ ਆਪਣਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰੂਪ ਵੀ ਕਰਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਆਚਰਨ ਵੀ। ਇਹ ਤਰਕਾ ਵੀ ਕੋਈ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ। ਪਹਿਲਾਂ ਹਰ ਖਾਸਦਾ ਵਿਚ ਜਿਵੇਂ ਇਕ ਦੇ ਮਨੁੱਖ 'ਸਿੱਖ' ਜਰੂਰ ਬਣਦੇ ਸਨ, ਅੱਜ ਹਰ ਖਾਸਦਾ ਵਿਚ ਇਕ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਜਰੂਰ ਹੀ ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਦੇ ਆਚਰਨ ਤੇ ਰੂਪ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਲਾਭੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੁਰਕੁਆਰੀ ਦੀ ਰਾਜਨਾ ਨੂੰ ਕਾਈ ਰੱਬ ਦਾ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਕੇ ਵਲ ਉਸ ਸਤਿਕਾਰ ਰੰਗ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹਤਾ ਪਰਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਨਿਵਿਰਤੀ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਗਦਾ ਹੈ।

13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919 ਐਤਵਾਰ ਖੂਨੀ ਦਿਨ

13 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਕੁਝ ਭੀੜੀਆਂ ਭਾਇਰ ਲਾਮ ਲਾਮਕਰ ਲੈ ਕੇ ਆਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਨੂੰ ਨਿਕਲਿਆ। ਉਹਨੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ 19 ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਮਾਰਸਲ ਲਾਅ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ "ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿਣ। ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਜਗ੍ਹਾ ਦੀ ਆਰਿਫ਼ਤਾ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੀ ਮਾਨੀ ਹੈ।

ਸੰਯੋਗ ਵਜ ਇਸ ਦਿਨ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸੀ। ਦੂਰੋਂ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਨੇੜਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਰਾਜਨਾ ਨਾਲ ਵਿਸਾਖੀ ਮਨਾਉਣ ਲਈ 11 ਅਤੇ 12 ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਭਾਗ ਲੋਕਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਰਾਜਨੇਤਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ ਵਾਪਸ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ।

ਭਾਇਰ ਦੇ ਭਾਵਨੇ ਮੁਰਬੇ ਉੱਤੇ ਘੇਰੇ ਤੇ ਅਲਾਹ ਖਾਂ, ਪੁਲੀਸ ਸਿਟੀ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਬਾਏਦਾ ਉਹਦੇ ਉਲਾ। ਨਾਟਕ ਤਹਿਸੀਲਦਾਰ ਮਲਕ ਬਤਿਰ ਖਾਂ ਅਤੇ ਪਿਛੇ ਟਾਂਕੇ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਰਾਜਾ। ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਡੇਰੀ ਪੈਲਰ ਫੋਜ, ਪਿੱਛੇ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਇਕ ਵਿਚ ਜਸ਼ਨ ਭਾਇਰ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਰਵਿੰਗ। ਦੂਸਰੀ ਵਿਚ ਐਸ.ਪੀ. ਰੀਡਨ ਅਤੇ ਡੀ.ਐਸ.ਪੀ. ਖਰਿਸ਼ ਪਿੱਛੇ ਭਾਈ ਰਾਜਨੀ ਫੋਜ।

ਸਤਿਅਨਾਮੀਆਂ ਦਾ ਸੰਤ ਸੀ ਕਿ ਹਫ਼ਤੇਦਾਰ ਸਹਿਬ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਇਲਾਕੇ। ਜਿਥੇ ਐਸ਼ ਫ਼ਜ਼ ਰੂਹ ਰਾਮ ਦਾਸ ਸਨ। ਨੁਮੇਂਦਗੀ ਹਾਲ ਤੇ ਰੂਹ ਨਾਲ ਨਿਰਾਸ਼ ਆਇ ਹਨ, ਇਹ ਸਭਾ ਉਹਨੀ ਦਿਨੀ ਖਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਇਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਥੇ ਮੇਲੇ ਉੱਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝਾਂ ਹੀ ਲਗਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਵਿਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਲਵਾਂਗੀ। ਇਸ ਦੀ ਕਮੇਂਟ ਡੀ.ਸੀ. ਆਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਕਈ ਸੀ। ਉਹਨੇ ਵਰਤਾਰ ਸਹਿਬ ਦੇ ਸਰਬਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਸੰਭਵ ਰਾਹਦਾਰੀ ਪੁਲਾੜੀਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਅਨਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਲਾਗ ਉੱਤੇ ਜਾਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਪਹਿਲੀ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਰਾਤਰ ਦੀ ਨਿਅਦਾ ਲੋਕਰਾਜਿਮ ਕਈ ਨਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਜਿਉਂ ਹੀ ਜਸ਼ਨ ਭਾਇਰ ਦੇ ਮਾਨੀ ਦੇ ਕੁਰਮਲ ਅਤੇ ਹਫ਼ਤੇਦਾਰ ਸਹਿਬ ਦੀ ਨੇੜਲੀ ਲਾਗ ਉੱਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਇਕ ਕਰੀਬ ਦੁਕਾਨਦਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਮਰਾਥੀ ਨੇ ਪੀਪਾ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਨਿਆਈ ਕਰ ਦਿਤੀ ਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਰਾਜ ਸਭਾ ਚੋਰੀ ਜੇਹੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਹ ਚੋਰੀ ਜੇਹੇ ਦੀ ਇਸ ਲਾਗ ਦੇ ਫੁੱਟਰੇ ਅਲਾਨ ਸਨ। ਮਹਿਜ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਰਸਤਾ ਸੀ ਲੋਕ ਇਥੇ ਕੁਝ ਕਰਕਟ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹਨੂੰ ਮਭਾਬ ਵਜੋਂ ਕਹਿ ਕੇ ਭਾਬ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਿਰਫ਼ ਦੀ ਕੋਲ ਇਹ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਮਾਰਸਲ ਲਾਅ ਹਰ ਪਾਸੇ ਤਸਦੁਤ ਦਾ ਬੇਫ਼ਜ਼ਾ ਵੇਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਪਰਿਆ ਕੋਈ ਕਾਫ਼, ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਸਾਰੀ ਚਾਰ ਵਜੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਭਿਟਤੀ 'ਚ ਲੋਕ ਹਾਲ ਕੇ ਚੋਰੀ ਜੇਹੇ ਵਾਲੀ ਲਾਗ ਰਾਜ 'ਭਾਬ' ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚੇ।

ਡਾ. ਕਿਰਨ ਦੀ ਛੋਟੇ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਨਾਚ ਕਵਿਤਾ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਵਕੀਲ ਕਾਲਾ ਕਾਜ਼ੀਆ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਦੁਕਾ ਦਾਸ, ਰਾਏ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਆਰਦਾਸ ਮਜੀਦ, ਹੋਸ ਰਾਜ, ਕੁਰਬਾਨ ਰਾਏ ਆਦਿ ਆਧੂ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪੁਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ਾਂਤ ਅਦੀ ਕਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੀ ਰਿਹਾਈ, ਕੈਨਿਟ ਕਲ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਜਥਰ ਤਸਦੁਤ ਦਾ

ਵਿਰੋਧ ਆਦਿ ਹੀ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਤੇ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਖੁੰਮ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਰਪਿਨ ਸਿਲਾਹੇ ਦਾ ਸਿੰਗਰ ਫੋਜ ਬਦਲ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਮੁਆਬਰੀ ਕਰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਡਿਫ਼ਰ ਕੀਤੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। (ਲੋਕ ਲੋਕ ਕਈ।)

ਠੀਕ 5.10 ਉੱਤੇ ਭਾਇਰ 90 ਹਫ਼ਿਆਰ ਕੰਦ ਕੋਲੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹਫ਼ਿਆਰਕੰਦ ਮਿਟਰਾਂ ਨੇ ਕੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹਨੇ ਅਲਾਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਹੋਰਖੀ ਹੋਈ। ਜਦੋਂ ਉਹਨੇ 'ਭਾਇਰ ਨੇ' ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਉਹ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣਗੇ। ਜੇ ਉਥੇ ਕੁੱਝ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ 'ਭਾਇਰ ਨੇ' ਉਹ ਇਕਲਾ ਹੀ ਕਰੇਗਾ।"

ਉਹਨੀ ਕੀਰਨੀ ਨਿਘਟ ਵਾਲੇ ਕਮਰੀਫ਼ਨ ਨੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਭਾਇਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ, "ਟੀਸਰ ਨੇ ਆਪ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਹੱਥ 'ਚ ਦੇ ਦਿਤਾ।" (ਇਕ ਕਮਰੀਫ਼ ਹੋਰ ਕੀ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਸੀ।)

ਉਹਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾ ਉਡੀਕਿਆ ਅਤੇ ਜਗ੍ਹਾ ਵਲ ਚਲਦੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਜਿਸ ਕਈ ਉਂ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਮਹਿਜ ਸਾਰੇ ਸਿਤ ਫੁੱਟ ਹੀ ਕੋਈ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਅਲਾਸ਼ ਰਿਹਾ ਕਿ ਉਹਨੀਆਂ ਆਚਾਭ ਭਾਵਾਂ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਲੋਕ ਸਕੀਆਂ।

ਉਹਨੇ ਅੰਦਰ ਵਤਦਿਆਂ ਹੀ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਮਹਿਜ 80 ਲਾਸ ਤੇ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਹਨੇ 40 ਗੋਰਖੇ ਸਿਪਾਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਖੜੇ ਕਰ ਲਏ। 50 ਹਫ਼ਿਆਰਕੰਦ ਕੋਲੀ ਸੇ ਡੇਰਾਂ ਰੋਸਕੰਦ ਦੇ ਸਨ ਉਸੀ ਥਾਂ ਖੱਬੇ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਉਹਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਨਿਘਾਤਿਆ ਕੋਈ ਚੇਤਾਨੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ। ਠੀਕ 5.30 ਵਜੇ ਕੋਲੀ ਕਲਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਉਦੇ ਤੱਕ ਕੋਲੀ ਕਲਾਈ ਜਦੋਂ ਡੰਗ ਰਾਜੂਰ ਖਤਮ ਨਾ ਹੋ ਗਿਆ 1650 ਰਾਜੂਰ ਕੋਲੀ ਕਲਾਈ ਕਈ।

15-20 ਮਿੰਟਾਂ ਤੱਕ ਕੋਲੀ ਕਲਾਈ ਕਈ। ਲੋਕ ਵਾਟਿਆਂ ਵਾਲੂੰ ਕੁੱਲੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਕਰੁਸਾਹਟ ਮਭ ਗਈ। ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ 8-8 ਫੁੱਟ ਉਚੀਆਂ ਕੰਧਾਂ ਸਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੂਹ ਸੀ। ਹਰਰਾ-ਕਰਾਈ 'ਚ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਉੱਤੇ ਡਿੱਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਲੋਕਾਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਖੂਹ ਚ ਡਾਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਉਹ ਕੋਲੀ ਕਲਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਕੇ ਪੁਰਾ ਕਤਲੇ ਆਮ ਮਭਾ ਕੇ ਕਈ ਤਸੀਨੀ ਨਾਲ ਰਾਮ ਰਾਗ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾ ਟਿਕਾਣਾ ਸੀ ਵਲ ਕਲ ਪਿਆ। ਸਹਜ ਕੁੰਭਟ ਵਿਚ 6 ਮਿੰਟ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਉਹਨਾ ਇਹ ਕਾਫ਼ਾ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਕਰਕਨਮੇ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸਦਾ ਲਈ ਵਰਜ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਸੁਰਸ਼ ਛੱਡਣ ਦੀ ਨੀਂਹ ਵੱਧ ਦਿਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਕਤਲੇਆਮ ਵਿਚ ਕੋਰ ਸਰਬਾਈ ਰਿਕਾਰਡ ਮੁਤਾਬਕ 1000 ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋਕ ਸਹੀਦ ਹੋਏ 1500 ਤੋਂ ਵੱਧ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ। ਸਰਬਾਈ ਰਿਪੋਰਟ ਮੁਤਾਬਕ 350 ਆਦਮੀ ਅਤੇ 41 ਛੋਟੇ ਸਹੀਦ ਹੋਏ। ਇਕ ਸਤ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਕੰਢਾ ਵੀ ਸੀ। ਕਾਮਰੀਫ਼ ਕਾਫ਼ਾ ਨੇ ਜਿਉਂ ਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਰਾਜਸ ਵਜੋਂ ਰਿਠਾਈ ਜਾਂਚ ਕਰੇਟੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੱਟਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ਾਹੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ 'ਭਾਬ' ਵਿਚ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵੇਰ ਲੋਕ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਲਾਗ ਵਿਚ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲਈ ਸਿਲਾਹ ਇਕ ਹੀ ਰਾਹ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਭਾਇਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰਕੇ 'ਚ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੰਤ ਦੇ ਤੱਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਡਾਇਰ ਅਤੇ ਡੀ.ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਇਹ ਫਸਤ ਫੀਤੀ।

ਇਸ ਜਬਰ ਜ਼ੁਲਮ ਦੀਆਂ ਤਾਕਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। 14 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ, "ਹਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਭਿਆਨਕ ਹੋਣ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ਕਾਰਤ ਨੂੰ ਹਰ ਹਾਲਤ ਚੋਰੇਗੀ, ਅਥਵਾ ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਨ ਤੋਂ ਕੁਰੇਬ ਨਹੀਂ ਛੋਰੇਗੀ।"

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ, ਕੁਲਰਾਵਾਲਾ, 18 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨਿਕਾ ਕੁਲਰਾਤ, 20 ਅਪ੍ਰੈਲ ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੇ ਹੋਰ ਸਥਿਤਾ ਵਿਚ ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੀ ਦਿਲਜਤ ਲੋਕ ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਭਾਵਜੂਦ ਇਹਨਾਂ ਸਥਿਤਾਂ ਤੇ ਅਸਥਾਨ ਹਜਰਾਂ ਭਗਵਤੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟਾਵਿਆਂ ਦੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਲਿਸਟ ਹੋ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਸਥਿਤ ਦੇ ਪਾਈ ਅਤੇ ਫਿਜਲੀ ਦੇ ਫੁਲੇਬਲ ਕਟ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਤਿਆਗ੍ਰਹੀਆਂ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰੋਅਮ ਬਜਾਰ ਵਿਚ ਛੇਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲ ਕੇ ਚਿੱਛ ਭਾਚ ਚਲਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿਛ ਪਿਛੋਂ ਛੇਕੇ ਮਾਰ-ਮਾਰ ਕੇ ਤਸਦਤ ਕੀਤਾ। ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਹੋਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਯਕੂਮਤ ਵਲੋਂ ਗੋਲੇ ਗੱਟੇ ਜੁਲਮੇ ਤਸਦਤ ਦੀ ਇਕ ਲੰਬੀ ਦਾਸਤਾਨ ਹੋ।

ਹੋਰ ਫੀਜਲ ਸਰਕਾਰ ਡਾਇਰ ਨੇ ਵੀ ਹੋਰਾਂ ਨਹਿਲੇ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਉਹਨੇ ਇਨਾਂ ਚੱਤਾਵਲੀ ਦਿੱਤਿਆਂ ਗੋਲੀ ਫਲਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਸੀ' ਉਹਨੇ 25 ਅਗਸਤ 1919 ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਹਤੀ ਜਾਨਲ ਸਟਾਥ ਫਾਈਲ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ, "ਮੈਂ ਗੋਲੀਆਂ ਫਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਉਹੋਂ ਤੋਂ ਫਲਾਉਣੀਆਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤਾ ਤਿਤਰ-ਵਿਤਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਫਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਇਹ ਗੋਲੀਆਂ ਸਨ।" ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਮੈਂ ਪੂਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ (ਰਾਜ ਵੀ) ਫਹਿਲਤ ਫੈਲਾਉਣੀ ਚਹੁੰਦਾ ਸਾਂ। ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਕ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬੇਫਜ਼ਲਾ ਹੋਣ।"

1818 ਦੇ ਚੈਰੁਲੇਅਨ ਮੁਰਾਬਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਹੀ ਜਲਾਤ 1000 ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ 114 ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 100 ਨੂੰ ਸਿੱਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, 205 ਨੂੰ ਉਮਰਕੈਦ ਅਤੇ ਭਾਈਆਂ ਹੋਰ ਨੂੰ ਕੈਦਾਂ ਦੁਆਈਆਂ ਗਈਆਂ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਦਾ ਇੰਸਚਾਰਜ ਜਲਾਤ ਡਾਇਰ ਸੀ। ਜਿਹਨੇ ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਨਕ਼ਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਥਿਤ ਵਿਚ ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਨਾ ਦਿਤਾ ਸੀ- ਵੇ ਅਧਾਈਆਂ ਦੇ ਖਲੋਣ ਦੀ ਮਜਬੂਰੀ, ਸਾਇਕਲ ਤੇ ਕੋਈ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ ਚਲ ਸਕਦਾ, ਰੀਸੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਟਿਕਣ ਚੋਦ, ਜਾਰੇ ਕੀਏ ਤੇ ਟਾਂਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਇਕਠੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਡਾਇਰ ਨੇ ਇਕ ਬਦਲਾਮ ਕਰਾਇਲੋਡ ਅਥਵਾ ਸਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਕੁਝ ਫੋਤੀਆਂ ਵਾਲੀ 150 ਕਜ ਲੰਬੀ ਗਲੀ ਦੇਂ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਆਦਮੀ ਗੋਡਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁਹਣੀਆਂ ਢਾਚ ਹੇਠੇ ਲੰਘੇਗਾ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਸਾਰੇ 6 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਾਮ 6 ਵਜੇ ਤੱਕ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦਾ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਭਾਬਟਰਾਂ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਵਾਲਿਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਕਲੀ ਦੇ ਲੋਕ ਸਾਧੂ ਤੇ ਅਭਜ ਘਸੇਦ ਸਹਿਰੀ ਸਨ। ਇਹਦਾ ਕਾਫਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ 10 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਥਲੀ (ਅਭਿਆਪਕ) ਜਦੋਂ ਸਾਇਕਲ ਉੱਤੇ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੁਕਮ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸਾਇਕਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਲੁੱਟ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਕ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਸੁਰਕਿਆ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੈਤਾ ਨਾਲ ਡੁਟਿਆ ਜਾਂਦਾ। 11 ਅਧਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭੈਤਾ ਨਾਲ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡੁਟਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਮਾਯਾਜ ਲਾਮ ਹੋਣ 298 ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਕੋਲ ਦਰਜ ਹੋਏ, 51 ਨੂੰ

ਸੇਤ, 48 ਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ, 2 ਨੂੰ 10 ਸਾਲ, 79 ਨੂੰ ਸਤ ਸਾਲ, 10 ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲ, 13 ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੇ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਘਟ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਹੋਈਆਂ।

ਜਿਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਐਡੀਟਰ ਹੋਕਮਿਨ ਨੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਅੱਖੀ ਛਿਟੀ ਘਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਅਥਵਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉਹਨੂੰ ਭਾਚਤ ਕਿਓਂ ਭਾਚਤ ਕੀਤਾ। ਟ੍ਰੀਬਿਊਨ (ਲਾਹੌਰ) ਦੇ ਸੇਮਟਰ ਕਲੀ ਲਭ ਰਏ ਨੂੰ ਕਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਕ-ਛੇਕ ਸਜ਼ਾ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ।

ਜਿਹਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ 'ਬਾਦਸਾਹ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ' ਦੇ ਰੋਸ ਹੋਰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਨੇਸ਼ਨਲ ਫੋਰ ਦੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਤਾਤ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚ ਲੁੱਟ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਡਿਅਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ "ਅੰਗਰੇਜ਼ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆਰਥਿਕ ਕਿਤ ਕੇਦੇ ਸਨ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫੋਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਚਤੀ ਕਿਵੇਂ ਆਰਥਿਕ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਤੇ ਭਾਈਭਾ ਵਧਾ ਵੀ ਗਾ।"

17 ਦਿਨ ਬਾਦ 30 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਥਿਤ ਦੇ ਸਰਕਾਰਾਤ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਅਰੂਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਲਾਤ ਡਾਇਰ ਅਤੇ ਕੁਰੇਬ ਮੇਜਰ ਕੈਪਟਨ ਭਿਕਸ਼ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਸਥਿਤ ਕੁਝ ਕੇ ਸਲਾਪ ਛੱਟ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮਹਿਲ ਕਦਾਹੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਹਾਨਾਕ ਕਾਢ ਵੀ ਸੀ। ਜਿਹਨਾਂ ਪਸਚਾਤਪ ਅਜੇ ਤੱਕ ਜਿਲਮੇਰ ਸਿੰਘ ਲੋਕਾਵਾਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਮਾਈਬਲ ਉਕਾਵਿਰ ਨੂੰ ਕੋਟਾਇਰਮੈਂਟ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ 12 ਅਈ ਨੂੰ ਵੱਧ ਵੱਧ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਕਾਵਿਰ ਦੇ ਸਾਮਲ ਵਿਚ ਇਕ ਸਭਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਾਮਲ ਪੱਤਰ ਪੱਧ੍ਰ। ਮੁਸਾਮਲ ਤੁਕਏ ਵਲੋਂ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਸਟੀਅਰ ਮੁਹਿੰਦੀ ਸਾਧ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਲੋਂ ਰਾਜਾ ਲਕਿੰਦਰ ਨਾਥ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰ ਲੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਖੀਠੀਏ ਨੇ ਇਹ ਸਾਮਲ ਪੱਤਰ ਪੱਧ੍ਰ। ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ, "ਹਜੂਰ ਨੇ (ਉਕਾਵਿਰ ਨੇ) ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਲਿਅਦਪ ਨਾਲ ਲਜਿਠਿਆ ਹੈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਫਸੋਸ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਹਜੂਰ ਦੀ ਸਦਨ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ, ਕੁੱਝ ਚਲਾਮਸ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਮੁਲਕ ਦੇ ਅਭਜ ਨੂੰ ਭੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਾਬਤ ਫਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ (ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ) ਹੁਕਮ ਢਾਚੇ ਰਨ। ਇਨ੍ਹੇ ਸੁਭੇ ਦੀ ਪਵਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਦਾਕ ਦਾਕ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਤੁਹਾਡੀ ਯਕੂਰ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਉੱਤੇ ਅਸਹੂਤ ਪਕਾ ਅਤੇ ਅਧਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਰਲੀਆਂ ਨੇ ਫੁਰਾਈ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਵਿਚ ਹੀ ਨਪ ਲਿਆ ਹੈ।"

"ਪਰ ਸਾਢੇ ਸਈ ਇਹ ਮੁਕਾਬਲਾਢ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਢੇ ਫਿਰਕੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਗਤਤ ਨਾਲ ਕੁਤਲ ਤੋਂ ਵੱਧਰਾ ਕੀਤਿਆ ਹੈ। ਹਿਜ ਮਿਜੀਫਟੀ ਬਾਦਸਾਹ ਸਲਾਮਤ ਦੇ ਤਖਤ ਵੱਲ ਆਪਣੀ ਰਵਾਇਤੀ ਬਾਦਸਾਹੀ ਅਤੇ ਸਰਾਧ ਨੂੰ ਦਾਕ ਨਹੀਂ ਲੱਕਣ ਦਿਤਾ।"

ਇਸ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਮੇਜਰ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦਰ ਗਜਟ ਸਿੰਘ, ਸੇ ਸਿੰਘ ਪਲੀਭਰ, ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ, ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੁੰਜਰ, ਸੋਢੀ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੇਜਪੁਰ, ਚੌਧਰੀ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਲਾਧਰ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਢਲੀ, ਮਿਹਰ ਸਿੰਘ ਢਾਢਲਾ ਲਾਹੌਰ, ਤੇਭਾ ਸਿੰਘ ਅਸਾਈ, ਮਹਿਤ ਸਰਾਇਟ ਲੋਰੰਗਾਢਾ, ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਗੁੰਧੀ, ਸਰਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਖੀਠੀਆ ਸਮੇਤ ਕੁਲ 22 ਦਸਤਖਤ ਰਨ।

ਇਹਨਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਪ੍ਰਸਤ ਬਾਦਸਾਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਜੀਅਆਵਲੇ ਕਾਂਡ 'ਚ ਸਹਿਦਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਠੰਢੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ ਕਿ ਫੰਡੇਤਾਂ ਕੀਚਈਆਂ ਸੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਧਰ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਚ ਰਾਇੰਦਰ ਨਾਥ ਟੋਰੋਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਲਾਇਟ ਹੁੱਡ (ਸਰ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਈ ਵਪਾਸ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਨਾਥਲ ਕਾਚ ਲਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਲੀ ਵਿਸਖੀ ਲਾ ਦੀ ਲੰਬੀ ਡਾਵਿਤਾ ਲਿਖੀ

ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਠੇਕ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੀ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਫ਼ਰਸ਼ੀਂ ਨਿੰਦਾ ਹੋਈ ਸਗੋਂ ਫੌਜ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵੀ ਹੋਏ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਲਿਆ ਗਿਆ।

ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ 'ਇਨਕਲਾਬ' ਨੇ 1919 ਦੇ ਅੰਗ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਡਕਾਇਓ ਤੇ ਡਾਇਰ ਨੇ ਅੰਤਿਮਾਚਾਲ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫ਼ਰਾਈਆਂ ਭੁੱਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਫੌਜੀ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸਾਇਦ ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜੀ ਪ੍ਰੇਸ ਨੇ ਉਹਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਜਿਲਨ ਕਹਿ ਕੇ ਨਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਉਸੀ ਹੀ ਨਜ਼ਾਰਤ ਰੱਖਦਾ ਸੀ ਜਿਹੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਆਇਰਲੈਂਡ ਦੀ ਫੌਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।"

ਸਮਝਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕੋਈ ਸੋਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਿਛਲੇ 10 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਤਿਮਾਚਾਲੀ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਖੋਲ੍ਹੀ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਸੀ। ਜਲਿਅਵਾਲੇ ਭਾਂਡ ਤੇ ਮਰਦਮ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਲੋਕਾਈ ਉੱਤੇ ਹੋਏ ਹੁਸਦੇਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਕ ਨਵੀਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਵੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਲਹਿਰਾਂ ਲਈ ਸਰਥੇਰ ਜ਼ਰੀਏ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਇਸੇ ਜਲਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਬਜ਼ਾ ਵਾਲੇ ਮਰਜ਼ੀਵਤਿਆਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਉਗਾਈ ਰਹੀ। ਅਹਿਸ 8-10 ਸਾਲ ਦਾ ਮੁੱਢਾ ਜਲਿਅਵਾਲੇ ਭਾਂਡ ਨੂੰ ਜਲੰਦਰ ਕਰਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਚਿੱਲੀ ਮਿੱਟੀ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਪੁਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ ਫ਼ਾਲੀ ਕੁਝ ਜੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹੋਰ ਯਤੀਆਵਾਂ ਵਿਚ ਯਾਦ ਵਾਲਾ ਜੰਗਲਾਨ ਸਿਰ ਤੇ ਕੰਡਰ ਫ਼ਿਨ ਕੇ ਲਾਜ਼ਮੀ ਇੰਤਜ਼ਾਹ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਅਖਿਰ :

-13 ਮਾਰਚ 1940 ਨੂੰ ਪੂਰੇ 20 ਸਾਲ 11 ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਲੰਡਨ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਜਲਿਅਵਾਲੇ ਭਾਂਡ ਦਾ ਭਰਦਾ ਲੋਕਾ ਹੈ। ਮੁਹੰਮਦ ਸਿੰਘ ਅਲਵ (ਉਹਮ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਇਸ ਕਰਮ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਇਕ ਨੀਮ ਇੰਤਜ਼ਾਹ ਕਰਦਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਫ਼ਾਲੀ ਦਾ ਰੋਸਾ ਚੁੰਮਣਾ ਪਿਆ।

ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਜਮਾਤਾਂ ਦੇ ਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ ਨੂੰ ਅੰਧੇ ਤਬਾਹ ਨਾਲ ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਕੂੜ ਸਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਫ਼ਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੰਗ ਹੁਸਦੇਰ ਇਕ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਮਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਿਹਦੇ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਦੇਰ ਸਵੇਰ ਹੁਸਨ ਹੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਜਲਿਅਵਾਲੇ ਭਾਂਡ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਉਥੇਰੀਆਂ ਸਿਖਰਾਂ ਵੱਲ ਪਹੁੰਚਾਇਆ। ਜੇ 8 ਸਾਲ ਦਾ ਬੰਦਾ ਲਹੂ ਰਤੀ ਮਿੱਟੀ ਲੈ ਕੇ ਪੁਣ ਲੋਕਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੈ

ਕਿ 20 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਉਹ ਜਾਬਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੋਕਾ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਫਰਾਬਰੀ ਵਾਲੇ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਨ ਦਾ ਹੋਕਾ ਦਿੰਦਾ ਫ਼ਾਲੀ ਦਾ ਰੋਸਾ ਚੁੰਮ ਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜਲਿਅਵਾਲੇ ਭਾਂਡ ਦੀ ਖੂਨੀ ਘਟਨਾ ਹੈ।

ਅਜ ਜਦੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ 100 ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਤਹਾਸ ਗਿਲਕੁਲ ਐਨ ਉਸ ਮੁਹਲੇ ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਬੋਸਕ 1947 'ਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਦਬਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਰਾਜ 'ਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਮਤੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ। ਇਸ ਸੰਤ ਤਬਦੀਲੀ ਦੇ 70 ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਆਜ਼ਾਮ ਦੀ ਲਹਿਰੀ ਫ਼ਦ ਤੋਂ ਫ਼ਦਤਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਵਸੀਲੇ ਖੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਗਿਲਾਨੀ ਲੋਮਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਕਰਨੇ ਹੋਣ ਕਰਾਹ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਾਢਖੋਰੇਟੀ ਪੁੰਜੀ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗਿਰਤ ਦੀ ਅਲਿਸੀ ਤੇ ਸਿੱਧੀ ਨੁੱਟ ਦਿੱਤੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖ਼ੁਮਾਰੀ ਦੇ ਕਛਾਹ ਉੱਤੇ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆ ਸਿਹਤ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਖੋਹੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਲੰਡੀ ਲਾਦੀ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਹਾਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਕਿਰਕਿਆਂ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਲਤਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਲੋਕੇ ਜਬਰੇਂਦ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੱਕ ਖੋਹਣ ਲਈ ਫ਼ੀਦਿਸ ਅਵ ਇੰਡੀਆ ਕੂਲ ਤੇ ਰੋਲਿਟ ਐਕਟ ਲਾਏ ਵੀ ਖਤਰਨਾਕ ਭਾਨੂੰਨ ਲਿਆਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਅਮੀਰੀ-ਗਰੀਬੀ ਦਾ ਪਾਭਾ ਦਿਨੇ ਦਿਨ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਹਿਸ ਇਕ ਵੀ ਸਦੀ ਲੋਕ ਦੇਸ਼ ਦੀ 50 ਫੀਸਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਉੱਤੇ ਕਾਬਜ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕੁਝ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਕੇਂਦਰਤ ਹੈ ਰਹੀ ਪੁੰਜੀ ਇਕ ਜਲਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਜਨ ਵੱਲ ਤੁਰੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੋਲਿਸਵਾਦੀ ਅਤੇ ਅਲਿਅਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਕਰਾ ਕਾ ਹੈ ਹੀ ਸਗੋਂ ਅੰਤਰਵਾਦੀ ਖ਼ੁਮਾਰਵਾਦੀ ਲੋਕ ਨੇ ਘਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਫ਼ਲਿਤਾਂ ਅਤੇ ਐਰਤਾਂ ਲਈ ਇਕ ਦਹਿਸਤੀ ਤੇ ਲਗਦੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਿਰਜਨ ਦੀ ਭਾਵ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਹਾਕਮ ਕੋਲ 1919 ਨੂੰ ਕਾਰ ਕਾਹ ਦੁਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਸਿਰਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਉੱਥੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਰੋੜਾਂ ਫ਼ਰੋਤ ਆਜ਼ਾਦੀ ਫ਼ਿਲ 1919 ਵਾਲੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦੀ ਲਹਿਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮੀਰ ਵਿਰਸਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਜਾਬਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਹਕੂਮਤ ਪਿਲਾਓ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੇ ਦੇ ਲਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਲਗਰ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਦੇ ਲੋਕ ਤੁਰੀਆਂ ਤੇ ਸਿਰ ਰੱਖ ਕੇ ਸਿਦਨ 'ਚ ਕਾਸ਼ੀਆਂ-ਕੁੰਝੀਆਂ ਵਿਚ ਆ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਲਈ ਲਾਹ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ 1919 ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਐਨ ਵੀ ਇਕ ਮਜ਼ਲ ਹੈ, ਜਿਹਨੂੰ ਲੋਕੇ ਐਲੇ ਵਧਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ■

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ

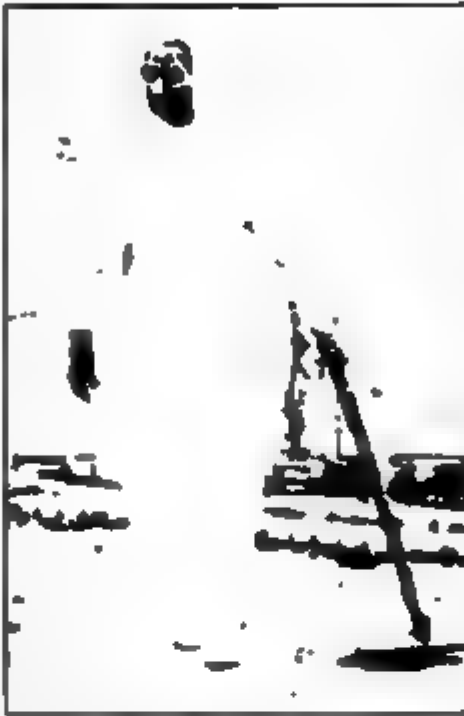
ਚੁਫਿਅਟ: ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ 14ਵਾਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵਰਗਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿੱਧਾਂ ਨੇ ਵਿਸਥ ਸਾਂਤੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਭੀਰਵਾਦ ਸਦਕਾ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਦੇਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੈਡੀਕਲ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜੇ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਸੀਈਓ ਡਾਕਟਰ ਅਜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼, ਡਾਕਟਰ ਕੁਲਚਰਨ ਅਵਸਰੀ ਅਤੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਮਾਂ ਰੋਸਲ ਕਰ ਕੇ ਸਮਾਗਮ

ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭੁਲਕਿਆਂ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵੱਲੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਮਦਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਤੇ ਡਾ. ਅਵਸਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ ਭੇਖ ਹੇਠ ਸਿੱਧ ਲੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਕੁਲਚਰਨ ਸਿੰਘ ਫੌਜੂ, ਡਾ. ਜਗਤੀਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮੇਡਮ ਲੁਣੀਤਾ, ਲਖਵੀਰ ਸਿੰਘ ਬੰਦੋਬਾਜ਼, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ■

ਸੇਵਾ, ਸਾਦਗੀ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਮੂਰਤੀ

(4 ਅਪ੍ਰੈਲ 2016 ਨੂੰ ਅਨਹੋਈ ਵਾਪਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਾ ਦੇ ਗਏ। 6 ਮਾਰਚ 2018 ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਪ੍ਰਣਾਏ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਦੇ ਚਰੋਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਜਾਦ ਜੀ ਤੁਰ ਗਏ। ਅਜਾਦ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਪੰਜਰੀ ਛੇਤ ਕਰਦਾ ਸਾਹਿਤ ਇਹ ਅਖਬਾਰੀ ਲੇਖ ਹੈ। ਅਜਾਦ ਜੀ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਰਪੰਜਰੀ ਲੇਖ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਹੈ।- ਸਿਮਰਕ)

ਮਾਂ ਜੋ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਕੁਝ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਆਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇ ਕਹੇ ਸ਼ਬਦ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਨ- "ਉਹਨਾਂ ਰਹਿਣ-ਕਾਢ, ਮੇਥੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਹ ਨਹੀਂ ਗੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਬਿਝਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਰਾਮਤਲਸ ਦੇ ਬਿਲ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਲਿਆ ਕਰ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਦਾ ਲੋਕਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ ਭਰਨ ਲਈ। ਵਿਸ਼ਵ ਹਿਰਦਾ ਇਸਦਾ ਹੈ। ਦਰ ਤੇ ਅਣੇ ਲੋਕਵੇਦ ਦੀ ਭਾਵਣਗੀ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਕਰਨਾ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਹਿਰਦੇ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਣਕਾ ਮਾਤਰ ਹੈ।

ਸ੍ਰ. ਕਸਬੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਨਾ (ਮਿਥਾਹੀਰ, ਯ. ਭ.) ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਕਣੇ। ਰਹਿਣ ਲਈ ਟਿਕਾਣਾ, ਮਿੱਥੇ-ਫਿਸਤਰੇ ਅਧਿ ਦੀ ਲੋਕ ਲੁਕਾਇਕ ਹੀ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਫਿਸਤਰਾ ਵਿਛਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਕਮਦ ਭਾਵ ਨਾਲ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਹੱਲ ਭਾਨਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਧੂਭਾਵ (ਯੁਕੇ) ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਆਖੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਉਦਮੀ ਸੁਭਾ ਵੀ ਇਸ ਕੋਲ ਤੋਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸਾਧ-ਸਭਾਈ ਕਰਨੀ ਹੋਏ ਭਾਵੇਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਦਾਲ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋਏ, ਭਾਵੇਂ ਭਾਭੇ ਮਸਾਏ ਹੋਣ, ਭਾਵੇਂ ਟੋਕਰੀ 'ਚ ਸੀਮੇਂਟ ਢੇਰਾ ਹੋਏ, ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਟਿੱਟਾਂ ਤੋਂ ਸੀਮੇਂਟ ਲਾਹੁਣਾ ਹੋਏ ਮਾਤਾ ਜੀ ਹਰ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਸੇਵਾ ਦੀ ਲਿਸ਼ਟ ਲੰਮੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਆਪਕ ਵੀ ਹੈ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਿੱਲਿਆਂ ਹੀ ਤੁਸਰੀਰਾਂ ਸਾਭੇ ਕੋਲ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਾਧੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹਨ। "ਭੈਣੀ ਵੀ ਕੰਮ ਛੋਟਾ ਨਹੀਂ" ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜੀ ਕੇ ਵਿਖਾਇਆ। ਰਾਮਜ਼ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ, ਬੁਨਿਆਦ ਕਟਾਏ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਫੀ ਮੋਟਾ ਤੇ ਢਾਢਾ ਲੈਂਟਰ ਪੈਂਟਾ ਸੀ। ਤਿੰਨ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਚੱਲਿਆ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਟਾਂ ਸਨ। ਸਭ ਆਪੇ ਆਪਣੀ ਸਿਫਟ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਤੇ ਸਿਫਟ ਪੂਰੀ ਹੋਣ ਉੱਤੇ ਛੁੱਟੀ ਕਰਦੇ। ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਕੰਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤਕ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਖੁਦ ਹੱਥੀਂ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੋਣ ਜਾਂ ਵਿਚ ਦਿਸਾ ਦੇਣੀ ਹੋਏ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਬਖੂਬੀ ਇਹ ਨਿਮੋਵਾਲੀਆਂ ਨਿਕਾਏ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਖੁਦ ਦਾ ਅਰਾਮ ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਲੁਖ-ਲੁਕਾਇਕ ਪਹਿਲੇ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਉਹ ਜਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਹਿਤ ਹੀ ਭੈਣੀ ਸੋਭੀ ਇਮਾਰਤ ਹੋਂਦ ਨਿਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਾਇਆ ਰੋਤਾ ਜਾਂ ਟਿੱਟਾਂ ਨਾ ਲੱਭੇ ਹੋਣ। ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਹਨ। ਅਸਤਰਾਧੁ ਅਭਾਵ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਟਿੱਬੇ ਪੰਥਰ ਕਰਨ ਦਾ ਵਡਾ ਕੰਮ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਹੋਲਸੇਰੀ ਦੇ ਕੇ ਤੇ ਲਲ ਲਕ ਕੇ ਸਾਰੇ

ਕੰਮ ਕੀਤੇ। ਪਹਿਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹੇ ਅਰਾਮ ਹੋਣ ਹੀ ਲੁੱਭੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਥੱਲੇ ਜਿਹੇ ਸਮਾਨ ਨਾਲ ਖੁਸੀ-ਖੁਸੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ ਲੁਖ-ਲੁਕਾਇਕ ਦੀ ਪਹਿਲ ਨਹੀਂ ਛਾਡੀ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਰਨ ਹਨ, "ਮੇਰੀ ਸਿੰਘਣੀ ਸੇਵਾ ਤਾਂ ਬਡੀ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਰਵਾਉਂਦੀ।" ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਦੇ ਰੋਜਗਾਰ ਦਾ ਸਾਧਨ ਵੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ-ਸਾਧ ਲਈ ਕਪੜੇ-ਲੀਝੇ ਵੀ ਲਿਖ ਸੀ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਥ ਕਰਨ ਸੰਤ ਅਨੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਾਟ ਦੇ ਭਸਤਰ ਸੀਟ ਵੀ ਜਾਚ ਲਿਖਾਈ। ਕੋਝੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਹੁਤੇ ਕਪੜੇ ਵੀ ਸੀਤੇ ਕਣੇ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਕਪੜੇ ਸੀਟ ਵੀ ਜਾਚ ਵੀ ਆ ਗਈ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਚੋਜੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਕਈ। ਇੱਕ

ਪੰਥ ਦੇ ਭਾਨਾ। ਕੰਮ ਵੀ ਪਹਿਲ ਦੀ ਆਪਣੀ ਅਹਿੰਸਾਮਤ ਹੈ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿੰਸਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਰਾਮਜ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਭਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਰਾਮਜ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਖੁਸੀ-ਖੁਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਨਿਮੋਵਾਲੀ ਲਈ ਕਮਲਫੀਸੇ ਕੀਤੇ। ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਭਰ ਲਈ, ਦੋਰੇ ਲਈ ਭਰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਤਟਪਟ ਡਿਅਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਯੁ.ਕੇ. ਦੇ ਭਜੁਰਕਾ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਸਮਾਨ ਇੰਨਾ ਥੋੜਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜਿਹੇ ਛੋਕ 'ਚ ਹੀ ਸਭ ਸਾਂਦਾ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਦਗੀ ਕਰਪੁਰ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਤੇ ਸਾਦਗੀ ਦੇ ਗੁਣ ਵੇਝੇ ਹਨ। ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹੈ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਉਹ ਸਮਾਜਿਕ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਨਿਨ ਸਰਧਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਭੈਣੀ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਜਾਣਾ ਵਰਜਿਤ ਸੀ। ਜੋ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਉਸ ਕੋਲੀ 'ਚ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਇਹ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਉਸ ਕੋਲੀ ਦਾ ਲਾਜੀਕਰਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਜੋ ਉਹ ਵਸੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਦੋਂ ਕੁਝ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਵੇਖਣ ਗਏ ਕਿ ਕੀ ਕੰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸੀ ਸਮੇਂ ਮਨ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਜਾ ਕੇ ਕੁੰਨ ਕਮਾਈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਰਖਪੁ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੋਸਿਸ ਹੁੰਦੀ ਕਿ ਭਲਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਸੇਵਾ, ਸਾਦਗੀ, ਉਦਮ ਦੀ ਮੂਰਤੀ, ਗੁਰੂ ਭਰਨਾਂ 'ਤੇ ਅਨਿਨ ਸਰਧਾ ਰੋਖਣ ਵਾਲੀ ਸਮਾਜਿਕਤਾ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਛੋਟਲ ਕੋਟ ਪੁਣਾਮ।

ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀਵਨ ਪੁਰਾਅ ਗਏ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਾਮ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਲਾਇਲਪੁਰੀ ਦੀ ਨੂੰਹ ਰਾਣੀ, ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਿਸਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਪੱਤਰੀ ਅਤੇ ਸੁ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਨਾ ਕਾਲਨੇ ਦਿਲੀ ਦੀ ਸਪੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਆਪਣੀ ਆਪ ਦੇ 78 ਸਾਲ ਸਪੁਰਦ ਕਰ 17 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਪੁਰਾਅ ਗਏ। ਆਪ ਆਪਣੇ ਪਿਛੇ ਵੱਡੇ ਸਪੱਤਰ ਨਵਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਰਵਾਰ, ਦੂਜੇ ਸਪੱਤਰ ਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੁਵਾਰ ਅਤੇ ਇਕ ਸਪੱਤਰੀ ਪੁਰਜੇਰ ਕੌਰ ਪੁਵਾਰ ਛੱਡ ਗਏ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਕ ਕਲਿਆਣਤਾ ਹਿਤ ਕੁਝ ਗਏ ਪਾਠ ਦਾ ਭਰਾ, ਕੀਰਤਨ, ਅਨੁਮ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨਗਰ ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ 26 ਮਾਰਚ 2019 ਨੂੰ ਸੰਪਨ ਹੋਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਮੁਖਿਯੋਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਾ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰ ਪੁਰਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਰ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਸਰਧਾ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜਿਥਰ ਕਰਦਿਆਂ ਦਾਇਰਾ ਸਕਾਇਆ। ਰਾਣੀ ਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਸਤਰੀ ਪੁਨਾ ਵਿਚ ਗਰਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਸਤਿਕਾਰ ਆਈ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਉਥੇ ਸੁਣੀ ਕਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਦਰ 'ਪਤਨਾ ਨ ਮ' ਦੀ ਮਹਿੰਦਰ' ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਰੀਰ ਅਵਾਜ਼ 'ਚ ਗਾ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਰਧਾਂਜਲੀ ਤੇ ਕੀਤੀ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰ ਸਾਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਮਾਣੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਣੀਆਂ ਮਿਠੀਆਂ ਗੀਤਾਂ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਂਚ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰੀਨ ਨਾਲ ਸਾਂਝ ਕੀਤਾ। ਪੋਤਰੀ ਅਮਨਦੀਪ ਕੌਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ "ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਹੁਤ ਹੀ Disiplin ਨਾਲ ਸਹਾ ਰਹਿ ਕੇ ਬਤੀਤ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਵਿਚਾਰ ਕੇ Planning ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾਅ ਪੋਤਰੀਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਵੰਡੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ

ਆਪਣੇ ਪੋਰ 'ਚ Stand ਹੋਣਾ। ਸਾਨੂੰ ਮਾਣ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਸਿੱਖਿਆ ਉਸ 'ਚ ਪੂਰ ਉਤਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਸਰਾਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਿਖਾਈਆਂ। ਉਹ ਇਕ ਟਾਚਰ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਈਡ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁੱਝ ਪਤਰ-ਪਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਨੇ ਦੋਹਤਾ ਦੋਹਤੀ ਦਾ ਬਚਾਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸਟਾਪ ਤੇ ਪਸ਼ਚਾਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਬਤੀਤ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੰਗਠਨਾਂ 'ਚ ਸਾਡਾ Participation (ਭਾਗ ਲੈਣਾ) ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਵਹਲਾ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਕਰਨ ਦੇ ਬਿਕਾਫ਼ ਸਨ। ਉਹ ਜਿਥੇ ਆਪ ਸਦਾ ਕੰਮ ਕਾਰ ਅਤੇ ਜਿਥੇ-ਘਰਨ ਵਿਚ ਰੁਝ ਰਹਿੰਦੇ ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਰੁਝ ਰਹਿੰਦੇ ਲਈ ਪੁੱਛਦੇ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸਹੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਹਰ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਕਢ ਦਿੰਦੇ ਉਹ ਸਾਡੀ ਮਾਂ, ਟਾਚਰ ਅਤੇ Best Friend ਦਰਜੇ ਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤ ਕਰ ਸਭਾਅ ਸਦਕਾ ਅਸੀਂ ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ

ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਵਰਗਾ ਮੀਤ ਨਾ ਕੋਈ

ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਵਰਗੀ ਅਸੀਸ ਨਾ ਕੋਈ।"

ਪੋਤਰ ਸਾਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਸਿਖੀ ਕਵਿਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸਨੇ ਘਰੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਣਾ ਉਹਨਾਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾ ਕੇ ਰਖਣਾ ਅਤੇ ਫਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਠੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ "ਘਟ ਕੇ ਰਾਵਕਤੀ ਤੇ ਚੋਰ ਸਾਰਾ ਪਿਆਰ ਹੁਣ ਉਸ ਮਿਠੀ ਰਾਵਕਤੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿਣ ਦੀਆਂ ਸਖੀਆਂ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸਦਾ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਕਿ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖਣੀਆਂ ਮਾਤਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਹਿਆਨ

ਹੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ। ਓਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ। ਸਗੋਂ ਓਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਪਣੇ ਪਾਸ ਨੋਟ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹੀ ਹੀ ਪਰਸ਼ਸ਼ਿਕਟੀ ਤੇ ਕਥਿਤਾ ਬਣਾ ਲੈਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਣਾਂ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਸਾਇਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨਾਦੀਆਂ ਸਾਇਰ ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ ਮਾਂ ਵਜਾਤੇ ਰਨ :

ਮਾਂ ਵਜਾਈ ਬੋਲੀ ਹੀਨ ਨਾ ਕਿਹੀ

ਜਿਧਰੋਂ ਵੇਖਾਂ ਉਧਰੋਂ ਮਿਲੀ।

ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦੀ ਵੇਹ ਨੂੰ ਅਰਨ ਬੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਨਾਮਹਾਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵਿਖੇ ਜਿਥੇ ਉਹਨਾਂ ਨੀਮਤ ਸਥਾਪਣ ਪਲ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਉਥੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਸਥਾਨ ਨਾਮਹਾਰੀ ਬੀਬੀ ਜਨਤਾ ਛਾਵੇਨੀ ਵਿਖੇ ਸਾਮ 8 ਤੋਂ 9 ਵਜੇ ਤਕ ਨਿਤਨੇਮ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੁਹਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। 23 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਰਾਹੀਂ ਬਾਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਦੀ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਹਿਤ ਤੰਤੀ ਜਾਨ ਨਾਲ ਸਥਾਨ ਬਾਇਨ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਆਤਮ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ।

ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਜਾਮ ਸਥਾਪਣਾ ਸਹਿਤ ਦੀ ਪਵਿਤਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਬਰਪਾਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸਾਲ ਉਥੇ ਹੀ ਮਏ। ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰਾਣ ਸਹਿਤ ਹਿਸਾਰ ਵਿਚ ਆ ਭੇਰੇ ਲਏ। ਇਥੇ ਆਪ ਨੇ 'ਨਾਮਹਾਰੀ ਟੈਲਰ' ਨਾਮ 'ਤੇ ਭਾਰ ਵਿਹਾਰ ਅਰੰਭ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣਕ ਸਿੱਖਿਆਈਆਂ ਸੰਭਾਲੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਪਣੇ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕਾਂ ਸਹਿਤ ਹਿਸਾਰ ਵਿਖੇ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਭਾਫ਼ ਲਾਉਂਦੇ। 1965 ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੋਢੀ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਸੰਤ ਮੇਘਨ ਸਿੰਘ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਦੇ ਸਪੁਤਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਪੇਂਡੂਰਿਕ ਸੰਬੰਧਾਂ, ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀਬਨ ਸਾਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਪ੍ਰਤੀ ਅਟੁਟ ਸਥਾਨ ਸਥਾਪਣਾ ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਨੇ ਅਪਣਾ ਕੁਹਿਲਾ ਸੀਬਨ ਬਾਤੀ ਸਥਾਨਤਾ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਿਸਦੀ ਇਹ ਭਾਗ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਅਤੇ ਪੋਤਰੇ ਨੇ ਉਪਰ ਭਿਆਨ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਮਹਾਰੀ ਵਰਤਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਚ.ਐਸ. ਓਸਪਲ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਾਂ ਦੇ ਨੇਕਤਾ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਬੇ ਯਦ ਸਾਂਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਵੀਦਿਆ ਕਿ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਾਰ ਵਾਲੇ ਨਾਮਹਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਭਿਆਨ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ਼ਾਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੇ ਬਸਤਰ ਸਿਉਣ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਕੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਓਸਪਲ ਜੀ ਨੇ ਵੀਦਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰ ਹੋਸਪਲ ਜੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਮਹਾਰੀ ਪਹਿਰਾਵਾ ਸੰਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ

ਹਿਸਾਰ ਵਾਲਿਆਂ ਹੀ ਸਿਉਂ ਕੇ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਪਰਵਾਰ ਨੇ ਅਕਸਰ 'ਮਹਾਰਾਜਾ ਟੈਲਰ' ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਚੰਡੀਕੜੂ ਵਿਖੇ ਓਹੀ ਪਛਾਣ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਦੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਅਤੁਟ ਸਥਾਨ ਰਖਦੇ ਹਨ।

ਬੀਬੀ ਮਹਿੰਦਰ ਕੌਰ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੰਬੇ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜੋਗ ਅਕਸਰ ਅਪਣੇ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਨਿਕਲੇ ਆਂਦੇ ਅਤੇ ਨਾਇਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਮੇਘਨ ਸਿੰਘ ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਆਲ ਬਾਦਤੀ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣਾਂ 'ਤੇ ਆਪ ਕੁਝ-ਨਾ ਕੁਝ ਜਗ੍ਹਾ ਨਿਕਲੇ ਜਿਹੜਾ 'ਵਰਤਮਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਵਿਚ ਭੁਪਟ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾ ਵਿਖਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਭੁਜੀਆਂ ਵਿਸਰੀਆਂ ਯਦਾਂ ਨਾਲ ਨੇਕ 'ਵਰਤਮਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਦੇ ਨਵੰਬਰ 2018 ਦੇ ਅੰਕ ਵਿਚ 11 ਵੀਂ ਭੁਜੀਆ ਹੈ। ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ ਬਾਬੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਥਿਤਾ ਸਰਪੰਜਰੀ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੈ :

ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ ਸਨ ਪੁਰਨ ਸੰਤ।
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਸਦਾ ਸੀ ਰੰਗ।
ਹਰ ਸਾਜ ਅਪਣਾ ਕੰਤ ਪਿਆਂਦੇ।
ਅੱਲੇ ਪਹਿਰ ਸਨ ਉਸਦੇ ਕੁਣ ਗਾਂਦੇ।
ਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸਨ ਕਰਦੇ।
ਮਨੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਠੋਂ ਫੁੱਲ ਸਨ ਖਿਰਦੇ।
ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਮ-ਕੋਮ ਵਸਾਇਆ।
ਹਿਰਣਾ ਲੁਧ ਤੇ ਸੇਰਾ ਪਾਇਆ।
ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਇਤੀ ਸੀ ਬਾਪੀ।
ਭਿਆਨ ਖਜਾਨੇ ਨੂੰ ਲਾਈ ਸੀ ਰਾਡੀ।
ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲੇ ਆਪੇ ਧਾਪੀ।
ਫਿਰੇ ਨਿਕਲੇ ਸੇਖ ਫਿਰੇ ਨਿਕਲੇ ਕਥਿਤਾਵਾਂ।
ਜਿਹ ਉਟਿਆ ਵਾਂਗ ਦਰਿਆਵਾਂ।
ਬਡ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਕਰਦੇ ਭਰੁਣ ਪਿਆਰਾ।
ਕਹਿੰਦੇ ਇਹ ਹੈ ਨਿਆਣਾ ਸਭਾ ਦਿਤਿਹਾਸਕਾਰਾ।
ਜੇਕਰ ਐਸ ਉਹ ਸਾਥੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ।
ਓਸ ਓਸ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਦੀਦਾਰ।
ਨਾਇਲਪੁਰੀ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਲਈਏ ਭੀਨਹਾਰਾ।

-ਸਰਬ ਸਕਤੀਮਾਨ •

ਹਿੰਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਤ ਵਾਰ' ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ 'ਚ ਪੇਸ਼

ਨਵੀਂ ਦਿਲੀ: ਪ੍ਰਭਾਸ਼ੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ. ਜਥੇਮੇਰ ਸਿੰਘ ਹੋਈ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਸਾਤ ਵਾਰ' ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹਿੰਦੀ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸਮਤਣ ਲਈ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਅਹਿਮ ਚੀਜ਼ਾ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਨ, ਰਾਜੀਸ਼ ਐਥੇਨਿਊ, ਨੇਥੇ ਅਦੀਟੀਓਂ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਕੂਰਬਾਨੀ ਦੇ ਪੰਜਵੀਂ ਮਹਿਨੇ ਦੇ ਸਾਥਕਾ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋ. ਮਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ, ਦਿਲੀ ਸਿੰਘ ਕੁਰਬਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨਕਾ ਭਾਈ ਦੀ ਮੋਢੂਰ ਸ. ਕੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਟੀ, ਡਾ. ਜਥੇਮੇਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ, ਜੰਮੂ ਦੀ ਓਜਲਾ ਅਖਬਾਰ 'ਭੋਲੀ ਐਥਸਿਸਟਰ' ਦੇ ਦਿਲੀ ਵਿਭਿਓਂ ਓਥ ਡਾ. ਐਚ.ਐਸ. ਪਾਲ ਤੇ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੁਰਬਾਨ ਦੇ ਮੁਖ ਕਾਦਸਕਾਦਰੀ ਨਿਥੇ ਸਭ ਮਨੀਸ਼ ਵਰਮਾ ਨੇ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਕਾਦਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਅਧਿਆਪਕ ਤੇ ਹੋਰ ਪਤਰੀਤੇ ਸਾਮਲ ਹੋਏ। ਕਿਤਾਬ

ਪਹਿਲਾਂ ਪੋਜਾਈ ਵਿਚ ਛਪ ਚੁਕੀ ਹੈ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਤਰਜਮਾ ਡਾ. ਜਥੇਮੇਰ ਕੌਰ ਬਿੰਦਰਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਡਾਇਰੈਕਟ ਕੁਰਬਾਨ ਨੇ ਛਪਿਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ. ਮਜ਼ੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਕੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਟੀ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ ਸਿਤ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਵਿਰਾਧ ਬਾਬੇ ਕੁਹਿਲੇ, ਕੁਰਬਾਨੀ ਅਦਿ ਰਾਹੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਇੰਡੀਓ ਵਿਚ ਕਹਿ ਕੇ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਸ. ਹੋਈ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਹ ਉਦਮ ਸਾਥਕਾਦਰੀ ਹੈ। ਸੁਰਮਾਤ 'ਚ ਬੀਬੀ ਜਥੇਮੇਰ ਕੌਰ ਰਾਜੇਰੀ ਰਾਥਕਨ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜੇਥੇ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਕਾਫ਼ੀਰ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕਾਫ਼ੀਰ ਰਾਜੇਰੀ ਕਾਥਾ, 'ਪੰਥ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਥਾਪਕ' ਦੇ ਸਿਧਕ ਪ੍ਰੋ. ਕੁਪਿਦਕਾਪਲ ਸਿੰਘ ਬਾਖੀ, ਸ੍ਰ. ਜੁੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸਥਾਨ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪਾਲੀ ਵੀਰ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਤੇ ਸ. ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਮਲ ਹੋਏ।

ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮਹੰਤ ਜਿਊਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਉਸਾਰੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੰਗਤ, ਸੁਬਹਾ ਸਮ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕਦੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਪਹਿਰਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਕੱਠਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਤਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਰੋਧ ਹੋ ਕੇ, ਹਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਹੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਲਿਖ ਕੇ ਹਰ ਸਿੱਖੇ ਕੁਰਦਾਸੀ ਪਾਠ, ਕਥਾ ਭੀਰਤਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਸਦਾ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ-

“ਘਰ ਘਰ ਅੰਦਰਿ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਹੋਵੇ ਭੀਰਤਨ ਸਦਾ ਵਿਸਿਆ”

ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੋਤ ਖਾੜਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਬਾਅਦ, ਆਪਣੇ ਪਰਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਸਮੇਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਦੋਂ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਵਸਾ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਅੰਤ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਮੁੱਢਲੇ ਹੀ ਗਣਨਿਆਂ ਸਨ ਇਹਨਾਂ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਕੁਝ ਬੇਹਤਿਆਰ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰੀ ਭਾਈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵੇਖੇ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ, ਗੁਰੂ ਕ੍ਰੇਮ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਅਸਮਾਨੀਆਂ ਸ਼ਾਂਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀਆਂ ਭੀੜਾਂ ਨੂੰ, ਕੁਮਾਰੀ ਪੀੜਾਂ ਸਿੰਘ ਕੇ, ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਚ ਲੈਣ ਪੇਚਾ ਕਰਕੇ, ਭੀੜਾਂ ਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਲੋਹ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਕਰਦਾਦੇ। ਭਰੋਲੀ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਭਾਈਆਂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ, ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਪਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਮਹੰਤ ਦੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਭੀੜੇ।

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਰਦਾਸਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਮਹੰਤਵਪੁਰਨ ਸਥਾਨ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿੰਘ ਚੰਦਰਵਰਤੀ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਨਿਖਟੇ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਸੀ। “ਇਸ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਸੀ, ਜੇਹੀ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜੇਹੀ ਮੱਠਭੀਆਂ ਤੇ, ਜੇਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਮੋਤੀ ਭਾਗ, ਲਾਹੌਰ ਤੇ, ਜਿਹੀ ਜਿਹੀ ਕੁਰਦਾਸਾਦਾ ਗੁਰੂ ਸਭ ਨਿਜ ਵੱਡੇ ਹੈ।”

ਸਰਕਾਰੀ ਰੀਕਾਰਡ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਕੁਝ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ 10 ਅਪਰੈਲ 1884 ਦੀ ਉਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਵੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਬਜਪੁਰ (ਵੀਰੋਜਪੁਰ ਜਿਲ੍ਹਾ) ਉਪਰੰਤ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਚੰਦਾ ਸਿੰਘ ਚੰਦਰ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ, ਕਾਫ਼ੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੋ ਤਾਂ ਅਜੇਕਰ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਮਸਤੂਰੇ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।* ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੁਝ ਆਗੂ, ਮਿਸਤਰੀ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦੂੱਬੇ ਲੰਬੇ ਆਉਂਦੇ ਸਿੰਘ, ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਕੁਝ ਸਨ, ਵਿਚ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੁਲਤਾਨ ਵਿੱਭ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ, ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।* ਸੁਭਾ ਕਾਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੀ ਕੁਲਾਰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਤੋਂ ਰਿਹਾਈ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਭਾਈ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਅਭਾਸ ਬਾਣੇ ਤੱਕ ਦਿੱਤੇ ਹੀ ਰਿਹਾਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ 1892 ਈ. ਦੇ ਵੀਰਾਜੀ ਦੇ ਨਾਭੇ ਚਾਕੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਫੁੱਟੀ ਲੈ ਕੇ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਦੋਹੇ ਸਮੇਂ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ, ਛੇ ਦਿਨ ਇਸ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਮਨੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਾਲੇ ਦੌਰਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸੇ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਮਹੰਤ ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ 1905 ਈ ਦੀ ਵੀਰਾਜੀ ਸਮੇਂ, ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦੋਹੇ ਲਈ ਫੁੱਟੀ ਮੰਗਣ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਵੇਟ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ, ਸਮਝਾਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ

ਕਰਦਾ ਹੈ- “ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਿਰਲਖ ਕਰਕੇ ਕਰਨ ਭੀੜਾ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਦੀਖ ਮਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਕਰੀਏ। ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਜ਼ੀ ਪਾਈ। ਫੁੱਟੀ ਭਰੋਲੀ ਨੇ ਜਾ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਭੀੜੀ ਭਰੋਲੀ ਨੇ, ਕਹਿੰਦਾ ਏਕ ਮਿੱਟ ਕੀ ਭੀ ਫੁੱਟੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਨ ਭੀੜਾ, ਏਤਰੀ ਸੰਗਤ ਕਈ ਤੇ ਸਭਾ ਲੋਕ ਕਦੇ ਹਨ, ਸਭੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿੰਦੇ ਹੈ।”

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨਜ਼ ਸਿੰਘਾ ਸਮ ਚਿਰਕਾਰ ਤੱਕ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇਗਾ, ਉਹ ਨਾਮ ਮਹੰਤ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਜਿਊਣ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਅਫ਼ੌਤੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਾਹੀ ਕਈ। ਇਸ ਸੇਵਾ ਦਾ ਵਰਤਨ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੇਖਕ ਇਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ-

“ਸੋਤ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਾਵਰਿਕ ਨਹੀਂ। ਮਹੰਤ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰੂ ਉੱਚੇਰੀ ਸਥਾਨੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਖਾਵਾਦਾ ਦਾ ਸਿੱਧ ਭਾਈ-ਮੇਰ ਨਾਲ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦਾਦਾ, ਭਿਲੇ ਸਮੇਂ ਭਿਲੀਅਤ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵੱਡੇ ਕਰਮਾਚਾਰੀ ਸਨ। ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਆਪ ਨਾਭੇ ਰਹੇ, ਜਿਥੋਂ ਦਾ ਪੰਡਾ ਕਾਕ ਆਪ ਦੀ ਅਸਥਾਨੀ ਸੀ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੀ, ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭਰਮ ਨੇ, ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਥਾਨ ਵਿਚ ਲਿਆ ਲੈਣਾ। ਸਿਧੂ ਦੀ ਭਿਰਪਾ ਨਾਲ ਮਹੰਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਉਹ ਸਭੇ ਗੁਣ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਆ ਵੇਸੇ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਹੱਤਵ ਸਥਾਨੀਅਤ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਧਰਤੀ ਜਿਹਾ ਜੰਗ, ਸਾਂਤੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਸੰਘਟ ਦੁਆਰਾ ਨੂੰ ਇਕ ਨਜ਼ਰ, ਸਭੇ ਗੁਣੀ ਲੁਭਾ ਨਾਲ ਵੇਖਣਾ, ਕੁੰਹਸਤ ਵਿਚ ਉਦਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਸਥਾਨੀਅਤ ਸੀ ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਤਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਦ ਕਾਲ ਕੁਪ ਵਿਚ ਸਨ, ਤਦ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਹਜ਼ੂਰ ਦਾ ਲਾਗਤੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਭੀੜਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹੀ ਪਰਚਾਰ ਹਨ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸ ਜਾਨ ਨਾਲ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਭਿਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹੀ ਜੇ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ। ਯੋਜ ਵੀ ਉਸ ਜੰਗ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸੇ ਜਾਨ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹੰਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਚਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਆਪ ਆਪਣੀ ਚਿਰਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

“ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਯੋਜ ਕੋਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦੰਦ ਖੰਡ ਦੀ ਕਾਨਫਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇਮ ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਦੋਹੇ ਸਮੁਤਰ ਅਹਲਾ ਕਰਕਾਰ ਹਨ। ਉਹ ਦੋਹੇ ਪੰਝਾ ਦਰਦ ਚੰਦ ਵਾਲੇ, ਪਿਛੋਂ ਵਾਲੇ ਵਾਲ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਝ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਹਨ। ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਪੰਝ ਨੂੰ ਬਹੁਦੀਆਂ ਗਾਓ ਵਿਚ ਵੱਖਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਹੈ।”

ਮਹੰਤ ਜਿਊਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਲ, ਅਨੁਮਾਨਿਤ 0764 ਈ. ਹੈ। ਉਹ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 0804 ਈ. ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਾਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਨ 0832 ਈ. ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਭਾਣੀਏ ਤੱਕ, ਇਹ ਸੇਵਾ ਬਾਣੀ ਭਾਣੀਏਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਅਜੀਂ ਭੀੜ ਕਰਦੇ ਹੀ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪੁਤਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਰਤਾ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਨਿਭਾਈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ

ਉੱਪਰ ਅਧਿਕਾਰਤ ਅਤੇ ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਭਰਤ ਵੰਸ਼ ਵਿਉਂਤਪਤਿ ਕੇਂਦਰ ਵੀ ਸੀ। ਜੋ ਵੰਸ਼ੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਵੀ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵਾਲੀਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਦੀ ਭੀ ਲਗੀ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਿਕਤ ਦਾ ਉਤਾਰਾ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਮਾਣਾ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਭਾਗਵੇਂ ਆਉਂਦੇ ਵਾਲੇ ਸ਼ਿਕਤ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਅਤਿਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ, ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰਿਪਤ ਹੋ ਕੇ ਮੁਕਦੇ ਸਨ। ਭਰਤ ਸਾਰੇ ਭਿਰੋਰਮ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ, ਸ਼੍ਰੀ ਫੈਟੀ ਸਹਿਰ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਜਾਂ ਪੇਸ਼ੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵੱਲ ਆਉਂਦੇ ਸਦੇ ਇਥੇ ਕਿਆਮ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਭਿਰੋਰਮ ਸਾਰੇ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਨਾਲ, ਸਭੇ ਭਰਵਾਂ ਜਿਉਂ ਵਰਤਾਉ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨੇਕਤ ਦਾ ਦਾਵਾ ਸੇਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਭਿਰੋਰ ਵੀ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਚਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਫੈਟੀ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕੁਰੂ ਸਮੇਂ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੇਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਭਿਰੋਰ ਅਤੇ ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਭਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਪਿਤਾ ਸੇਵੇਵਰ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ ਭਿਰੋਰ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੂੰ "ਭਾਵਾ ਜੀ" ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਏਵ ਸੇਤ 1917 ਈ ਦੇ ਭਰਤ ਦੇ ਮਹੰਤ, ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਭਿਰੋਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੇਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਭਿਰੋਰ, ਉਸ ਵਜ੍ਹੇ ਫੈਟੀ ਕੇਂਤ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਦੀ ਲਘੇ ਵਿਚ ਆ ਕਰੇ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਹਰ ਭਰਤ ਕਰਾ ਕਰਾ, ਸੇਵਾ ਸ਼ਿਕਤ ਲਈ ਭਰਜੋਟੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਦਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਵੇਰੇ ਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਿਰੋਰ ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਪਕਾਸ ਪੁਰਤ ਤੇ ਲਗਦਾ ਸਹਿਰ ਵਿਖੇ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਭਾਪੁ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਭਰਤ ਲਈ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪਰਮਾਣਾ ਲਗਦਾ ਸਹਿਰ ਦੇ ਪਾਏ ਤੇ ਸਤਿਕੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਭਰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਵਾਲੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਆਖਿਆ ਪੁਰਤ ਕਰੇ। ਮਹੰਤ ਅਤੇ ਸਹਿਰ ਆਖਿਆ ਫੈਟੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਦੀ ਹਜ਼ਰੀ ਵਿਚ, ਏ ਵਜ੍ਹੇ ਫੈਟੀ ਲਈ ਸਨ ਉਥੇ ਭਿਰੋਰ ਸਮੇਂ, ਵਾਲਾ ਜੀ ਦਾ ਕਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਉੱਥੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਾ ਕੇ ਫੈਟੀ ਦਾ ਸਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਵਿਚ ਸਤਿਕੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੱਖ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਤਾਂ ਨੇ ਦਰਸਨ ਦਿਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹਨਾਂ ਕੀਮਤ ਇਕ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਭਿਰੋਰ ਵਿਚ ਪੁਰਾ ਕੇ ਭਾਪੁ ਜੀ ਮਹੰਤ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਤੇ ਲੱਗੀ ਕਰਮ ਲੇ ਲਵੋ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਰੀ ਲਿਖਣੇ ਟਪਣੇ ਪਿੰਡੋਂ ਨਿਕਲਣਾ ਫੈਟੀ ਦਾ ਹਿਸਾ ਕੇਵਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਭਰਤ ਕਰਕੇ, ਆਪ ਭਰਤ ਪੰਜਾਬ ਰੂਪੇ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਪੁ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ—“ਭਾਵਾ ਜੀ। ਇਸ ਮਹੰਤ ਦੇ ਨੇਕਰਦਾ ਨੂੰ ਭਰਤ ਆਇਕ ਭਟਾ ਦੇਣਾ” ਯੇਸੇ ਸਨ ਕੇ ਲਿਖਣ ਦੇ ਫੈਟੀ ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਜੀ।

ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਸ ਪਰਮਾਣਾ ਦੇ ਮਹੰਤ, ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜੀ ਦਾ ਜਿਨ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀ ਹਰ ਕੋਰ ਅਤੇ ਭਰਵਾਲ ਕੋਰ ਦੇ ਸਿੱਕਟੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਪਾਸਟ ਭਰੀਦ ਕੇ, ਉਸ ਤੇ ਆਪਣੇ ਭਟਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜੋ ਮੁਲਕਾ ਹੋਵਾ, ਉਹ ਸਾਰ ਸ਼ਿਕਤ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ, ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਪਿਛਲੇ ਕਾਲੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੈਂ ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਜੀ ਕਰਕੇ ਕੁਰੂ ਨਿਸ਼ਟਾ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। 29 ਦਸੰਬਰ 2018 ਈ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮਕ ਸਰੋਵਰ ਕਾਰਜ ਦੇ ਘਰ ਨੇ, 99, ਜਾਰੀ ਦਿਲੀ ਵਿਖੇ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸ਼੍ਰੀ, ਜਿਓਰ ਸਿੱਖ ਨਾਥੀ, ਸਮੁਤਰ ਮਹੰਤ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੱਖ, ਉਮਰ 85 ਸਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ

ਪਰਿਵਾਰਿਕ ਪਿਛੇਤ ਦੇ ਸਹਿਰ ਵਿਚ ਜੋ ਕਾਰਤਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸੀਲ ਕਸੀਤਾ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ।

ਮਹੰਤ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਜਾਂ ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਮਹੰਤਾ ਹੀਰਾ ਸਿੱਖ ਲਗਾ ਦੇ ਜਾਰੀ ਕੇਵ ਸਨ। ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕਰਕੇ ਭਰਵਾਲੀ ਕੇਵ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਰੂ ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਸਹਿਰ ਸਤਿਕੁਰੂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਗ ਵਿਚ, ਮਾਟੀ ਭਰਤ ਕਰਕੇ ਨੂੰ ਦਰਸਨ ਦੇਵ ਕਸਮੀਰ ਕਰੇ ਸਨ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਰਕਾ, ਕੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਹ ਭਿਰੋਰਮ ਕਸਮੀਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲੀ ਕਰਕ ਲਈ, ਪੁਣਕ ਦੇ ਕਰਕੇ ਵਿਚ ਵੱਸ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਸਾਰਾ ਕੁ ਦੇ ਸਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹ ਕੁਰੂ ਦਾ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਆਏ। ਕੇਵਲੀ ਕਰਕ ਕਰਕੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਇਸ ਕੁਰੂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਰਾ ਹੀਰਾ ਸਿੱਖ ਲਗਾ ਵੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਕਰਕੇ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕੋਲ ਤੇ ਇਕ ਮਸਖੇਰਾ ਫੈਟਾ ਪਰੋਸਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਰਕੇ ਨੇ ਉਸ ਕੁਰੂ ਵਿਚ ਆਨਾਨ ਕਰਕਾਇਆ ਕਿ ਜਿਹਨਾ ਉਸ ਦਾ ਫੈਟਾ ਠੀਕ ਕਰ ਕਰਕਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੁੰਡ ਮੰਗਿਆ ਇਲਾਮ ਮਿਲੇਗਾ। ਕੇਵ ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਨੇ ਕਰਕੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਕ ਦੀ ਹਾਮੀ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਕੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਤਾਇਆ ਕਰਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਰਕੇ ਨੇ ਆਇਆ। ਮਹੰਤ ਵਿਚ ਇਕ ਕਰਕਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਇਸਨੇ ਕੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮ ਪਾ ਕੇ ਕੇਵ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਮਕੁਮ ਪੋਟੀ ਅਤੇ ਕੁਮਾਟੀ ਨਾਲ ਕਰਾ ਠੀਕ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੁਰੂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ 400 ਵਿਖਾ ਕਸਮੀਰ, ਉਸਨੇ ਕੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਕਰਕੇ ਦੀ ਇਕ ਕਾਲੀ ਸੀ ਜੋ ਕਸਮੀਰੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਉਸਦਾ ਦਾ ਹੋਰ ਮਾਰ ਕੇ, ਕਰਾ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਕੇਵ ਕਰਕੇ ਨੂੰ ਕਰਕਾਨਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਕੇ, ਕਰਕੇ ਨੇ ਉਸਦਾ ਨੇਕ ਕਰਕਾ ਦਿਤਾ। ਕਰਕਾ ਵਿਚ ਉਸਨੂੰ ਕਸਮੀਰੀ ਮਹੰਤਾਨ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕਰਕੇ ਨੇ ਕੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਭਰਤ ਇਹ ਨੇਕ ਕੁਰੂ ਕਰਕੇ। ਕੇਵ ਭਰਤ ਸਿੱਖ ਕੁਮਾਰਾ ਉਸ ਕੀਤੀ ਦਾ ਨੇਕ ਠੀਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ 400 ਵਿਖਾ ਕਸਮੀਰ ਹੋਰ ਕੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਵੇਲੇ ਮਿਲ ਕਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਕਰਕੇ ਠਾਠ ਕਰਕ ਨਾਲ ਕਰਕੇ ਦੇ ਕਰਕ ਦਰਕਾਰ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਕਰੇ ਸਨ। ਕੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇਕਾਇਤਾ ਪੁਤਰ ਇਕਾ ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਹ ਕੇਵ ਸਮ ਨੂੰ ਕਰਕ ਕਰਕੇ ਕੋਲੇ ਤੇ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ਕੇ, ਏ ਪਹਿਰੇਵਾਲਾਂ ਨਾਲ, ਮਹੰਤਾਂ ਤੋਂ ਕਰਕ ਨਿਕਲਿਆ ਕਰਕੇ ਸਨ। ਇਕਾ ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਦੇ ਮਾਏ ਦਿਲਾਂ ਦਾ ਕੇਵ ਕੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸਦੀ ਮਾਰਾ ਅਕਾਲ ਕਰਕਾ ਕਰ ਕਈ। ਕੁਰੂ ਸਮੇਂ ਕਰਕਾ ਕੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੁਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਤਥੇ ਕੋਲੀ ਜਾਇਦਾਦ ਦਾ ਇਕਾਨਾ ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਕਰਿਸ਼ਨਾ ਕੇਵ ਕੇ, ਲਗੀ ਆਈ ਕੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਰਕਾਨੀ ਤੇ ਉਹਦੇ ਕਰਕਾ ਦੇ ਮਕ ਵਿਚ, ਪਾਪ ਆ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਕੀਤੀ ਦੇ ਕਰਕਾ ਅਤੇ ਇਕ ਕਰਕਾ ਲਾਮ ਸੇਤ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ, ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕਰਕ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਕਰਕਈ। ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕੋਰਾ ਮਹੰਤ ਦੇ ਮੰਦਰ ਕੁਮਾਰੇ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਪਹਿਰੇਵਾਲਾਂ ਦੇ ਹੋਰਾਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਲੁਟ ਲਈਆਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕੇਵ ਕੋਈਦੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰਿਆਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਜੋ ਕਰਾ ਕੁਮਾਰਾ ਉਹੀ ਕੋਲਕੁ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਕਸਮ ਲਿਆ ਕਿ ਕੁਰੂ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਕਰਕੀ ਜਾਂ ਜਿਲਗੀ। ਏਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੇ ਕੁਰਕੀ ਪੰਥੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਲਗੀ ਕਰਕਾਉਣ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਚ ਕੇਸਲਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਉਹ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਰ ਤੇ ਜਾਇਦਾਦ ਏਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਲ ਕੇ, ਨਾਥੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੁਰਿਆ।

ਮਹੰਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਰਕ ਸਮੇਂ ਸਰੋਵ ਸਿੱਖ ਦੇ ਏਹਾਂ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚ, 25-25 ਤੇਲਿਆਂ ਦੇ ਸੇਰੇ ਦੇ ਕੇ ਕਰੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਕੁਰ ਦਿਹੋ ਸੇਪਤੀ

ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੈ ਕੇ ਉਹ ਨਾਚੇ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ। ਅੱਗੇ ਨਾਂਹੇ ਸਾਧੂ ਮਿਲ ਪਏ। ਜਵੇਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਾਂਹੇ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ, ਉਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਸੈਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਕੋਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਚਦਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਅੱਗੇ ਤੁਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਬੇਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਵਿਚ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਸਨ। ਨਾਂਹੇ ਦੇ ਰਾਜ ਮਹਿਲ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ ਨੂੰ, ਸੁਭਾ ਮਾਈ ਹੁਕਮੀ ਕਰਾ ਵਾਰਤਾ ਸੁਣਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਵੇਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਾਢੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਤਰਿਆਂ ਹੋਇਆਂ, ਦੀਨ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਵੱਡੀ ਠਾਹਰ ਹੈ। ਜੋ ਜਵੇਦ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਰਾਜੀ ਚਲਦਾ, ਪੁਕਾਰ ਪੁਕਾਰੀਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਪੁੱਜ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 14-15 ਸਾਲ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਹਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਦੁਆ ਕਰਾ, ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਟੋਕ ਕੇ, ਕੁਰਬਾਨੁ ਹੋ ਗਿਆ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰੀ ਹੋਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਵਿਚਿਆ ਪੁੱਛੀ ਅਤੇ ਅਭਿਦਾਨ ਦੇ ਕੇ, ਉਹ ਨੂੰ ਕੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ, ਨਾਮ ਦੀ ਵਾਤ ਦੇ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੈਣੀ ਸਲ ਆਪ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਰਹਿ ਕੇ ਸਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਪਰਤਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਨਿਰਾਨੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਆਪ ਕੁਆਰਾ ਛਲਦੇਹੀ, ਸਿਦਕਦੀਨੀ ਨਾਲ ਗੀਤੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਰ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਦੀ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬ, ਕੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ, ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੌਰਾ 1905 ਈ ਦੇ ਨੇੜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਨੂੰ ਵਾਈ ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰਾ ਦਾ ਮਹਿਤ ਵਾਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਿਤ ਜਾਗਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀ ਸਨ ਉਹ ਕਦੇ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰਾ ਦੇ ਪਰਬੰਧ ਵਿਚ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਝ ਕਰ ਜਾਂਦੇ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਇਕਟ, ਕੁਝਿਆਂ ਦਾ ਪਰਸਿਦ ਪਿੰਡ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਸਾਧੂ ਬਾਬਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਰਿਫ਼ਾਈ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਖੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਰਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਬਾਅਦ, ਸਾਧੂ ਸੰਗਤ ਕੁਆਰਾ ਹੁੰਦੇ ਮਟ ਤਟ ਸਦਾ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਕੋਡਾ ਉੱਭਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਝ ਬੇਦਰ, ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ, ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹਸਤੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭਰਮ ਪਾਲ ਕੇ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੁਰਤਾ ਕਾਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝਿਆਂ ਵਿਚ ਸਿਹਤੀਆਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਮਾਨਤਾ "ਓਰੀ ਮੰਜੀਆਂ" ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸਾਧੂਆਂ, ਕਰਾਮਤੀ ਬਾਢੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਿਰੋਮਣੀ ਮੰਜੀ, ਮਾਏ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਇਕਟ ਦੀ ਹੀ ਸੀ। ਸੰਨ 1892 ਈ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਭੈਣੀ ਤੇ ਕੋਦਲੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਮੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋਹੇ ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸਾਧੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਸਿੱਤਣਾਂ ਸੀ। ਕੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਲੁਆਤ ਸਤਿਨਾਮੁ ਨਾਂ ਕਰਨ ਸਦਾ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਾ ਪਹਿਣ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਦਾ, ਬਾਬਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ ਦਾ ਲੱਖਮ ਮੋਹਮ ਪੈ ਗਿਆ। ਸਮਾਜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਇਉਂ ਕਹਾਣੀ ਬੰਧ ਕੀਤਾ

ਹੈ-“ਕੁਰੂ ਜੀ ਇਕਟ ਆਏ ਪਰ ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸੋਟ ਸਿੰਘ ਦੀਨੋਂ ਮਿਲਿਆਂ ਪਰ ਛੋਟੇ ਹੋ। ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਣੇ ਲੱਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਆਏ ਹੋ? ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਏ ਹੋ। ਏਤਨੇ ਮੇਂ ਕੁਰੂ ਜੀ ਆਇ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿੰਘੇ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਟੋਕਿਆ। ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਠਿਆ ਮੰਜੇ ਉੱਤੇ ਸੋਟ ਸਿੰਘ ਉੱਠ ਆਇਆ। ਦੂਜਾ ਮੇਰਾ ਭਰਾਇਏ ਛੋਟੇ ਕੁਰੂ ਜੀ। ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੂੰ ਪਤਾਏ ਯਥਾ। ਤਾਂ ਪਤਾਏ ਅੱਗੇ ਜਾਇ ਯਥੇ। ਪਤਾਏ ਬਿਛਾਰਿਏ ਦੀਏ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤੇ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਥ ਕੇ ਮੂੰਹ ਮੇਂ ਪਾਇ ਲੀਏ। ਮੁਥ ਆਇਆ।”

...“ਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੀ ਹੈ? ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਪੰਚ ਕੂਤ ਹੋ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਮਤਸਰ, ਦੇ ਹ ਹੋਰ ਹੋਰ ਕੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ। ਕੁਰੂ ਜੀ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਯਸੋ ਭਾਈ ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਖਾਧੀ ਪਏ ਠਣਕਦੇ ਹੋ। ਜਿਤਾ ਸਾਰੀ ਖੋਭ ਆਈ, ਖਾਧੀ ਕਰ ਦੀਏ।”

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੁਰੂ ਜੀ ਕੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਕਰ ਕਦੇ ਸਨ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਜੀ ਦੇ ਗਿਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੁਆਤ ਵਿਚ ਉੱਠ ਕੇ ਆਂਦ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਸਹਿਬ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਚ ਨੇ ਆਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਬਾਬਾ ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਰੂਸਤੀ ਸਿੰਘ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜਿਉਂ ਇਹ ਵੀ ਕਾਢੀਗਰ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ, ਬਾਬਾ ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁੱਤਰੀ ਗੋਬੀ ਕੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਦਾ ਅਜੇਡ ਰਾਜਸ 1897-98 ਈ ਵਿਚ, ਸਿੱਤ ਜਿਉਟ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਅਜੇ ਭੈਣੀ ਸਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਸਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪਰਤਪ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਨ। ਇਹ ਗੋਬੀ ਕੁਆਰਾ ਦੇਵੀ ਵੀ ਸੇਵਾ ਦੀ ਸਰਬਾ ਮੁਰਤੀ ਸੀ, ਇਹ ਗੋਬਿੰਦਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰਾਂ ਨੇਮ ਚੋਲਾ ਪਹਿਰ ਕੇ ਅਤੇ ਸਿਰ ਤੇ ਚਸਤਰਾ ਸਜਾਏ, ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤ ਆਪ ਨੂੰ “ਕੁਆਰਾ ਸਿੰਘ” ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਰਾਣਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਮਹਿਤ ਜਿਉਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਸਾਂਝ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਾਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਤਲਸਤਾਨ ਨੇੜੇ, ਓਰਾਧੀਪੁਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਤਿਨਾਮੁ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਗਤਸ ਹੋਣ ਵਾਲੇ, ਓਰਾਧੀਪੁਰ ਦੇ ਵੇ ਕਰਾਵਾਂ, ਕੁਰੂ ਸਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਕੁਰੂ ਕੂਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਸਨ।

ਸਿੱਤ ਜਿਉਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਥੇ ਆਏ ਗਏ ਸਿੰਘ ਸਾਧ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਉੱਥੇ ਗੋਬੀ ਅਣਖ ਦੇ ਲੁਆਤ ਤੇ ਸਰੀਰ ਕਾਢਾ ਲਈ ਵੀ ਤਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਸਿਖੀ, ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਮਕ, “ਦਲਬੰਦਨ ਕੁਰ ਸੁਆ, ਵਡ ਜੇਥਾ ਬਹੁ ਪਰਚੁਪਕਾਰੀ”, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮੋਂ ਤੋਂ ਚੋਲੀ ਅਢੀਦੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ “ਗੁਰਟ ਕੇ ਦਾਉ” ਵਾਲੇ ਕੁਟ ਮਹਿਤ ਜੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਨ। ਸੰਨ 1933 ਈ ਦੇ 8-9 ਅੰਸੂ ਨੂੰ ਸਤਿਨਾਮੁ ਪਰਤਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਸੂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਤੇ ਇਕ ਸਾਲਦਾਰ ਕੁਰਾਬੀਤ ਸੰਗਤਿ ਲੰਮੇਲ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਕ ਛੋਟਾ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇ ਨੰਗਲ ਅਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਓਲ-ਵੱਡੀ ਦਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਉਸਤਾਦ ਜੋ ਪਰਾਤਾਂ ਵਿਚ ਕਰਵਾਸ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਕੁਰ ਪੰਥਿਟ ਛਪ ਕੇ, ਸਭ ਕੁਰੂ ਸਹਿਬਜ਼ਾਦ ਦੀ ਕੋਮਦੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਲੰਮੇਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟਾ ਮਕਰਾਂ, ਸਿੱਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਓਕਰਵਰਤੀ ਨੇ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਿਚ ਵੀ ਛਪ ਕੁਰਾ ਹਾਂ, ਸਿੱਧੇ-ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਪੁਕਾਰ ਕਮੇਟੀ, ਸਿਕਾਨ ਮਹਾਂ ਮੰਗਲ, ਉਦਾਸੀ ਛਿਲ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੀ ਜਿਥਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਖੋ

ਸਭ ਕੁਸ਼ਲਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਹੱਤਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕੋਈ ਭਾਵਿਕਾ ਤਕ ਨਹੀਂ। ਅੱਜ ਕਿਸਨ ਸਿੰਘ ਬਰਨ, ਸਿੱਤ ਜੀਵਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਿਅਲਾ, ਚਕਰਵਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਠੀਭੀ ਮਰਹਾਦਾ ਤੇ ਅਗੂਤ ਸਿੰਘ ਭੰਗੁਮਾਈਆਂ ਹੁੰਦੇ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾ ਇਹ ਭਾਵਾਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧ ਦੱਸਦੇ। ਇਹ ਸੁਣ ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਰਿਆਂ ਜਾਂ ਓਲਰਵਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਭੈਣ ਵਿਚ ਛਿਹਾ ਛਿਓ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਓਲ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਓਲੀਏ, ਓਲਰਵਰਤੀ ਜੀ ਉਪ ਕਰ ਰਹੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪੁੱਛਿਆ, ਤੁਹਾਨੂੰ, ਜੀਉਣ ਸਿੰਘ ਭੈਣ ਵਿਚ ਕੀ ਛਿਹਾ ਹੈ? ਤਾਂ ਓਲਰਵਰਤੀ ਜੀ ਸਿੱਤ ਜੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਦੀਸਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਿੱਤ ਜੀ ਨੂੰ ਨੇੜ ਸੋਟ ਛਿਹਾ, ਸਿੱਤ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਬੈਸ ਬੈਸਣਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹਿਆਂ ਸੁਕਮੇ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸਿਰੇ ਚਾਕੁਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸੁਣਾਏ ਵਾਂਗ ਫਿਰ ਕਈ।" ਉਸ ਕੁਰੂ ਬੇਟਾਨ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਕਰਮੀ ਦਾ ਰਲ, ਭਾਈ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਸੇਏ (ਮੇਛਾ) ਅਤੇ ਅਤਮ ਸਿੰਘ ਬਲਟੋਹ (ਉਦੇਂ ਨਾਹੋਰ, ਵੇਡ ਭਾਅਦ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇਹਾਂ ਨਾਮਾਈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਝਤਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਵੇਲੇ ਓਲ, ਸਾਧ ਸਿੱਤ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਖਿਅਲਾਧਾ ਕਰ ਕਏ।

ਸੰਨ 1931 ਈ ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਾਝਿਟ ਸਮੇਂ ਨਾਮਾਈ ਧਰਮਾਜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਦਰਬਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵਰਸਾਤ ਸਮੇਤ, ਹਰ ਕਿਰੂ 101 ਪਾਠ ਕਰਾਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਤ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ ਓਲੇ ਲਿਖਤ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਮਦੁਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਤੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਕਛਕੇ ਸੁਭਾ ਪਾਈ ਨਾਲ ਦੀ ਨਿਰਾਜਿਆ ਸੀ। ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੇ ਭੋਜਾ ਤੇ ਛੋਟ ਕੀਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨਾਮਾਈ ਵਿਚਿਅਲਾ ਕੈਟੀ ਲਹਿਰ, ਰਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਕਈ ਕਰਚਾਰ ਕੇਛ ਮਾਇਆ, ਛੋਟ ਕਰਨ ਭਾਅਦ "ਸੁ. ਸਾਭਾਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟਵਾਜੀਏ ਪਰਧਾਨ ਨਾਮਾਈ ਕਰਚਾਰ, ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਭਾ ਤੇ ਖਜਨ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਪਰਛਿਧਾਂ ਨੇ 288 ਪਾਠ ਜਿਥੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਲੋਂ ਕਰਾਜਾ ਤੇ ਕਹਿਰਿਸਤ ਕਣਾ ਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅੱਥੇ ਮੇਰਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਠ ਲਿਖੇ ਵੇਖ ਪੁਸ ਹੋਏ। ਕਰਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਤ ਕੇਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਢੇ ਵਾਲੇ, ਕਰਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਭਾਈ ਹਰ ਨੁਭ ਭਾਯਾ ਦੀ ਸੀਹ ਓਲੀ ਓਲੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਿਵੇਂ ਸਾਧ ਸਿੱਤ ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੇ ਓਲਾ ਹੀ ਕਣਾ ਹੈ।...ਤੇ ਛਿਰੇ ਨੇ ਨਾਮਾਈ ਪੇਭ ਵਿਚ ਕਈ ਘੋਟ ਕਣ, ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਉਸਾਂ ਦੇ ਸੇਛ ਭਾਭ ਯਕਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਮਝਾ ਕੀ ਹੁਲੂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੂਰੀ ਕਏ। ਇਹ ਕਾਜਨ ਸਿੱਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਓਲਰਵਰਤੀ ਨੂੰ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਛਿਹਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਭਾਪ ਦੇਣ।"

1980 ਭਿਕਰਮੀ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੀਨਾ ਬਿਸਮੀਵਾਜ (ਕੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਖੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਹਿਨੁਮਾਈ ਰੋਹ, ਮਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਹੋਲੇ ਸਮੇਂ, ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਮਾਇਲਾਇਟ ਇਸਪੀਛਟਰ ਨਾਹੋਰ, ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਚਕਰਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਾਚੇਵਾਜੀ ਨੇ ਅਛਲੇ ਸਾਲ ਦਾ ਨਾਮਾਈ ਪੇਭ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੀਨਾ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮਾਝਿਟ ਦੀ ਕੈਲੰਡਰੀ ਕੀਤੀ। ਅਲਾ ਪਰਵਾਜ ਕੈਟੀ ਤੇ 1981ਬਿ. ਮੁਤਾਬਿਕ 1925 ਈ ਦਾ ਹੋਲਾ ਮਹੀਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਹਿਰ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਹੋਲਾ ਸਿਰੇ ਕੁਰੂਛਿਟ ਲਈ ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਲੇ ਵੇਡਾ ਤਰੇਦਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਮਾਂ ਬਹੁਤ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦਾ ਸੀ। ਪੇਸਾਭ ਦੇ ਮਾਮ ਲੈਛ ਮੇਵਾਭੇ ਦੇ ਲਿਖਾਭ ਸਨ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਜੇਵਰ ਜੋ ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਹੋਲਾ ਨੇ ਕਹਿਏ ਪਾ ਕੇ, ਹੋਲੇ ਦਾ ਲੰਕਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾ ਕੁਝਤਾਈ ਸੀ, ਇਹ ਕਹਿਏ ਪਾਏ ਕਹਿਏ ਮਹਿਤ ਜੀ ਨੇ

ਵਿਹਾਰ ਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਲੇ ਤੋਂ ਕਈ ਸਾਲ ਚਾਅਦ ਕੁਝਾਏ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਾਜੀ ਲੇਖਕ ਦੇ ਸਭਾਵੇਂ ਵਿਚ, ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਸਭੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੋ ਚੁਕਾ ਹੈ। "1981 ਭਿਕਰਮੀ ਦਾ ਹੋਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਹੋਇਆ। ਲੰਕਰ ਨਾਮਾਈ ਧਰਮਾਜਾ ਵਿਚ ਸੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਰਾਮ ਤਾਈ ਸੀ। ਜਨੂਜ ਸਹਿਰ ਦੇ ਭਜਾਓ ਵਿਚ, ਕਤਾਓ ਵਿਚ ਤੇ ਭਾ ਭਾ ਸਭਾਦ, ਓਲੀਏ ਦੀਆਂ ਘੁਟਪਾਓ ਵਿਚ ਭਰਿਆ, ਧਰਮਾਜਾ ਕੋਲੋਂ ਟੁਰ, ਭਜਰਾ ਵਿਚੋਂ ਫਿਰਦਾ ਪਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਦੀਵਾਨ ਤੋਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਸੁ. ਆਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਚਕਰਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਓਲਾ ਸਾਧ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਕੇ ਰ ਕੀ ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦਾ ਜੇਵਰ ਪੁੱਜੀ ਕਹਿਏ ਧਰ, ਜੋ ਨਾਂ ਪੁਰਾ ਮਾਂਭਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕੋਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਰਸਤਾਂ ਰਸਤਾਂ ਚੁਛ ਕਈਆਂ ਸੀ। ਸਿੱਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੁਝ ਵਿਚ ਭਾਅਦ ਕਰਨ ਲਹਿਯਾ।" ਹੋਲੇ ਦੇ ਭੋਜ ਤੋਂ ਅਛਲੇ ਲਿਨ ਕੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮਾਈ ਧਰਮਾਜਾ ਵਿਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਹਿਰ ਦੇ ਸਹੁਰ ਕੋਲੀ ਆਕੁਆਂ ਨਾਲ ਕੇਲਾਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ ਵਿਚੋਂ ਕਈਆਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਬਿਸਤਰਾ ਕੇਲ ਕਰਨ ਲਈ, ਸੇਪਰਾਇਕ ਸੇਦ ਭਾਯਾਨ, ਮਸਾਭੁਤ ਕਰਨ ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਭਿਕਰਮੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰਕੇ, ਕੇਰਾ ਸਾਹੀ ਨੂੰ ਭਾਭ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। 1929 ਨੂੰ ਨਾਹੋਰ ਰਾਖੀ ਲਈ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਕਾਂਗਲਾ ਦਾ ਪੁਕਾ ਅਛਾਈ ਰਾਜਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਲਾਜਾ ਸਮਾਜਮ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਮਾਈ ਲੰਕਰ ਵਾਲੋਂ ਸੀ। ਹਰਾਓ ਕਾਰਕੁਆਂ ਲਈ ਕਈ ਲਿਨ ਪੁਸਾਭ ਪਾਈ ਪਾਝਿਟਾ ਕਾਝਿਟਾ ਮਹਿਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਾਥੇ ਦੇ ਸਾਥੇ ਦੇ ਹਿਸੇ ਆਇਆ ਸੀ।

ਸੰਨ 1919 ਈ ਦੀ 13 ਅਪਰੈਲ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਲਿਨ ਲਹਿਨੁਮਾਵਾਜਾ ਭਾਭ ਵਿਚ ਸਾਭਨ ਭਾਇਰ ਨੇ ਮਾਮ ਲੈਛਾਂ ਦੀ ਲਈ ਹੋਈ ਵੀਹ ਹਰਾਭ ਦੀ ਭੀਭ ਤੇ ਕੋਲੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੋਲੀ ਕਲਾਈ। ਇਹ ਲੰਕ ਕੈਲਟ ਐਲਟ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਗਭਿਤਾਰ ਕੋਲੀ ਆਕੁਆਂ ਦੀ ਫਿਹਾਈ ਦੀ ਮੇਛਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਿਨ ਹਰਾਓ ਲੰਕ ਕੈਲਟ ਹੋਏ, ਭਾਓ ਜੋ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਜੇਟ ਹੋ ਕਏ। ਭਾਭ ਵਿਚ ਇਕ ਖੂਹ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਮਝ ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਰਚਾਰ ਸੀ। ਜੀ ਛਿਘਾਏ ਓਲੇ ਲੈਛਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭਾਭ ਇਸ ਖੂਹ ਵਿਚ ਕੀ ਸਮਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੁ. ਸੇਛਿਲਰ ਸਿੰਘ ਲਾਹੀ ਹੋਲ ਦੇ ਵੇਸਟ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਚਕਾਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਲਹਿਨੁਮਾਵਾਜਾ ਭਾਭ ਸਾਭਾ ਦੇ ਪਰਤਾਪ ਦਰਬਾਰੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਲੋਂ ਤਾਂ ਉਸ ਖੂਹ ਵਿਚ ਛਿਓ ਕੀ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਜਾਯੇ ਵਿਚ ਹੋਲਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਮਹਿਤ ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ ਹੋਲਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਗੋਲੀ ਭਾਈ ਕੈਟ ਹੋਟ ਭਾਅਦ ਮਹਿਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਵੇਲਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਲੁਕੀਯਾਤ ਟਿਕਾਏ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਾਈ ਦੇਸ ਚਰਾਭ, ਲੰਗ ਗਰਦ, ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਮਹਿਤ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਕਣਦੇ ਕਹਿਏ ਸਨ। ਉਸ ਧਰਮਾਜਾ ਦੇ ਚੂਹੇ ਐਥੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕਰਕਚਾਰੀ ਪੁਗਟ ਕੀ ਤੇ ਖੁਫੀਆ ਕੀ ਕਹਿਏ ਸਨ। ਪੁਗਟ ਮੁਲਾਜਮ ਹਰ ਆਇਟ ਲਦ ਵਾਲੇ ਕੁਛੇ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਦੇ ਸਨ ਤੇ ਕੁਪਤ ਵਿਚਲਨ ਵਾਲੇ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਰੀਭਿਆਂ ਤੇ ਤਿਖੀ ਲਕਰ ਕੇਭਦੇ ਸਨ, ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਛੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੇਲੋਂ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਪਰਸਾਏ ਪਾਈ ਜਾਂ ਹੋਰ ਆਚੀਭਭ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਅਦਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਲੰਕ ਭਲਾਈ ਤੇ ਜਲ ਸੇਵਾ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ, ਮਹਿਤ ਜੀ ਲਾਂ ਸਿਰਭ ਸਹਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵੇਡੇ ਛੋਟੇ ਲੰਕਾ ਵਿਚ, ਸਭੋਂ ਪੇਸਾਭ ਚਰ ਦੇ ਨਾਮਾਈਆਂ ਵਿਚ ਕੀ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪਾਭਾ ਤੇ ਨਿਖਾ

ਸੁਭਾਉ, ਸੰਮੇ ਪੈਂਦੇ ਮਰਦੇ, ਧਰਮਜਨਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ, ਸਮੁੱਚੇ ਭੀਕਰਾਂ ਦਾ ਘੋਰਾ ਢਕੋਰਾ ਤਾਂ ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੱਥ ਕਰਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦੇ ਦਰਸਾਨ ਨਾਲ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਬਰਾਬਰ, ਉਹ ਅਨੁਸਾਰ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਸਰਦਾਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਪੰਜਵਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂਚਰ, ਦਾਲਾ ਪਰਸਾਦ ਛੱਡ ਕੇ, ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵੀ ਅੱਛੇ ਨਿਮਾਣਾ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਸਾਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਮੀਤ ਅਨੁਸਾਰੀ ਜੀਵਨ ਜਾਗ ਦਿੱਤਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਣ ਦਾ, ਵੱਡਾ ਕਾਰਜ ਵੀ ਨਿਬਾਉਂਦੇ ਸਨ।

1940 ਈ ਦੇ ਸਿਆਲ ਵਿਚ, ਸਮੁੱਚੇ ਨਾਮਾਚੀ ਪੰਥ ਦੀ ਮਰਦਮ ਸੁਮਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਰਜਿਸਟਰ ਮਰਦਮ ਸੁਮਾਰੀ ਲਈ ਛੋਟੀ ਸਹਿਥ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਮਰਦਮ ਸੁਮਾਰੀ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਸਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅਕੁਲ ਸਿੰਘ ਪਿਰਾਧਾ ਅਤੇ ਜੋਦਵਾਰ ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼ਬਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਕੁਰਮੀਤ ਨਿਮੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਵੀ ਨਿਮਾਣਾ ਕਾਰਜ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਛੋਟੀ ਨਾਮਾਚੀ ਵੱਡਾ ਰੰਗੀ, ਕੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵੇ।

ਭਾਵੇਂ 2000 ਤਿਕਲਮੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਕਸਤ-ਸਤੰਬਰ 1943 ਈ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਦਾਜ਼ਨ 65-66 ਸਾਲ ਦੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੀ ਅਕਾਲ ਛਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰਬਤ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਰਸਤਾ ਦੇ ਕੇ, ਆਪਣੇ ਭਰਪਾਨ ਦੇ ਲਾਗਤੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਤਾਚਰ ਕੀਤਾ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 25 ਤੋਂ 27 ਭਾਵੇਂ ਤੱਕ, ਨਾਮਾਚੀ ਧਰਮਜਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਇਹ ਬਾਕੀ ਸੋਭ ਮੇਰਾ, ਨਾਮਾਚੀ ਸੋਭਾ ਦਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਸਿੱਖ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਸਤਵ ਛੋਟਾਈ ਤੇ ਛੋਟੇ ਦੀ ਮਹੰਤੀ ਸਿੱਖ ਜੀ ਵਾਲੀ ਸਹਿਥੀ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਛੋਟੇ ਸਹਿਥ ਲੁਭਾਵੀ ਤੇ ਉਦਾਚਿਤ, ਧੀਰਜਪਾਲੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਚਿਰ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ) ਜੀ ਦੀ ਪਰਸਾਦ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਸੋਚਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਜੀ ਵਸਤਾਵ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ, 'ਜੇ ਮਹੰਤੀ ਇਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਛੋਟਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਇਤੀ ਨੇ -ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੱਖਤੋਂ ਲਾਭੇ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਖਤ ਦੇ ਗਿਲਿਧੀ ਤੇ ਬਚਿਆ ਰਿਹਾ।'

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਾਮਾਚੀ ਧਰਮਜਨਾ ਵਿਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਵੀਪਾਵਨੀ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਾਲ ਬਤੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਧਾਰਨ ਅਤੇ ਅਖੇਡ ਪਾਚ ਦੇ ਸੰਗਤਿਆਂ ਦੀ ਕਿਣਤੀ ਸਮੇਂ ਵੇਰਾ ਦੇ ਮੇਰੇ, ਅਭਨ, ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਸੰਦਰਬਨਾ ਕਲਾਟਰੇਸ ਦੇ ਮੇਰੇ ਵੀ ਵੱਡੇ ਮੇਰੇ ਆਯੋਜਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਿਹਨਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਾਚੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੋਰ ਨਾਮਾਚੀ ਹਿੰਦੂ, ਮੁਸਲਿਮ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਮਿਲ ਕੁਲ ਕੇ ਸਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੇ ਮੰਤਿਆਂ, ਸਮਾਚਰਾਂ ਸਮੇਂ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਨੂੰ ਇਕ ਰਸ, ਅਤੁਣ ਚੋਸਣਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੋਚਾ, ਮਹੰਤ ਜਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਡੇ ਰਾਮ ਉਮਾਹ ਤੇ ਸਰਧਾ, ਸਤਕਾਰ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਯਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਸਹਿਥ ਦੀ ਨੇ ਕਾ ਨੀਅਤੀ ਅਤੇ ਦਿਆਲਤਵਾਦੀ ਦੀ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਯਾਦ ਨਿਮੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਦਾਲੀ ਸੋਭਾ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਪਾਸ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਭ ਪਦਾਰਥ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਪੁਰਾਣੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਹਨੇ ਹਰ ਛੋਟੀ ਸਟਵਾ ਸੀ ਕਿ ਨਿੱਕਰ ਦੇ ਲੇਖੇ ਹੀ ਨੱਕ ਜਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਖੇ ਹੀ ਨਾਮਾਚੀ ਧਰਮਜਨਾ ਵਿਚ ਅਜੇਹੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵੀ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ

ਸ੍ਰ. ਜੈਕੀੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਾਈ ਹੋਰ ਦੇ ਏਸ਼ਟ ਮੁਤਾਬਿਕ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਭਰਾਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਸੰਤਿਆਵਾਨਾ ਭਾਵ ਸਾਰਾ ਦੇ ਪਰਤੱਖ ਦਰਬੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਧੂਹ ਵਿਚ ਭਿੱਕੇ ਵੀ ਸਨ ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਚਰਾਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਰਬਤ ਵਿਚੋਂ ਸਾਜੇ ਵਿਚ ਹੋਣਕੇ, ਇਸ ਦਾ ਮਹੰਤ ਜਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ। ਕੋਲੀ ਲਾਈ ਕੰਦ ਹੋਣ ਬਾਅਦ ਮਹੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉਥੇ ਕਰਵਾ ਕੇ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਟਿਕਾਣੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਸੀ। ਸਰਬਤ ਦੇ ਕੁਰਤ ਸਾਰੇ ਬਾਕੀ ਦੇਬ ਕਰਤ, ਉੱਡ ਕਰਦ, ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਪਤਰ ਕਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਸ ਧਰਮਜਨਾ ਦੇ ਸੂਰੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਗੁਰੂ ਕਰਮਾਚਾਰੀ ਪੁਕਟ ਵੀ ਤੇ ਮੁਡੀਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ।

ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਭੇ ਲਭੀਆਂ ਦੇ ਅਜੇਹੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਵਿਚ ਕਰਨ ਦਾ ਉਹ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨਾਮਾਚੀ ਧਰਮਜਨਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਿੱਖ 1927 ਈ ਵਿਚ, ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਭੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਕਰਕੇ ਮਿਸਟੀ, ਮੰਗਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਕਲਾਵਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਹੋ ਕੀਤੀਆਂ ਸਾਰੇ। ਸਦਕੀ ਦਾ ਪਰਚਾਰ, ਅਤੇ ਸੁਦੇਸੀ ਭਸਤਰਾਂ ਦੀ ਮੁਹਿਮ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਲੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਭਾਵ ਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਭਾਵ ਨੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੇਰੇ ਸਮੇਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਅਜੇਹੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਥੇ ਮਨਿਆਂ, ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਚੰਦ ਸਿੰਘ ਸਮੁੱਤਰ ਸਿੱਖ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਕੁਲਜ ਵਾਇਕੇ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ), ਦੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਕੁਝ, ਭਾਵ ਸਾਮ ਸਿੰਘ ਸਰਬਤੀ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਸਮੁੱਤਰਾਂ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਕੁਮਾਰ ਸ੍ਰ. ਏਆ ਸਿੰਘ ਕੋਕਣ (ਜਿ ਪਰਧਾਨ ਨਾਮਾਚੀ, ਦਰਬਾਰ ਵੀ ਰਹੇ ਸਨ) ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਕੁਲਾਚਾ ਸਿੰਘ ਵੀਆਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਹਰਬੰਤ ਕੰਧ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਕੰਧ ਨਾਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ 'ਮਿਸ਼ਨ' ਤਕੇਲਸ ਹੋਰ ਵੀਆਂ ਬਚਿਤਾ ਵੀ ਰਚਦੇ ਰਹੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਮਾਚੀ ਧਰਮਜਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲਕੇ ਮਹੰਤਾਂ ਸਿਧੂ, ਨਾਮਾਚੀ ਪੰਥ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਕਰਦੀ ਰਹੀ।

ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੇ ਮਹੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1900 ਈ ਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਪਾਸਾ ਸਿੰਘ ਸਨ ਤੇ ਮਹੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਸਨ ਤੇ ਛੋਟੇ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1909-10 ਈ ਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟ ਬੀਬੀ ਕਿਲਪਨ ਕੋਰ ਸੀ ਜੋ ਉੱਤਰ ਜਿਲ੍ਹਾ ਸੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿਚ ਵਿਆਹੀ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਚੰਕ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦੇ ਮਹੰਤ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ, ਭਾਵ ਨਾਮਾਚੀ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਗਿੱਲ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਮਹੰਤ ਬਾਪਿਆ ਸੀ। ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਸ ਕੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਨਤਾ ਸੀ। ਭਾਵ ਨਾਮਾਚੀ ਸਿੰਘ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ

ਲਹੌਰ ਦੇ ਸੈਨਿਕ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਥੀ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਕੁਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਥੇ ਸਮੇਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਨੇਟ ਕਾਰਨ, ਗੁਰੂ ਬਾਦੀ ਵੀ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਕੁਰੂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਗੁਰਤਾ ਦੀ ਵਸਤੂਚ ਨਾਮਾਦੀ ਪੰਥ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ, ਵਰਗੀ 1863 ਈ। ਦੇ ਫਿਰੋ ਦਿਲ, ਭਾਵਾ ਸਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਨੇ ਹੀ ਭੇਟ ਕਰਕੇ, ਬਿਧਾਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਦਾ ਇਹ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਵੱਡੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਫਿਰੋ ਵਿਖੇ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬਾਬੂਰੀ ਨੂੰ 'ਦਵਾਦਸ' ਦਾ ਮੇਲਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਭਾਵਾ ਸਮੀਅਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ, ਭਾਵੇਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਸਰਾਪ ਅਤੇ ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ। ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਕ ਵੇਰ ਇਥੇ ਮਾਘੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਭਾਈ ਧੁਮਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਲੰਡਰ ਵਿਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸੁਰਾਹੂ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਮਹੰਤ ਸਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਥੇ ਆਪਣੇ ਲਾਂਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਰਚੀਯਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੇਤ, ਜਰੂਰ ਪੁੱਜਦੇ ਸਨ। ਮਹੰਤ ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਛੇ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਸਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀਆਂ ਦੋ, ਮਹੰਤ ਸਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਪਦਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਪਦਾ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਮਹੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੇਤ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਗੰਗਣ ਸਿੰਘ, ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਕੋਪਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੋ ਐਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮਹੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਘਣੀ ਭੀਖੀ ਪੇਸਰ ਭੋਰ ਦੇ ਚਲਾਏ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਸਾਦੀ ਵੀ ਮਹੰਤ ਸੇਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਭੀਖੀ ਸੁਰਜੀਤ ਭੋਰ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋ ਕਈ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ 1850 ਈਂ ਵਿਚ ਦਿਲੀ ਨਿਵਾਸ ਛੱਡ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲੀ ਸਿੰਘਣੀ ਵਿਚੋਂ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ। ਜਨਮ 1830 ਈ। ਅਤੇ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ। ਜਨਮ 1833 ਈ। ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹੋਏ। ਮਹੰਤ ਜੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਸਿੰਘਣੀ ਸੁਰਜੀਤ ਭੋਰ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਭੋਰ ਪਟੇਲ ਨਗਰ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਜਲਾਹੀਰ ਭੋਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਪਦਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰੇ ਸਨ। ਇਸ ਭੀਖੀ ਸੁਰਜੀਤ ਭੋਰ ਵਿਚੋਂ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀ ਅਮਰੀਕਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀ, ਮੇਰੇ ਸੁਭਾਨ-ਵਾਢੇ ਦਾ ਅਲੰਦ ਭਾਰਜ, ਵਰਪਾਲ (ਐਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਸ੍ਰ. ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ, ਭੀਖੀ ਬੇਅੰਤ ਭੋਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਲੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਲੰਦ ਭਾਰਜ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਠਾਕੁਰ ਛਾਏਸਰ ਸਿੰਘ (ਭੈਣੇ ਜੀ) ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਭੀਖੀ ਕੁਸਰੰਤ ਭੋਰ ਕਿਰਨ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵੰਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਹਨ। ਲਡਗੀਆਂ ਸਤਿੰਦਰ ਭੋਰ ਛਾਏਸਰ, ਦੁਬਈ, ਨਵੀਂਦਰ ਭੋਰ (ਇਲਾਹਾਬਾਦ), ਅਤੇ ਅਰਵਿੰਦਰ ਭੋਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਹਨ। ਲੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕੇ ਹਨ। ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਥੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਲੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਲੰਦ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਠਾਕੁਰ ਛਾਏਸਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਪੁੱਤਰੀ ਭੀਖੀ ਕੁਸਰੰਤ ਭੋਰ (ਕਿਰਨ) ਨਾਲ

ਵਿਆਹ। ਇਥੋਂ ਅਸੀਂ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਸਭਾ ਸਾਦੀ ਪਹਿਰਾਂ ਦੇ ਲਾਭੇ ਚਾਕੇ, ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚੋਂ, ਭੀਖੀ ਭੀਖੇ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ, ਜਵੀਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਜੀਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜਿਸ ਜਗਾਂ ਮਰਦੀ ਅਤੇ ਦਲੇ ਹੀ ਨਾਲ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਦਿਆਂ, ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਬੀਆਂ ਦੀ ਪਨਾਹਗਾਹ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਇਰਾਫਾ ਦਾ ਪਾਤਰ

ਭਣਨ ਲਈ, ਫੈਸ ਅਤੇ ਨਿਗਾਹ ਸੇਵਾਵਾਂ, ਤਕਰੀਬੀ ਨਾਲ ਨਿਯਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸੇ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਛੱਡਦਾ, ਭਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਭੀਖਿਆ ਭੁੱਲਿਆ, ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਵੰਭ-ਵੰਭ ਕੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਉਂਦਾ, ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਵਿਚ ਭੀਖੀਆਂ ਕਰਤਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਸਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਆਪ ਦੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਖੇਰਾ, ਛਤਾ ਬਿਸਾਲ ਸੀ। ਸੇਤ ਜਿਧੂਟ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁਕਤੀਦਾਤੇ, ਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸਮਕਾਲੀ ਕਾਫੀ ਦੀਆਂ ਇਹਨਾਂ ਸਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਰੀਸ ਸਮੇਟਦਾ ਹੈ-

“ਸੇਤ ਭਾ ਜਾਮ ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ,
ਸਭ ਸੰਕਤ ਕਰੇ ਉਨਕਾ ਭਰਵਾਸਾ।
ਜਦੋਂ ਪਛੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਰਸੀ,
ਤਭਾ ਟੁਟੇ ਜੇ ਕੰਦਨ ਜੀਵ ਖਾਸਾ।
ਬਾਬੂਰੀ ਸੇਤ ਭਾ ਜਾਮ ਹੈ ਜਗਤ,
ਕੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰੇ ਨਾਮ ਭਾਸਾ।
ਦੁਖ ਦੁਖ ਸਰੀਰ ਤੇ ਪਾਪ ਮਿਟੇ,
ਜੇ ਸੇਤਤ ਨਾਮ ਜੇ ਉਨਕਾ ਅਰਦਾਸ।(8)”

ਹਵਾਲੇ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸ

- (1) ਵਾਚਾਂ ਭਾਈ ਕੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਚ 1 ਦੀ 27ਵੀਂ ਪੇਂਤੀ 1
- (2) ਸੇਤ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਚੰਦਰਵਰਤੀ, ਕੁਛਿਆਂ ਭਾਢੇ, ਮਹੰਤ ਕੁਰਬਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲਾ ਲੇਖ, ਦਸੰਬਰ 1958, ਪਟਿਆਲਾ, ਸਭਾ 227
- (3) ਜਗਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ/ਸਿਪਦਿਤ, ਕੁਛਾ ਮੁਕਸਿਟ-ਕਰੀਬਮ ਸਟਰਕਲ ਇਨ ਪੇਂਜਾਬ, ਪੇਂਜਾਬ ਦੇ ਆਦੀ, ਜੀ, ਪੁਲੀਸ (ਸਪੇਸ਼ਲ ਡਵਾਰ) ਮਿ. ਡੀ. ਟੀ. ਮੈਕਗਰੇਥਨ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ 8 ਮਈ 1884 ਦਾ ਨੋਟ ਲਿਖ ਵਿਚ ਉਹ ਵਾਚਾਂ ਮੰਗ ਵਿਚ ਆਏ ਸਿਆਜੀ ਹਵਾਜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਕਾਰ ਕਰਕੇ, ਇਥੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਭਾ 294-95
- (4) ਸੇਤ ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਾਹੋਵਾਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਸ ਭਾਗ ਦੂਜਾ (ਪਹਿਲੀ ਭਾਗ), ਵੇਰੇ ਸਭਾ 175 ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ, 2
- (5) ਉੱਤੀ, ਸਭਾ 387
- (6) ਚੰਦਰਵਰਤੀ, ਕੁਛਿਆਂ ਭਾਢੇ, ਸਭਾ 227-28
- (7) ਜੁਗਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ (ਜੈ.)-ਅੱਖੀਂ ਛਿੱਟਾ ਛਿੱਟਾ ਕੀਤਾ। (ਜਦੋਂ ਵਾਚ ਕੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਤੋਰਦੀ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਚ'), ਸਭਾ 146-47
- (8) ਸੇਤ ਸੇਤੋਖ ਸਿੰਘ ਭਾਹੋਵਾਲ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਿਨਾਸ ਭਾਗ ਦੂਜਾ, ਸਭਾ 176-77
- (9) ਸੇਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਰਹਿਮੀ, ਜੰਮ-ਜੀਵਨ, ਭਾਗ ਦੂਜਾ, ਸਭਾ
- (10) ਉਪਰੋਕਤ, ਸਭਾ 247
- (11) ਉਪਰੋਕਤ, ਸਭਾ 122
- (12) ਜੰਮ ਜੀਵਨ ਭਾਗ ਤੀਜਾ, ਸਭਾ 110
- (13) ਉਪਰੋਕਤ, ਸਭਾ 292-93
- (14) ਫਿਰਾਨੀ ਭਾਗਲ ਸਿੰਘ ਨੇਹਲ, ਉਸਤਤ ਨਾਮ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਪੁਰਾਸ਼ਾ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਸਿੰਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਲਾਸੀ, ਨਾਮਾਦੀ ਟੋਲਰ, ਮੋਢੀ ਭੋਰਵਾਜੀ, ਹਰਿਆਣਾ, ਸਭਾ-
-ਪਿੱਛੇ ਤੇ ਭਾਗ: ਕਰੀਬਨ
ਜਿਲ੍ਹਾ: ਸਿਰਸਾ-125075। ਹਰਿਆਣਾ।

ਮੋਢਾ: 99983-71716

ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਨਜ਼ਾਰਾ

(ਭਜਨ ਦੇ ਭਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਚਨਾ ਭਜਨ ਨੇ ਭਕਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛੇ ਗੱਲ ਪੁਰੇ ਕਰੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ ਇਸਲਾਹਿ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਕਤ) ਦੀ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਡਿੱਠਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਯਦ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਮਤਰ ਅਤ ਨੌ ਸਨ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੋਏ। —ਸਿਵਕਾ)

ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕਾਂ ਲੁਕਾਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ
ਵੇਖ ਕੇ ਫਿਰਾਫਾਂ ਦੀ ਕੁਪਹਿਰੀ ਹੋ ਗਈਆਂ
ਰੁੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਖੇਡੇ ਪੁਸ਼ਪ ਭਰਾਰ ਨੇ
ਨੈ ਰਹੇ ਹੁਣ ਭਲਾਂ ਦਾ ਅਕਾਰ ਨੇ
ਸਥਾ ਸੁੱਚ ਬਾਣਾ ਰੁੱਖ ਖੜ੍ਹੇ ਪਾਇਓ
ਕਹਿੰਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਫਲਾਂ ਦੇ ਸੋਹਣੇ ਸਜਾਇਓ
ਅੱਖੀਆਂ ਤੇ ਰੂਹ ਵੇਖ ਕੀਟਲ ਬੈਲੀ
ਕੋਨਾ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਰਸ ਖੋਲੀ
ਰੂਤਾਂ ਉੱਤੇ ਰੇਗ ਭਲੁਕੇ ਬਹਾਰ ਵਾ
ਫੁੱਲਿਆ ਸਰੀਰ ਪੁਸ਼ਪ ਖਿਲਾਰਦਾ
ਪਿਪਲਾਂ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੱਤੇ ਡਿੱਗੇ ਟੁੱਟ ਕੇ
ਹਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸੋਹਲ ਰੁਖਸਚਾਂ ਫੁੱਟ ਕੇ
ਪੁੰਡਰੀਕਾਂ ਨਿੱਮਾ ਤੇ ਧਰੋਕਾਂ ਫੁੱਲੀਆਂ
ਫਿਰਾ ਵਿੱਚ ਸਿਲੀ ਹਵਾਵਾਂ ਫੁੱਲੀਆਂ
ਭਲਾਂ ਦਿਆਂ ਰੂਪਾਂ ਵਾਂਗ ਸੋਹਲ ਟੀਕੀਆਂ
ਭਾਬੀਆਂ ਗੁਲਾਬੀ ਬੋਹਰ ਨੇ ਪਪੀਠੀਆਂ
ਦਾਉਦੀਆਂ ਹਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰਾ ਭਰ ਕੇ
ਭੋਹੀਆਂ ਗੁਲਾਬ ਨੇ ਗੁਲਾਬ ਭਰ ਕੇ
ਦੁੱਧ ਚਿਟੇ ਫੁੱਲਾਂ ਲਾਈਆਂ ਭੋਲੀਆਂ
ਭਲੁਕੇ ਬਣਾਉਣ ਲਗਾਂ ਅਲਕੇਲੀਆਂ
ਭੋਰਾਂ ਨਲ ਰੁਖ ਰੁਖ ਜਾਣ ਭੋਲੀਆਂ
ਚੁਪਦੇ ਨੇ ਭਲਾ ਮਿੱਠੀਆਂ ਭੋਲੀਆਂ
ਨਸਾ ਜਿਹਾ ਚਕੁਦੀ ਸਮੀਰ ਵਗਦੀ

ਅੱਜ ਪੋਟ ਸਭ ਤੋਂ ਅਮੀਰ ਵਗਦੀ
ਚਾਚੇ ਪਾਸੇ ਹਰੁ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਆ ਗਿਆ
ਅਸਾਂ ਤੇ ਉੱਥੇ ਵਾਲਾ ਰੋਗ ਭਾ ਗਿਆ
ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਰੋਟਾਂ ਨੇ ਮਨ ਮੋਹ ਗਿਆ
ਰੂਹਾ ਚਿੰਤਾਵਾਂ ਤੇ ਭਲਾਂ ਨੇ ਚੋ ਲਿਆ
ਕੀਤਾ ਸਭਾਨ ਡਿੱਗੇ ਵਿੱਚ ਪੋਲਦੇ
ਖੁਲਦੇ ਨੇ ਘੋਲ ਤੇ ਭਾਬੀ ਘੋਲਦੇ
ਹੱਟਾਂ ਮੁਨਿਆਰੀ ਮੁਨਿਆਰਾਂ ਨੁੱਟੀਆਂ
ਸਿਲੀ ਹਵਾਵਾਂ ਹਰ ਪਾਸੇ ਫੁੱਟੀਆਂ
ਭਾਬੀਆਂ ਖਿੱਚੇ ਨੇ ਖਰੀਦੇ ਲੜ ਕੇ
ਖਿੱਚੀ ਜਾਣ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਲੜ ਫੜ ਕੇ
ਹੱਟ ਮੁਨਿਆਰੀ ਦਿਲ ਨੂੰ ਰੂਤਾ ਗਿਆ
ਵੇਖ ਵੇਖ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਆ ਗਿਆ
ਉੱਡਦੀ ਪੱਛੀਆਂ ਦੀ ਮਹਿੰਗ ਆ ਗਈ
ਮਨ ਵਿੱਚ ਤਾਂਖ ਵਾਬੀ ਲਗਾ ਭਈ
ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਲਾਇਆ ਮਨਾ ਸਭਾਬੀਆਂ
ਪੀ ਪੀ ਕੇ ਕੀਟ ਕਰਦੇ ਖਰਾਬੀਆਂ
ਮੇਲੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਲੋਕਦੇ ਅਮੀਰ ਨੇ
ਅੱਜ ਏਥੇ ਸਭ ਫੋਗ ਲਮੀਰ ਨੇ
ਡਿੱਠਾ ਮੈਂ ਨਜ਼ਾਰਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬਾਜਰ ਦਾ
ਵਿਕ ਰਿਹਾ ਜਿਥੇ ਗੁਲਾਬ ਬਹਾਰ ਦਾ
ਦਿਲ ਲਾਗਦਾ ਤਾਚੇ ਨਾ ਭੋਲਦੇ
ਅੱਖਾਂ ਨਲ ਇਸ਼ਕੇ ਦਾ ਸੋਟਾ ਭੋਲਦੇ

ਗਾਇਕਾਂ ਭੰਡਾਂ ਵਾਬੀਆਂ ਨੇ ਰੋਗ ਭੰਨਿਆ
ਭੰਡਾਂ ਨੇ ਰੋਗ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਮਿੱਠਾ
ਭਲ ਗਈਆਂ ਸਮਾਂ ਤੇ ਹਸੁਮ ਹਾਨਿਆ
ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਆਂ ਪੰਡਾਂ ਚੁੱਕ ਪਿੱਛ ਰਹਿਆ
ਭਾਜਨਾ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਤਿਹਾਰ ਵਾਬਰਾ
ਰੂਹਾਂ ਤੇ ਨਿਆਏ ਇਹ ਨਿਆਚ ਵਾਬਰਾ
ਵਿਚਾਨ ਲੁਕਾਰੀ ਸਭੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ
ਜੁੱਤਿਆ ਹੈ ਸਭਾ ਕੁਰਬਾਨੀ ਖਾਸ ਦਾ
ਫੁੱਲਿਆ ਸੀ ਖੁਲ ਰਹਿਦੀ ਫਲਦੇ
ਜੰਨੂਆਂ ਦੇ ਭਾਗ ਭ ਅਜਾਦੀ ਭਲਦੇ
ਏਸੇ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਾਰਜ ਵਿਸੇਸ ਸੀ
ਸਾਜਿਆ ਪੇਸ਼ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮੇਸ਼ ਸੀ
ਖਾਜਨਾ ਸਜਾਇਆ ਰੂਹਾ ਨੂੰ ਭਕਾਇਓ
ਜਾਨਾ ਕੇ ਨਲ ਲੜਨਾ ਸਿਧਾਇਓ
ਏਸੇ ਦਿਲ ਸੁੱਤੀ ਅਣਖ ਸਜਾਈ ਸੀ
ਹਿਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਬਰੀ ਪਿਚਿਦ ਲਈ ਸੀ
ਗਿਦਰਾ ਤੋਂ ਸਿਰ ਉਸ ਨੇ ਭਣਾ ਕੇ
ਮਨ ਉੱਤੇ ਭਰ ਭਫੂ ਸਾਰੇ ਨਾਚ ਕੇ
ਨਲ ਤਾਜਵਾਰ ਦੇ ਨੰਗਚ ਸੀਟ ਦੀ
ਬਾਜਨਾ ਸਿਧਾਈ ਨਾਚੁ ਜਾਣ ਜੀਟ ਦੀ

ਮੋਬਾ: 9416734506

ਟੀਵੀ ਬੰਦ ਤਾਂ ਦਿਲ ਸਿਹਤਮੰਦ

ਅਪਣਾ ਦਿਲ ਤਕਤਾ ਕੇਵਲਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇਖਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਓ। ਭੋਰ-ਏਰਾ ਵਾਹਿ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਉਹ ਵਾਲਾ ਤਾਕਤ ਭਰਪੂਰ ਨਾਜ਼ਤਾ ਭਰੀ ਸਾਂ ਪਲੀਰ ਤੇ ਅਨਾਜ ਵਾਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾਓ। ਇਹ ਦਿਲ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਹਾਲ ਹੀ 'ਚ ਗ਼ੀਤੀ ਗਈ ਇਕ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਅਫ਼ੀਸ਼ਲ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ 21 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਟੀਵੀ ਦੇਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 68 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ 'ਹਾਈ ਬਲਡ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ' ਅਤੇ 50 ਫੀਸਦੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕਰ ਰੋਗ ਲੱਗ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਫ਼ਤੇ 'ਚ ਸਿਰਫ਼ 2 ਘੰਟੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਟੀਵੀ ਦੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਨੂੰ ਖੂਨ ਜੰਦ/ਗ਼ਾੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਵੀ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਯੂਨਾਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਏਥਨਜ਼ ਸਥਿਤ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਡ ਐਪੋਥਿਸਟ੍ਰੇਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਖੋਜਕਾਰ ਤੇ ਹਿਕਮੇ ਨੇ ਮਹਿੰਗਾ ਸੈਂਟਰੀਅਲ ਸਲਾਮੈਂਟ੍ਰਿਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਭੇ ਨਤੀਜੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਵਿਹਲਾ ਬੈਠ ਕੇ ਟੀਵੀ ਦੇਖਣ ਨਲ ਪੈਦੀ ਲੁਸਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਅਹਿਮੀਅਤ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਹਤ ਵਿਗਿਆਨੀ ਸਲਾਮੈਂਟ੍ਰਿਸ ਅਨੁਸਾਰ "ਖੋਜ ਸਮੁੱਚੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਾ ਬਟਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਪਣਾ ਸੋਟਾ ਫੋਡਰ ਲਈ ਆਖਦੀ ਹੈ। ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦੇ

ਬਟਨ ਤੇ ਵਿਹਲੇ ਰਹਿ ਕੇ ਵਧਤ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਦੇਸਤਾਂ ਨਲ ਹਾਲ ਠੰਠਾ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਅਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ 'ਚ ਹੱਥ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ।" ਲੁਸਤੀ ਦਾ ਸਿਫਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਦਿਲਪੁਰਾਣੇ ਦਾ ਕੰਮ, ਬੋਟ ਲਿਫਟਿੰਗ ਜਾਂ ਕੋਈ ਕਸਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਨਾਚੇਬੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਰਜਾ ਭਰਪੂਰ ਨਾਜ਼ਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ, ਸਭੇਰੇ ਨਾਜ਼ਤਾ ਨਾ ਜੈਣ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਖੋਜ ਅਨੁਸਾਰ ਉਰਜਾ ਭਰਪੂਰ ਨਾਜ਼ਤੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਾਟੀਆਂ 'ਚ ਖੂਨ ਜੰਦ/ਗ਼ਾੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦਰ ਮਹਿੰਗ 8.7 ਫੀਸਦੀ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਜ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਾਂ ਹਲਕਾ ਨਾਜ਼ਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਖੂਨ ਜੰਦ/ਗ਼ਾੜ੍ਹਾ ਹੋਣ ਦੀ ਦਰ ਕੁਲਾਵਰ 15 ਅਤੇ 9.5 ਫੀਸਦੀ ਪਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਭੇਰੇ ਵੱਧ ਉਰਜਾ ਵਾਲਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖੂਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਘਾਟੀਆਂ ਵੀ ਨਾਜ਼ਤਾ ਨਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਹਲਕਾ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ 2000 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ: ਕਲਮ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕੌਮੀ ਸੈਮੀਨਾਰ

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹਾਲ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਜਨਮ ਸਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ: ਕਲਮ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸੈਮੀਨਾਰ ਹੋਇਆ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਵਾਜ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੀ 2010 ਫਰਮੀਡ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਨਗਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ 'ਅੱਜ ਆਖਾਂ ਵਾਹਸ ਸਾਧ ਨੂੰ' ਦਾ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ (ਮੁਖੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ) ਨੇ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸੁਮਾਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਰਣਦੀਪ ਸਿੰਘ (ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ) ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਅੰਗ ਸੰਗ ਚਿਤਾਏ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕੀਤਾ।

ਉਦਘਾਟਨੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੋ. ਡੀ.ਜੀ. ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਸੁਖੀਲ ਪੱਖੜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਕੁੰਜੀਵਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਤਿਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰੋ. ਡੀ.ਜੀ., ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਉਪਰ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਮੁਬਾਰਕਬਾਦ ਦਿੱਤੀ। ਮਗਰੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਸੁਖੀਲ ਪੱਖੜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਸੀਸ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਕਤੀ ਰਚਨਾ ਸ਼ੈਲੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਉਦਘਾਟਨੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨ ਵਜੋਂ ਡਾ. ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ, ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ) ਅਤੇ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦਿੱਲਾ (ਸਕੱਤਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਅਕਾਦਮੀ, ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਸਿਰਝਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ।

ਪਹਿਲੇ ਅਭਵਾਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ, ਨਵਨੀਤ ਠਾਕਾਟੀ, ਪ੍ਰੋ. ਸਤਿਦੇਵ, ਡਾ. ਗੁਜਰੀਪ ਕੌਰ ਪਾਹਵਾ ਨੇ ਪਰਚੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰੋ. ਗੰਗਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿਮਲ ਨੇ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਜਿਸ ਭਾਸ਼ਾ

ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਈ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਲੇਖਿਕਾ ਬਣ ਗਈ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਮੋਹ ਸਿਰਜਣ ਡਾ. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਬਾਪਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰੇ ਅਭਵਾਦੀ ਸੈਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਡਾ. ਮੋਹਨਜੀਤ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਵੀ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਉੱਪਰ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹੇ। ਡਾ. ਸਤਿਅ, ਡਾ. ਵਜੀਤ, ਪ੍ਰੋ. ਰਾਜਿੰਦਰ, ਪ੍ਰੋ. ਗੋਪੀ ਰੁਪਈ, ਡਾ. ਵਸੀਮ ਰਾਜਿਦ, ਡਾ. ਮਲਾ ਨਿਸ਼ਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਪਰਚਿਆਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ। ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਮੋਹ ਸਿਰਜਣ ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਅਖ਼ਰੀ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਸਤਿਦੇਵ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖ਼ਰੀਆਂ ਮਹਾਂਤਵਪੂਰਨ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਡਾ. ਮੋਹਨਜੀਤ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਲਈ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੁਦ ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਔਰਤ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦਾਸਟੇਵਸਕੋ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮੇਥੇ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਕੁੰਦਰ) ਵਲੋਂ ਸਿਪਾਇਤ ਪੁਸਤਕ 'ਅਦੀਅ' ਨੇ ਯਾਦਾਂ ਤੇਲੀਆਂ ਵੀ ਕਿਸੇਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੈਮੀਨਾਰ 'ਚ ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਮੰਦਰ, ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਜਸਵੰਤ ਸੇਖਵਾਂ, ਡਾ. ਹਰਮੀਤ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਚੌਹਾਨ, ਡਾ. ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਲਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਸਮੇਤ ਗਹਿਰਿਆਂ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਪਾਥਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕੀਤੀ।

ਉੱਘੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੇਖਿਕਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਾਚੇ ਹੋਏ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿਚ 1947 ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਚ ਨੌਜਵਾਨ ਹੋਏ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦਰਦਨਾਕ ਯਾਦਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਖਾਲਣਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਕਮੇ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਗਏ

ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਅਖੀਰਲੇ ਦਿਨ ਕਈ ਭੁਲਾਵਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਤੇ ਦਾ ਨਾਅ ਵੱਖ ਵੱਖ ਸਿਧਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸਣੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜਕਾਰੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸਮੁਝਾਇਆ ਕੀਤਾ। 47 ਵੀਂ ਵੰਡ ਵਾਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਨਾਵਲ 'ਪਿੰਜਰ' 'ਤੇ ਕਈ ਫਿਲਮ ਚਾਚੇ ਡਾ. ਨਿਰਮਲ ਸਾਹਿਦ ਨੇ ਤੁਸਲਾਤਮਕ ਪਛੇਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਖੁਲਾਰੀ ਵਿਚ ਲਤਾਏ ਗਏ ਮਨੁੱਖੀ ਨਜ਼ਾਰਾ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਮਹਿਕਮੇ ਦੀ ਮੁਖੀ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਕੌਰ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚਿੱਲੇ ਰੰਗ ਮਝੇਰਾ' ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡਿਅਰਿਆ।

ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁਖੀ ਪ੍ਰੋ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਨੂੰ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਰੂਪਾ ਬੁਣਨਾ ਆਉਂਦਾ ਸੀ।

ਸਕੱਤਰਾਂ ਦੇ ਬਹਾਦਰੀ ਪਰਮਜੀਤ ਮਲ ਨੇ ਅਖ਼ਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਰਕੇ, ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਖਿਤੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਹਾਸਲ ਹੋਈ ਹੈ।" ਇਸ ਮੇਥੇ ਦਲਿਤ ਚਿੰਤਕ ਬਲਬੀਰ ਮਾਧੋਪੁਰੀ ਦੀ ਸਿਪਾਇਤ ਕਿਤਾਬ 'ਪੰਜਾਬੀ ਸਵੈ ਜੀਵਨੀਆਂ: ਸਾਹਿਤਕ ਮੁਨਾਬਤ ਤੇ ਪਰਮਜੀਤ ਮਲ ਦੇ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ 'ਰੋਤ ਦੇ ਘਰ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਦੀ ਬਚੀਯੋ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਾ. ਦੇਵਿੰਦਰ ਕੌਰ ਯੂਕੇ ਤੇ ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਕੌਰ ਆਦਿ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੈਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕੀਤੀ।

ਆਪਣੇ ਖੋਜ ਪਰਚਿਆਂ ਵਿਚ ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਕੌਰ, ਡਾ. ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ, ਡਾ. ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀਆਂ ਸਾਹਿਤਕ ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਚ ਉਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸਦੀ ਲਾਭੀਅਤ ਅਦਿ ਨੂੰ ਉਭਾਰਿਆ।

ਇਸ ਮੇਥੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਮੁਖੀ, ਸ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ, 'ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਹਸਲੇ ਦੇ ਸਿਪਾਇਤ ਸਭਾ ਸਕਤੀਮਲ, ਦਿੱਲੀ ਸਿੰਘ ਚਾਨਣਾ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ।

Reliable Performance

Confidence Performers, suited to all market
needs with high yield, quality & disease resistance.

NAMDHARI SEEDS PVT. LTD.

Head Regd. Off: Bangalore - 56. 2000 15/07/12, 2000 15/07/12, 2000 15/07/12
Laxmi Nagar, Sec. 44, Gurgaon - 122 002
e-mail: namdhari@namdharseeds.com, www.namdharseeds.com

Seeds for a Better Future

ਸ੍ਰੀ ਭੋਲੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ 2019

ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਸੰਮੇਲਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਭਾਂਡੀ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ।

ਹੋਲਾ ਸ਼ੁੱਧ ਆਰਾਧਨਾ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ੇ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਕਲੀ
'ਸਤਿਨਾਮੁ' ਅਤੇ 'ਭਗਤਮਾਸਾ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ' ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ
ਹੋਲਾ-ਮਹੱਲਾ ਕਾਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।

ਹਿੰਦੀ ਕੁਲੀਓਂ-ਸਿੱਖੀ ਵਿਖੇ
'ਸਤਿਨਾਮੁ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਕੋਮੀ ਸਿੱਖੀਆਂ'
ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਗ
ਪ੍ਰਸਤਾਵ-ਸਿੱਖੀਆਂ
ਕਾਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼।